

Budget 2026

Västra Götalandsregionen

samt plan för ekonomi 2027 - 2028

Innehåll

1. Inledning.....	1
Förord gruppleddare	1
Utmaningar och fokus i budgeten inför 2026	3
2. Västra Götalandsregionens verksamhet	8
Hälso- och sjukvård	8
Regional utveckling.....	23
Infrastruktur och kollektivtrafik.....	29
Kultur	32
3. Västra Götalandsregionens ledningsfunktioner.....	34
Regionstyrelsen	34
Fastighet, stöd och service.....	34
Inköp.....	35
Säkerhet och beredskap	36
4. Västra Götalandsregionens medarbetare	37
5. Hållbarhet	38
Prioriteringar i arbetet med de interna miljömålen	39
Prioriteringar i arbetet med mål för social hållbarhet	39
6. Västra Götalandsregionens ekonomi	39
Ekonomisk utblick.....	39
Fördelning regionbidrag och satsningar under året.....	40
Investeringar	44
7. Ekonomitabeller.....	46
Resultaträkning.....	46
Balansräkning	46

1. Inledning

Förord gruppledare

Västra Götaland ska vara en plats där människor vill leva, bo och arbeta – med framtidstro och verkliga möjligheter, oavsett bakgrund eller bostadsort. Därför driver vi i Centerpartiet på för en stark regional utveckling. Det handlar om att skapa en stark välfärd och ekonomisk tillväxt, men också om att ge människor utrymme att växa – som individer, företagare och samhällsbyggare. Fler jobb betyder en starkare region.

Regional utveckling innebär att ekonomiska, sociala och kulturella resurser samordnas och mobiliseras för att stärka samhällen, förbättra levnadsvillkor och främja hållbar tillväxt i hela Västra Götaland. Vi knyter samman Västra Götaland genom utbyggd kollektivtrafik och förbättrad infrastruktur. Vi samlar företag, akademi och civilsamhälle i gemensamma satsningar för att skapa långsiktiga förutsättningar för tillväxt och starkt konkurrenskraft. Centerpartiet är – och kommer alltid att vara – regional utvecklings främsta försvarare. I en tid av global oro behöver Västsverige vara en stark och drivande kraft – inte bara i Sverige, utan i hela Europa. Vi vill inte bara följa framtiden – vi vill vara med och forma den.

Västsverige har alla möjligheter att leda den gröna omställningen. Här finns framtidens lösningar – i vår industri, vår forskning, vår matproduktion och våra naturresurser. Men för att gå från idé till jobb krävs mer än vilja. Det krävs stöd att omsätta forskning i praktik, att göra teknik till verklighet.

I en tid då arbetslösheten ökar samtidigt som arbetsgivare kämpar för att hitta rätt kompetens, måste vi våga tänka nytt. Nästan en halv miljon människor står utan jobb i Sverige, och 3 500 unga i vår region lämnar varje år grundskolan utan gymnasiebehörighet. Så kan vi inte ha det. Det krävs en kraftsamling för jobb och utbildning. Men en stelbent och centraliserad styrning håller oss tillbaka. Stockholm är för långt från vardagen i Västsverige.

Det behöver bli enklare att förnya sina kunskaper och ta sig an nya arbetsuppgifter. Regionerna behöver större ansvar och fler verktyg i arbetet med att förbättra matchningen på arbetsmarknaden, skapa fler lärlingsplatser, stärka samverkan mellan näringsliv och utbildningsanordnare, och vi behöver sänka trösklarna för småföretag att anställa. Politikens viktigaste uppgift är att erbjuda den långsiktighet och stabilitet som näringslivet och samhället behöver för att företag ska kunna växa och för att skapa jobb. Fler jobb betyder starkare välfärd.

Samtidigt måste vi ta tillvara på erfarenheten hos äldre. Ålderismen på arbetsmarknaden måste få ett slut. Vi lever längre, är friskare – och har mer att bidra med. Därför vill vi skapa fler möjligheter till vidareutbildning i vuxen ålder och nya vägar till arbete även senare i livet. All kompetens behövs.

En vård som är nära, tillgänglig och i tid – det är vår prioritet

För att Västra Götaland ska växa starkt måste satsningarna börja i rätt ände – med barnen och de unga som står inför steget in i vuxenlivet. Vi behöver ett samhälle som bygger gemenskap, inte utanförskap. Där kultur och föreningsliv får ta större plats i att forma ett jämlikt och mänskligt samhälle.

Centerpartiet vill införa ett nytt hälsovårdsprogram som följer barnet hela vägen upp till 20 år – en förlängning av dagens BVC-program. Ett sammanhållet stöd genom hela uppväxten, oavsett var man bor eller går i skolan. Vi har också tagit initiativ till ett nytt vårdval inom barn- och ungdomspsykiatri – så att familjer kan välja öppenvårds-BUP, precis som man i dag kan välja sin egen vårdcentral.

I dag väntar var tredje patient i Västra Götaland längre än vårdgarantins 90 dagar på sitt första specialistbesök eller en operation. Över 13 000 patienter har väntat i mer än ett år – och var fjärde av dem är barn eller unga. Ingen ska behöva vänta på vård när kapacitet finns. Men i Västra Götalandsregionen sätter den politiska ledningen – S, V och MP – organisationen före patienten. De prioriterar vård i offentlig regi och motarbetar andra aktörer, vilket begränsar människors valfrihet och slår mot tillgängligheten.

Genom att stänga dörren för privata, kooperativa, idéburna och stiftelsebaserade alternativ går vi miste om viktiga samarbeten som kan bidra till högre kvalitet och kortare väntetider. Vi behöver ett vårdsystem där fler får bidra – så länge vården är trygg och håller hög kvalitet. Politiken ska inte stå i vägen för den läkare som vill driva sin egen vårdcentral, för medarbetare som vill driva en personaldriven vårdenheter eller stiftelser som vill driva verksamhet inom vården likt Carlanderska. Sedan vårdvalet infördes har tillgängligheten till vårdcentraler förbättrats. Men mycket återstår. Den pågående omställningen till en starkare primärvård är helt nödvändig. Den måste både påskyndas och få det stöd den behöver för att lyckas.

Antalet personer över 80 år ökar snabbt i nästan alla kommuner. Det är en framgång – ett tecken på god välfärd och sjukvård – men det innebär också nya utmaningar. Den arbetsföra befolkningen växer inte i samma takt. Det ställer nya krav på hur vi organiserar vård och omsorg. Regionerna måste klara av att erbjuda en tillgänglig och högkvalitativ sjukvård, och kommunerna trygg äldreomsorg. För att det ska vara möjligt måste vi göra vård- och omsorgsyrtken mer attraktiva. Fler måste vilja börja – och stanna kvar.

Ska vi förvänta oss en bättre vård måste vi först ta hand om dem som tar hand om oss. Det krävs flexibla anställningsformer som kan anpassas efter livets olika skeden. Ett exempel är en form av nya utbildningstjänster, där undersköterskor ges möjlighet att arbeta deltid och samtidigt vidareutbilda sig till sjuksköterskor – med bibehållen lön. Det är särskilt viktigt när var fjärde student i dag avbryter sjuksköterskeutbildningen. Vi behöver värna arbetstiden – där yrkesliv och privatliv går att kombinera. Dessutom vill vi utveckla fler kombinationstjänster mellan region, kommun och privat sektor. Det skapar större rörlighet, fler karriärvägar och ett gemensamt ansvar för att säkra kompetensen i välfärden.

För att möta framtidens utmaningar och nå målet om ett positivt resultat som stärker soliditeten och möjliggör viktiga investeringar, behöver det förväntade överskottet för 2026 bidra till att skapa förutsättningar för det föreslagna målet – ett genomsnittligt överskott på 1,5 procent över en fyraårsperiod. Även om resultatet om 654 miljoner kronor för 2026 ligger något i underkant, presenterar vi i dag en budget som bidrar till att utveckla Västra Götalands hälso- och sjukvård, folkhälsa, tandvård, kollektivtrafik, kultur, miljö och regionala tillväxt.

Cecilia Andersson, gruppledare för Centerpartiet i Västra Götaland

Utmaningar och fokus i budgeten inför 2026

För barn, unga och äldre

Ska Västra Götaland fortsätta växa och må bra, måste vi börja i rätt ände: hos människorna. Hos barnen som växer upp. Hos de unga som står inför vuxenlivet.

Men den psykiska ohälsan bland unga ökar – och nästan hälften av alla sjukskrivningar i Sverige beror på just psykisk ohälsa. Samtidigt får bara tre av tio barn med behov av psykiatrisk vård hjälp i tid. Vi måste kraftsamla för att stärka barn och ungas psykiska hälsa. Där kultur- och föreningsliv får större plats, och där skola och vård samverkar för att stärka barn och ungas psykiska hälsa.

✓ Inför ett nytt regionalt hälsovårdsprogram som följer barnet upp till 20 års ålder. Bygg vidare på BVC-modellen – med ett sammanhållet stöd genom hela uppväxten – oavsett var du bor eller vilken skola du går i.

✓ Öppna upp för fler aktörer inom barn- och ungdomspsykiatri – för att fler barn ska få hjälp i tid. Ett nytt vårdval ska införas senast 2028 – där kvalitet, inte ägandeform, avgör. Det bygger vidare på Ungas psykiska hälsa (UPH)- mottagningarna som möter barn och unga med lättare psykisk ohälsa, såsom oro, sömnsvårigheter och nedstämdhet.

Vi lever allt längre, vilket är fantastiskt. Men i takt med att befolkningen åldras ökar också antalet människor som lever med flera sjukdomar samtidigt, och även den psykiska ohälsan och antalet psykiatriska diagnoser ökar bland äldre – något som ställer nya krav på vården. Primärvården behöver stärkas med fast läkarkontakt och bättre tillgång till både geriatrisk och psykiatrisk kompetens på vårdcentralerna.

✓ Inrätta ett regionalt hälsovårdsprogram för äldre för att främja ett friskare liv, minska felbehandlingar, undvika onödiga akutinläggningar och långa sjukhusvistelser. Sverige ska vara ett av världens bästa länder att åldras i.

För fler utbildningsmöjligheter, fler jobb och mer företagsamhet

Arbetslösheten i Sverige är bland de högsta i EU, och varje år lämnar omkring 3 500 ungdomar i Västra Götaland skolan utan gymnasiebehörighet – det är samtidigt som företag brottas med att hitta rätt kompetens för att kunna växa. Det är en ekvation som måste lösas – med rätt verktyg och riktiga investeringar

Utbildning, jobb och entreprenörskap är nycklar till trygghet och tillväxt. Alla människor, oavsett bakgrund, ska ges möjlighet att bidra utifrån sin potential. För att lyckas med det behöver vi säkerställa att fler klarar skolan, att fler utbildningar matchar de behov som finns i arbetslivet, och att fler ges möjligheten att starta och driva företag. Det här är grunden för både en stark arbetsmarknad, en hållbar välfärd och ökad trygghet för kommande generationer.

✓ Stärk regionens ansvar för arbetsmarknadspolitiken, som har bättre lokalkännedom om behoven inom både näringslivet och den offentliga sektorn i Västsverige.

✓ Stärk utbildningssatsningarna för fler vägar till jobb och omställning. Vi vill möjliggöra för fler att snabbt växla upp sin kompetens – eller ta steget in på arbetsmarknaden. Genom en ny utbildningsutlysning öppnar vi upp för civilsamhällesorganisationer och små företag att ta fram praktiska utbildningsinsatser med tydlig koppling till arbetsmarknadens behov. Utbildningarna ska kunna starta upp snabbt och leda vidare till jobb eller vidare studier. Fokus ligger särskilt på unga, utrikesfödda och yrkesverksamma som behöver ställa om i takt med den gröna och digitala omställningen.

✓ Utveckla fler yrkes- och lärlingsutbildningar inom både gymnasie- och vuxenutbildningen – samt satsa på fler attraktiva och tillgängliga utbildningsmiljöer, som exempelvis Campus Dalsland.

✓ Utred förutsättningarna för att överta ansvaret för gymnasie- och vuxenutbildningen samt införa fritt gymnasieval i hela Västra Götaland.

✓ Bygg ut infrastruktur och kollektivtrafik för bättre jobb- och studiependling i hela Västra Götaland.

✓ Underlätta för fler kvinnor att starta och driva företag – genom bättre tillgång till kapital, rådgivning och nätverk. Stimulera intresset för teknik och innovation bland flickor och kvinnor.

✓ Ta tillvara kompetensen och erfarenheten hos äldre och möjliggöra längre yrkesliv.

För stark forskning, innovation – och hållbara lösningar inom mat och klimat

Klimatomställningen är vår tids största globala utmaning – och den kräver politiskt mod och handlingskraft. Västra Götaland har alla förutsättningar att gå före i den gröna omställningen. Genom att knyta ihop våra styrkor inom forskning och innovation med vår livsmedelsproduktion och våra naturresurser skapar vi lösningar som gynnar både klimatet, konkurrenskraften och vår livsmedelssäkerhet.

Centerpartiet sätter klimatfrågan i högsätet. Vi vill bana väg för fler idéer att testas och tas i bruk, snabba på spridningen av ny klimatsmart teknik och att den biologiska mångfalden ses som en resurs i samhällsutveckling.

✓ Inrätta en implementeringsfond för teknik och innovation inom livsmedelsproduktion. Fonden ska påskynda användningen av ny teknik, forskning och hållbara metoder inom jord- och vattenbruk. Målet är att möta framtidens utmaningar inom livsmedelsförsörjning, klimatanpassning och beredskap. Västra Götaland, som Sveriges viktigaste matlän, har både ansvar och potential att leda arbetet för en långsiktig och hållbar livsmedelsproduktion.

✓ Stärk forskningsmiljöer, infrastruktur och förutsättningar för Västra Götalands styrkeområden – life-science, industri, gröna och blå näringar och kemikluster. Det är så nya idéer blir till nya jobb.

✓ Satsa på utbildningar för att säkerställa att framtida generationer får den kompetens som krävs inom jord- och skogsbruk för att möta de gröna näringarnas behov.

✓ Främja cirkulär utveckling, återanvändning och återvinning, exempelvis genom hållbar produktion och konsumtion inom textilindustrin.

✓ Skydda naturmiljöer och skapa fler livsmiljöer för artrikedom. Mark, skog och marina resurser är viktiga verktyg i klimatarbetet.

För en vård som är nära, tillgänglig och i tid

I Västra Götalandsregionen arbetar 48 000 personer inom hälso- och sjukvården. Varje dag gör de en fantastisk insats för att ge oss den vård vi behöver. Vi har ett av världens bästa sjukvårdssystem sett till kvalitet, men en stor utmaning kvarstår: vi måste korta vårdköerna.

Vi vill korta köerna och samtidigt flytta vården närmare dig. Närsjukhus och vårdcentraler ska vara navet i en tillgänglig, trygg och nära vård.

✓ Öka andelen resurser till primärvården från 20 till minst 25 procent

Mer vård ska ges nära hemmet – det frigör kapacitet på sjukhusen för dem som behöver specialistvård.

Genom att öka andelen av hälso- och sjukvårdsbudgeten till primärvården ger vi vårdcentralerna bättre förutsättningar att ta emot fler patienter och ta ett större ansvar. Fast läkarkontakt ska vara en självklarhet, för att förebygga ohälsa, upptäcka sjukdomar och ge rätt vård i tid.

✓ Mer omställningsmedel för en vård som möter vår tids behov

Sjukvårdens resurser måste användas smartare. Därför vill vi förstärka omställningsmedlen och påskynda arbetet med att genomföra regionens strategi för omställningen av hälso- och sjukvården. Nära vård är ett arbetssätt – inte en plats – som kan utföras både fysiskt och digitalt, på alla vårdnivåer och av samtliga vårdgivare.

✓ Korta vårdköerna för att invånarna ska få vård i tid, inte om ett år

Arbetet med att minska väntetiderna måste fortsätta med full kraft. Vi vill upphandla mer vårdkapacitet – både inom den offentliga och privata vården – så att fler patienter får den hjälp de behöver. I dag tvingas var tredje patient i Västra Götaland vänta längre än vårdgarantins 90 dagar på sitt första specialistbesök eller en operation. Över 13 000 patienter har väntat i mer än ett år – och var fjärde av dem är barn eller ungdomar.

✓ Utveckla närsjukhusen i bland annat Lysekil, Strömstad och Bäckefors till starka och välutrustade vårdnoder. Även specialistsjukhusen Lidköping, Falköping, Uddevalla, Skene, Alingsås och Angered bör ha ett lokalt perspektiv utöver sitt regionala uppdrag för att möta invånarnas behov. Vården vid Högsbo närsjukhus ska upphandlas så att vårdkapaciteten kommer fler patienter till del.

✓ Stärk samverkan kring de mobila vårdteam som finns inom kommunal och regional primärvård samt specialistsjukvården – för smartare resursanvändning och snabbare insatser när det verkligen behövs. I dag gäller upp till hälften av alla ambulanslarm prioritet 2 och 3 – situationer som ofta kan hanteras av akutteam, bedömningsbilar, lättvårdsambulanser eller hemsjukvården.

✓ Stärk innovationsfonden med ytterligare medel för att snabbare implementera AI och ny teknik inom hälso- och sjukvården, så att vården kan bli mer tillgänglig och nära patienterna.

För våra medarbetare

Sverige står inför en stor demografisk förändring. Färre föds, fler lever längre – andelen äldre över 80 år ökar kraftigt i nästan alla kommuner det kommande decenniet. Samtidigt ökar inte antalet i arbetsför ålder nämnvärt. Att människor lever längre är något positivt – ett bevis på välbefinnande, god vård och starka samhällen. Men det ställer också helt nya krav på hur vi organiserar vår välfärd. Regionerna behöver klara av att erbjuda en tillgänglig och högkvalitativ sjukvård. Kommunerna måste kunna leverera trygg äldreomsorg och hemtjänst. För att detta ska vara möjligt krävs att vi gör det attraktivt att arbeta inom vård och omsorg - där medarbetare både vill börja och stanna kvar.

- ✓ Utveckla fler flexibla och moderna anställningsformer.
- ✓ Skapa fler möjligheter att kombinera arbete och utbildning, exempelvis genom utbildningstjänster där undersköterskor kan arbeta deltid och vidareutbilda sig till sjuksköterskor med bibehållen lön.
- ✓ Inför kombinationstjänster mellan region, kommun och privat sektor för fler utvecklingsmöjligheter för medarbetare, ökat kompetensutbyte och gemensamt ansvar för kompetensförsörjningen.
- ✓ Var en föregångare inom jämställdhet, genom att erbjuda verkliga karriärvägar i kvinnodominerade yrken och ge personalen större ansvar och inflytande, exempelvis genom intraprenader.
- ✓ Satsa på bättre villkor med tydliga karriärvägar, lärlingsutbildningar och möjlighet till betald vidareutbildning.
- ✓ Stärk chefernas förutsättningar att leda och vara närvarande, med riktlinje om max 10–35 medarbetare per chef.
- ✓ Skapa en öppen och trygg arbetsplats där kritik och förbättringsförslag uppmuntras och tas på allvar.
- ✓ Stimulera mentorskap och ta tillvara seniora medarbetares erfarenhet.
- ✓ Öppna upp för sommarjobb i regionens verksamheter – som en första väg in i vård och omsorg.

Om budgeten och dess roll i styrmodellen

Budgeten är den medellångsiktiga prioriteringen och konkretiseringen av de måldokument och planer som regionfullmäktige har antagit. Budgeten förmedlar vidare den strategiska inriktningen för VGR under den kommande treårsperioden och utgör ett underlag för operativa vägval i den fortsatta planeringsprocessen via uppdrag, detaljbudgetar och verksamhetsplaner. Den budget regionfullmäktige antar utgör det ramverk som anger inom vilka gränser verksamheten för det aktuella året ska bedrivas.

Västra Götalandsregionens politiska organisation

Styrningen i den politiska organisationen utövas i fem nivåer och kan ses som skedesindlad/sekventiell:

- Regiongemensam ägarstyrning
- Strategiska måldokument och handlingsplaner
- Operativa beslut om uppdrag och resurser som följer de strategiska dokumenten
- Utförarna verkställer de operativa besluten
- Delregional nivå "vakar" över lokalt genomslag för fattade beslut

Vad gäller uppföljningen är huvudinriktningen att varje "nivå" följer upp det man är ansvarig för, förutom regionstyrelsen som ska rapportera till regionfullmäktige och utöva sin uppsynsplikt.

Långsiktighet i den ekonomiska och verksamhetsmässiga planeringen

Den politiska organisationen syftar till att stärka det strategiska arbetet och skapa ett tydligare fokus på långsiktiga frågor. Det innebär att styrelsernas och nämndernas arbete med flerårsplanering, budget och genomförande av givna uppdrag ska få en mer framträdande roll.

En viktig del i detta är att verksamheterna i högre grad anpassas efter de uppdrag, ekonomiska ramar och politiska prioriteringar som beslutats. Dessa anpassningar – både ekonomiska och verksamhetsmässiga – ska tydligt framgå i flerårsplanerna, för att skapa ökad transparens, bättre uppföljning och en mer hållbar utveckling över tid.

Nämnders och styrelser fortsatta arbete med budgeten

Nämnder och styrelser ska i tillämpliga delar bryta ner de mål och inriktningar som regionfullmäktige ger i denna budget och planera sin verksamhet i linje med dessa. Regionstyrelsen ska, under sin uppsiktsplikt, följa hur nämnders och styrelser arbete fortskrider med genomförande av budget 2026 och planer för 2027 och 2028.

Uppföljning av budgeten

De mål som redovisas i budgeten kommer att kopplas till mätbara kvalitativa och kvantitativa indikatorer, som fortlöpande ska redovisas till nämnder och styrelser samt till regionfullmäktige i samband med delårsrapporter och årsredovisning. Policydokument och andra styrande dokument som beslutas av regionfullmäktige ska inte innehålla indikatorer och mätetal för hur uppföljning och rapportering ska ske.

På samma sätt som i uppföljningen av beslut i budget om mål och fokusområden bör regionstyrelsen på ett samlat sätt besluta om hur övriga policies och styrande dokument ska följas upp och redovisas till regionfullmäktige. Regionstyrelsen ska därför årligen gå igenom uppföljningen av alla styrande dokument, inklusive budget, som beslutats av regionfullmäktige i syfte att förenkla uppföljning och rapportering, samt se till att uppföljning kan ske på ett överskådligt och samlat sätt. Regionstyrelsen ska besluta om uppföljning för kommande år senast i samband med att detaljbudgeten fastställs.

Sammanställning av budgetens mål

Prioriterade mål:	Fokusområden:
Hälso- och sjukvård	
Takten i omställningen till nära vård behöver öka	Primärvården ska i anpassade vårdformer bedöma och möta sina patienters behov dygnet runt
	För att trygga rätten till en fast läkarkontakt och säkerställa tillgängligheten av vård där den behövs som mest, ska minst en fjärdedel av vårdens samlade resurser tillföras primärvården
	Barn och unga med psykisk ohälsa behöver mötas tidigt med rätt insatser – vilket kräver ökad samverkan mellan olika aktörer
	Mobil vård behöver stärkas och samordnas för en mer jämlik vård
	Hälsofrämjande insatser ska vara effektiva och utgå från evidensbaserade metoder
Invånarnas tillgång till den vård de behöver ska öka	Ökat antalet disponibla vårdplatser
	Delar av den planerade vården på akutsjukhusen ska flyttas ut till närsjukhus där primärvårdsenheter och specialistmottagningar samverkar för att möta invånarnas behov.
	Stärk tillgängligheten och korta väntetiderna för både förstabesök och behandling genom ökad produktivitet
Resurser ska fördelas så att de ger mest möjliga nytta och säkrar jämlik vård	Det systematiska prioriteringsarbetet ska breddas till att även omfatta nya vårdförlopp, arbetssätt och ambitionshöjningar
	Strukturerad utmönstring av icke värdeskapande metoder och arbetssätt
Invånarnas tillgång till digitala vårdformer ska öka, liksom verksamhetens användning av digitala lösningar	Införa individualiserat digitalt stöd för patienter så fler kan ta del av det digitala vårdutbudet
	Fördjupa kunskapen om hur ett digitalt hälsocentrum bidrar till effektiv vård
	Ta fram övergripande plan för utveckling av artificiell intelligens (AI) i verksamheten
	En mer innovativ och precisionsinriktad vård driven av hälsodata och med stöd av AI
Bästa möjliga kunskap ska finnas tillgänglig och användas i patientmötet, eller av patienten själv i sin egen vård	Öka arbetet med uppgiftsväxling för att dra nytta av alla medarbetares potential och kompetens
	Implementeringen av effektiva vårdprocesser och arbetssätt behöver stärkas.
Regional utveckling	
Stärka innovationskraften – för ett hållbart och konkurrenskraftigt näringsliv i framkant	Kraftsamla för elektrifiering
	Kraftsamla för cirkulära affärsmodeller
	Främja företagsamhet och kapacitet för förnyelse
Bygga kompetens för bättre kompetensförsörjning och livslångt lärande	Leda utvecklingen för nya gröna jobb och säkerställa kompetensförsörjningen
	Förbättra matchningen på arbetsmarknaden
Öka inkluderingen – för tillit och sammanhållning Västra Götalandsregionen ska verka för en minskad miljö- och klimatpåverkan i Västra Götaland	Kraftsamla för fullföljda studier
	Stärka dialog med det civila samhället
	Den biologiska mångfalden ska stärkas
	Öka takten i det klimatstrategiska arbetet på kort och lång sikt för att minska utsläppen
Infrastruktur- och kollektivtrafik	
Knyta samman Västra Götaland – för hållbar och förbättrad tillgänglighet i hela Västra Götaland	Uthållig samverkan kring infrastrukturutvecklingen
	Arbete- och studiependling i fokus
Kultur	
Kultur och ökad inkludering – för ett demokratiskt kulturliv som når och berör invånarna i Västra Götaland	Stärk kulturutbudet för barn och unga, och stimulera fler digitala och fysiska mötesplatser mellan generationer över hela Västra Götaland
	Främja ett levande kulturarv för stärkt demokrati
	Kulturens roll som värdeskapare – i hela Västra Götaland
Västra Götalandsregionens medarbetare	
Västra Götalandsregionen ska vara en ledande och attraktiv arbetsgivare med konkurrenskraftiga löner och ett hälsofrämjande ledarskap som grund	Fortsatt arbete med konkurrenskraftiga löner inom ordinarie löneöversyn.
	Stärka möjligheter till alternativ arbetstidsförläggning samt alternativa arbetssätt som exempelvis kombitjänster
	Erfarenhet och kompetens ska avspeglas i löneutveckling och lönespridning
	Utveckla lärmiljöer, handledning och arbetssätt för att skapa förutsättningar för verksamhetsförlagd utbildning för samtliga berörda yrkeskategorier och kompetenser samt säkra tillräckligt antal utbildningsplatser
	Arbetet med att nå normala för antal medarbetare per chef ska prioriteras och förutsättningar för första linjens chef ska förbättras
Medarbetares arbetsmiljö ska förbättras genom satsningar på en hållbar arbetsmiljö och organisatoriska friskfaktorer	Använd kompetens rätt genom uppgiftsväxling och prioritering av arbetsuppgifter
	Förbättra arbetsmiljön genom åtgärder som utgår från evidens
	Förenkla och underlätta administrativa arbetsuppgifter genom digitalisering

2. Västra Götalandsregionens verksamhet

Västra Götalandsregionen (VGR) har mer än 56 000 anställda på 2 000 arbetsplatser som tillsammans arbetar för att alla 1,8 miljoner invånare i Västra Götaland ska ha ett gott liv. VGR bedriver sin huvudsakliga verksamhet inom fyra områden; hälso- och sjukvård, regional utveckling, kollektivtrafik och kultur. Dessa områden styrs av mål i regionfullmäktiges budget.

Västra Götalandsregionen är kommunernas region. I en tid av växande komplexitet krävs samverkan, öppenhet och ett gemensamt ansvar för att forma framtidens Västra Götaland. Genom nära och förtroendefulla dialoger och breda överenskommelser kan vi möta gemensamma utmaningar – från hälso- och sjukvård till kollektivtrafik, kompetensförsörjning, näringsliv och samhällsplanering. Genom att dra nytta av regionens storlek och samlade kompetens kan vi, i samverkan med andra aktörer, utveckla lösningar som visar att en omställning till ett hållbart välfärdssamhälle är möjlig, även för framtida generationer.

Hälso- och sjukvård

STRATEGI FÖR HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN

Det övergripande målet för hälso- och sjukvården i VGR är att skapa god hälsa för befolkningen. Regionen ska erbjuda en jämlik, sammanhållen och tillgänglig hälso- och sjukvård av högsta kvalitet och med god patientsäkerhet. Vården ska ges utifrån behov och vara värdeskapande för individen. Patienter ska känna sig trygga och väl omhändertagna vid kontakt med vården, och uppleva att vården är lättillgänglig och enkel att få kontakt med.

VGR är, sett till både befolkning och verksamhet, en stor region i Sverige. Det ger goda skatteintäkter, en bred kompetensbas och goda möjligheter att samordna verksamheter. Men vi står också inför en demografisk utmaning, där barnafödandet minskar samtidigt som andelen äldre över 80 år väntas öka med över 30 % i nästan alla kommuner under de kommande tio åren. Samtidigt växer inte arbetskraften nämnvärt. Att vi lever längre är positivt, men det ställer också nya krav på vårdstrukturen. Kommunerna måste kunna leverera en god äldreomsorg, och regionen behöver säkerställa tillgången till hälso- och sjukvård.

För att invånarna ska få en god och nära vård krävs ett utvecklat samarbete mellan civilsamhället, kommunal- och regional- hälso- och sjukvårdvård. Vi måste bygga en sjukvård som fungerar för framtiden, med rätt vård på rätt plats, och ge tydlig vägledning om vart patienter ska vända sig beroende på deras vårdbehov.

För att skydda vårdens kärna krävs tuffa men nödvändiga prioriteringar. De personella resurserna måste användas på ett smart sätt. Det innebär mindre byråkrati, mer egenvård och digitala lösningar där det är möjligt, samt ett tydligt fokus på att den vård vi ger är värdeskapande och verkligen gör skillnad. Genom kloka kliniska val och tydliga prioriteringar kan vi säkerställa en vård som både är hållbar och behovsstyrd. Det krävs ett strategiskt prioriteringsarbete: Vad ska den offentliga vården fokusera på? Det är så vi värnar kärnan i vården och säkrar att varje skattekrona används där den gör störst nytta.

I november 2022 beslutade VGR:s regionfullmäktige om en förnyad strategi för omställningen av hälso- och sjukvården 2023–2027. Strategin beskriver både de utmaningar och de behov av reformer som finns, och är en fortsättning på den ursprungliga strategin som antogs 2017. Strategin omfattar fem övergripande områden: (1) nära vård, (2) prioritering, (3) digitalisering, (4) kvalitetsdriven verksamhetsutveckling och kompetensförsörjning, samt (5) barnuppdraget.

En politisk referensgrupp arbetar nu med att revidera strategin för omställningen av hälso- och sjukvården för perioden 2028–2031.

STÄRK VÅRA BARN OCH UNGA – HELA VÄGEN IN I VUXENLIVET

Hälsovårdsprogram för barn och unga upp till 20 år

Psykisk ohälsa bland barn och unga är en växande utmaning i vårt moderna samhälle. Skolstress, sociala medier, följderna av pandemin, oroligheter i vår omvärld och barn som lever i svåra livssituationer har bidragit till att allt fler unga mår dåligt. Och trots förbättrad hälsa jämfört med föregående generationer ökar livsstilssjukdomar som diabetes, cancer och stroke. Folkhälsan är avgörande för ett starkare samhälle.

Vi vill se ett tydligt och långsiktigt ansvarstagande för barn och ungas hälsa. Därför föreslår vi ett nytt hälsovårdsprogram som bygger vidare på BVC:s framgångsrika modell – som följer barnet hela vägen upp till 20 års ålder. Vi kan inte släppa taget om våra unga mellan BB och studenten. Familjer med barn och unga som behöver stöd måste fångas upp i tid. Särskilt viktigt är stödet till barn och unga med särskilda behov. Övergången från barn- till vuxenvård måste vara trygg, tydlig och smidig.

VGR kan och bör ta täten i detta viktiga arbete redan nu. Genom att skapa en sammanhållen kedja mellan vård och skola – där mödrahälsovård, barnhälsovård, elevhälsa, ungdomsmottagningar, Ungas psykiska hälsa (UPH)-mottagningar, barn- och ungdomspsykiatri, habilitering, tandvård och socialtjänst etc samverkar – kan vi skapa en mer jämlik och tillgänglig vård för alla barn, oavsett bostadsort eller skolmiljö.

Utökade hembesök – så fler barnfamiljer får stöd i tid

Sambandet mellan social hållbarhet och folkhälsa måste tydliggöras – särskilt när det gäller barn och ungas livsvillkor. Tidiga och förebyggande insatser är avgörande. Ett exempel är modellen med utökade hembesök, där barnhälsovården och socialtjänsten samarbetar för att ge stöd till familjer med sitt första barn. Denna modell, som utvecklats i Rinkeby, finns endast i några delar av Västra Götaland och bör spridas till fler delar. För att fler barn ska få rätt stöd i tid behöver strategiska hälso- och sjukvårdsnämnden utreda hur likvärdiga, uppsökande insatser kan införas i hela Västra Götaland utifrån de behov som finns.

Stöd för ungas och vuxnas psykiska hälsa inom primärvården

Satsningen på mottagningar för ungas psykiska hälsa (UPH) har gett goda resultat. Dessa mottagningar, som finns inom primärvården, ger barn och unga från förskoleklass upp till 17 år tidigt stöd vid oro, stress, om det är jobbigt hemma eller om man varit med om en svår situation. Samverkan med elevhälsan är viktig för att tidigt fånga upp barn och unga som mår dåligt. Centerpartiet vill se att UPH-mottagningar etableras i de delar av Västra Götaland där de i dag saknas. I dag finns 29 mottagningar i Västra Götaland.

Nästa steg bör vara att utveckla motsvarande stöd för unga vuxna. Stödet från UPH bör gälla under hela skolgången, men längst till det att den unga har fyllt 21 år.

På VGRs naturbruksskolor finns elevhälsoteam där elever och föräldrar får råd, stöd och vägledning, men behovet av stöd finns även på VGRs folkhögskolor. På flertalet av VGRs Folkhögskolor bedrivs utbildning för människor som står utanför arbetsmarknaden där stödet är särskilt viktigt.

Ett vårdval som möter barn och ungas behov

VGRs barn- och ungdomspsykiatri (BUP) har under en längre tid brottats med långa väntetider. Statistik från februari 2025 visar att endast 3 av 10 barn får behandling i tid – det är inte acceptabelt. Väntan på hjälp får inte vara det som avgör ungas framtid. Nu har regionfullmäktige sagt ja till en motion från Centerpartiet, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna om att införa ett vårdval inom BUP. Beslutet innebär att både offentliga och privata aktörer ges möjlighet att bidra inom ramen för lagen om valfrihetssystem (LOV). Barn- och ungdomspsykiatri blir det tredje vårdvalet i regionen. Precis som invånare idag kan välja sin vårdcentral eller rehabmottagning, kommer familjer snart kunna välja BUP i öppenvården.

Med rätt krav på kvalitet och tillgänglighet kan vårdvalet bidra till kortare köer och samtidigt täcka de geografiska områden där tillgången till BUP är begränsad.

Ett starkare folkhälsoarbete för en friskare befolkning

Folkhälsoarbetet är grundläggande för att stärka människors hälsa, där individens egna val och förutsättningar har stor påverkan på hur långt vi når i det hälsofrämjande arbetet. Hälsofrämjande insatser såsom fysisk aktivitet och hälsosamma matvanor, är viktiga livsstilsfaktorer och uppmärksammas inte i tillräcklig omfattning i dagsläget. Digitala verktyg såsom hälsoappar och egenmonitorering gör det lättare än någonsin hålla koll på sin egen hälsa, där invånare kan få individuellt utformade behandlingar. VGRs ”matkasse” finns för både barn och äldre, ett koncept som behöver kompletteras med dietist för de som har behov.

Hälsocentra – samverkan för bättre folkhälsa

Genom samverkan mellan kommun, region och föreningslivet kan hälsocentra skapas för att hjälpa vuxna invånare att bryta ohälsosamma levnadsvanor. För vissa kommer rökavvänjning, hjälp att minska en hög alkoholkonsumtion eller viktnedgång bli viktigt, för andra, träningsråd, stresshantering och lättare psykisk ohälsa. VGR behöver utveckla de digitala verktygen för att stärka det förebyggande folkhälsoarbetet och egenvården samt uppföljningen av till exempel fysisk aktivitet på recept (FaR) och hälsocoach online. Evidensbaserade hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande metoder ska alltid tillämpas. Viss del av det förebyggande men även det rehabiliterande arbetet, kan med fördel ske genom samarbete med olika föreningar och patientorganisationer, som exempelvis hälsoorganisationer, Röda Korset och pensionärsföreningar.

Ungefär hälften av alla sjukskrivningar i Sverige beror på psykisk ohälsa. Det påverkar både arbete, relationer och hälsa. Självmod är den vanligaste dödsorsaken bland unga, och även äldre män är särskilt drabbade. För att stärka suicidpreventionen krävs utbildning för vårdpersonal, särskilt inom primärvården, med fokus på kunskap och förebyggande insatser. Ett långsiktigt arbete för att stärka förebyggande hälsovård är nödvändigt för att bygga ett motståndskraftigt samhälle, men också för att sjukvårdens långsiktiga finansiering inte ska undergrävas.

Sjukvårdens förebyggande arbete har där en stor uppgift för att ge alla förutsättningar till en god hälsa utifrån sina förutsättningar. För att säkerställa en vård som är jämlik behöver informationen förbättras. En del i detta arbete är att tydliggöra vårdens åtagande gentemot patienten i samband med en beslutad behandling genom utvecklade vårdgarantier. Öppet redovisade regiongemensamma prioriteringar ska säkerställa att vården ges efter behov.

Vi vill att de delregionala nämnderna får ökade resurser till folkhälsoarbetet – pengar som kan göra stor skillnad i människors vardag. Det handlar om att stärka förebyggande insatser för att skapa långsiktiga hälsovinster för invånarna i hela Västra Götaland – särskilt de grupper som idag har det svårast.

Våld i nära relationer måste få ett slut

Våld i hemmet känner inga gränser och påverkar människor i alla åldrar och från alla samhällsskikt. I de flesta fall är det en man i kvinnans närhet. Statistiken är skrämmande:

- Var tionde barn i Sverige ser sin pappa misshandla sin mamma.
- Var fjärde kvinna har någon gång utsatts för våld av en närstående.
- 14 kvinnor dödas i snitt varje år i Sverige genom dödligt våld i nära relationer.

Tandvården och hälso- och sjukvården är den första instans som många söker sig till, när man är utsatt för våld i nära relationer. Forskning från VGRs kompetenscentrum om våld i nära relationer, VKV, visar att män som dödar kvinnor ofta har kontakt med vården innan tragedin inträffar. Det betyder att vi kan göra mer – och måste göra mer – för att förebygga detta våld.

Sjukvården kan spela en avgörande roll:

- **Stärk kompetensen i vården:** Utbilda hälso- och sjukvårdspersonal inom ämnena våld i nära relationer, mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt sexuella övergrepp. VGR måste följa upp så att alla medarbetare får utbildning samt i vilken utsträckning som frågor om våld i nära relationer sker i möten med patienter.
- **Involvera män och pojkar:** Vi måste ge verktyg och stöd för att på ett hälsosamt sätt hantera konflikter och bryta destruktiva beteenden.
- **Tidiga insatser för unga:** Våld i vuxna relationer börjar ofta redan i tonåren. Genom att nå unga i riskzonen kan vi bryta negativa mönster innan de cementeras. Samtal om sexuell hälsa och våld i skolorna och på ungdomsmottagningarna – hjälper unga att våga prata och få stöd.
- **Satsa på specialiserade insatser:** Verksamheter som "Utväg" erbjuder livsviktiga hjälpinsatser både för våldsutsatta och för våldsutövare.

Samverkan mellan vård, rättsväsende och socialtjänst är avgörande i arbetet mot våld i nära relationer. Civilsamhället spelar också en viktig roll genom att motverka skadliga normer och främja jämställdhet. Föreningsliv och kultur stärker gemenskap, självbild och skapar en mer öppen och hälsosam samhällskultur.

Rätten till god vård och bra bemötande gäller alla

Risken att få ett dåligt bemötande i samhället är högre för homosexuella, bisexuella, transpersoner, personer med queera uttryck och identiteter och intersexpersoner (hbtqi-personer). Det här är skillnader som aldrig kan accepteras. En jämlik vård ska vara en självklarhet. För att förebygga diskriminering behöver kompetensen om normer och hbtqi höjas. Oavsett var i Västra Götaland du bor, hur gammal du är, vem du är kär i eller hur du identifierar dig har du rätt till en god vård och ett bra bemötande. Vården ska vara likvärdig och patientanpassad så att diagnostisering och behandlingar utförs på jämlika och jämställda villkor. De regionala programrådena ska som en del i sitt uppdrag aktivt arbeta för att skapa förutsättningar för en mer jämlik hälso- och sjukvård med särskilt fokus på de mest utsatta grupperna. Medicinskt omotiverade skillnader i vården mellan olika individer och grupper ska inte förekomma.

Sexuell hälsa genom hela livet

Sexuell hälsa är en viktig del av människors välbefinnande och livskvalitet genom hela livet. Det handlar inte bara om reproduktion och fysisk njutning utan även om känslomässig och psykologisk välmående. Att upprätthålla en sund sexuell hälsa kan bidra till att främja relationer, självkänsla och mental hälsa.

Under ungdomsåren är det viktigt att ungdomar har tillgång till korrekt och inkluderande sexualundervisning. Det är också viktigt att ungdomar känner sig trygga att söka vård och stöd om de upplever problem eller frågor relaterade till sin sexuella hälsa.

Under vuxenlivet fortsätter betydelsen av att upprätthålla en hälsosam sexuell hälsa. Det är viktigt att erkänna att sexuell lust och aktivitet kan förändras med åldern, men det betyder inte att det blir mindre viktigt. Äldre vuxna bör ha tillgång till adekvat vård och stöd som tar hänsyn till deras specifika behov och utmaningar när det gäller sexuell hälsa, inklusive behandling av sexuella dysfunktioner och stöd för att hantera förändringar i sexuell funktion.

Evidensbaserad information och stöd, respektfull och icke-diskriminerande vård samt att främja sexuell hälsa är en viktig del i övergripande hälsopromotion. Genom att stödja sexuell hälsa genom hela livet kan vi skapa en samhällelig miljö där människor kan leva fullvärdiga och tillfredsställande liv oavsett ålder, sexuell läggning eller livssituation. Vi måste därför öka kunskapen och förståelsen för äldres sexualitet och hur det kan kopplas till hälsa och välbefinnande.

Inrätta ett regionalt äldrehälsovårdsprogram

Ett systematiskt förebyggande arbete leder både till ökad livskvalitet och bättre hälsa för individen, samtidigt som det ger samhällsekonomiska vinster. Därför bör ett regionalt äldrehälsovårdsprogram tas fram, med fokus på sjukdomsförebyggande insatser för äldre – likt det etablerade BVC-programmet för barn. Ett sådant program bör inkludera ett särskilt vaccinationsprogram med rekommendationer anpassade för äldre, som en del i att ytterligare stärka det förebyggande arbetet.

För att nå ut brett och skapa trygghet och tillgänglighet för fler äldre bör civilsamhället och ideella organisationer involveras i detta arbete.

I takt med en åldrande befolkning ökar också antalet personer som lever med multisjuklighet, samtidigt som förekomsten av lättare psykiatriska diagnoser växer. För att minska risken för felbehandlingar, onödiga akutinläggningar och långa sjukhusvistelser är det avgörande att stärka kunskapen om åldrandets sjukdomar inom primärvården. Geriatrisk kompetens bör därför finnas tillgänglig på alla vårdcentraler. Demensvården behöver ett kvalitetslyft, där tidig diagnos och rätt behandling gör stor skillnad. Rätt kompetens och personcentrerad vård är avgörande för att säkerställa en god demensvård.

PRIMÄRVÅRDEN

Vårdcentralerna är ryggraden i hälso- och sjukvårdssystemet

Västra Götalandsregionen är en föregångare i den nationella omställningen mot en mer nära och patientcentrerad vård. Idag har VGR den bästa tillgängligheten till vårdcentraler i hela Sverige – men utvecklingen går fortfarande för långsamt. Alltför många invånare möts fortfarande av beskedet att tiderna är slut – och får inte den vård de har rätt till. Vårdcentralernas tillgänglighet måste förbättras genom längre öppettider och fler digitala tjänster. Primärvården ska vara den självklara första dörren till professionell hjälp inom hälso- och sjukvården. Det finns cirka 215 vårdcentraler i Västra Götaland varav hälften drivs av regionen inom ramen för Närhälsan och hälften av privata vårdgivare. En fin infrastruktur att bygga vidare på.

Över 99 procent av alla barn i Västra Götaland bor så nära en vårdcentral att den kan nås på mindre än 20 minuter. För äldre, barnfamiljer och kroniskt sjuka är vård nära hemmet ovärderlig. Att kunna träffa sin egen läkare på den vårdcentral man själv valt skapar trygghet, förebygger sjukdomar och främjar tidig diagnos och behandling. I ett stort och varierat län som Västra Götaland – med allt från landsbygd till storstad – måste vården anpassas efter lokala behov. Regionfullmäktige har ställt sig bakom Centerpartiets förslag om ett differentierat vårdval för vårdcentraler. Ett mer flexibelt vårdvalssystem kan bana väg för både större, förstärkta vårdcentraler och mindre enheter med enklare uppdrag – allt utifrån de förutsättningar som finns lokalt.

Förstärkta vårdcentraler, som fungerar som noder i vårdssystemet, handlar om att bygga ut verksamheten med fler kompetenser: rehabilitering, dietister, familjecentraler, mottagningar för ungas psykiska hälsa och specialistmottagningar som BUP, barnmedicin, gynekologi etc. Det bör även finnas möjlighet till röntgen och provtagning på plats, för att kunna möta behov som inte kräver sjukhusvård. Specialistläkare ska i högre grad möta patienterna i deras närmiljö – på vårdcentralen, närsjukhusen, genom mobila team och via digitala vårdtjänster. Nära vård är ett förhållningssätt och ett arbetssätt, och kan utföras på samtliga vårdnivåer av alla utförare.

Framtidens sjukvård kräver en kraftfull omställning till primärvården

Mellan 2015 och 2023 minskade antalet patienter som helt behandlas inom specialistvården med 9 053, medan antalet kroniker som får sin vård i primärvården ökade med 259 480 personer. För att minska trycket på akutmottagningarna och öka tillgängligheten till specialiserad vård på sjukhusen måste vårdcentralerna stärkas.

För att lyckas med omställningen krävs en fortsatt förflyttning av ansvar, uppdrag och resurser från akutsjukhusen till primärvården, men när ordnat överförande inte sker i tillräcklig omfattning, blir den istället ostrukturerad. En process för överföring är på plats och kräver nu ett snabbare genomförande. Omställningsarbetet är avgörande för att förbättra tillgängligheten – både till primärvården, specialistsjukvården och akutsjukvården. I dag går knappt 20 procent av Västra Götalands hälso- och sjukvårdsbudget till primärvården. Det är för lite. För att säkra den nära vården behöver minst en fjärdedel – 25 procent – av de samlade resurserna inom hälso- och sjukvården tillföras vårdval vårdcentral, vårdval rehab och Regionhälsans primärvård.

Fast läkarkontakt på vårdcentralen

Genom att förstärka vårdcentralerna med fler läkare skapar vi trygghet, förebygger sjukdomar och möjliggör tidig diagnos och behandling. Över 90 procent av patienterna i Västra Götalands vårdcentraler har idag en fast namngiven läkare – en rättighet som fler behöver känna till. För patienter med stora vårdbehov, som kroniska somatiska eller psykiatriska sjukdomar, samt för dem med komplexa vård- och omsorgsbehov, är kontinuitet i vården avgörande. En fast läkarkontakt eller vårdsamordnare är då särskilt viktig – och den informationen ska också vara synlig på 1177.

Socialstyrelsen rekommenderar högst 1 100 listade invånare per läkare i allmänmedicin. Här har VGR ett tydligt utvecklingsarbete framför sig – men riktningen är klar, och den är viktig.

UPH - tidigt stöd för ungas psykiska hälsa

UPH-enheterna (Ungas psykiska hälsa) har en viktig roll inom första linjens vård för barn och ungas psykiska hälsa. Hit kan man vända sig utan remiss och ofta med kort väntetid, vilket gör UPH till en lättillgänglig resurs för tidiga insatser. Målet är att ge snabbt stöd och behandling innan problemen förvärras, och därmed minska behovet av mer omfattande psykiatriska insatser. Genom samtalsstöd, psykologisk behandling och samverkan med både skola och övrig vård bidrar UPH till ett mer sammanhållet och förebyggande vårdssystem för unga i Västra Götaland. Genom att utöka UPHs uppdrag kan den kompetens och erfarenhet som finns nyttjas på ett ännu bättre sätt än idag.

Rehabilitering

Primärvårdsrehabiliteringen spelar en allt viktigare roll i takt med att fler patienter, inklusive sådana som tidigare behandlades inom sjukhusens specialiserade rehabilitering, nu tas om hand i primärvården. Det innebär ett utökat ansvar, där primärvården hanterar mer komplexa behov – från långvarig smärta till återhämtning efter sjukdom eller operation.

Med närhet till patienten, god kontinuitet och samverkan med övriga delar av vårdkedjan är primärvårdsrehab en nyckel till både effektiv rehabilitering och ett hållbart vårdssystem. För att möta det växande uppdraget krävs att resurser, kompetens och samordning följer med.

Digitalt när det går - fysiskt när det behövs

Via 1177.se får invånare enkel tillgång till digital rådgivning, bokning av vårdbesök, receptförnyelse, egenvårdsstöd och kontakt med vårdgivare. Det gör att många vårdbehov kan mötas snabbt och smidigt – utan att belasta den fysiska vården i onödan.

Tjänster som Hälsocoach online, egenmonitorering och andra egenvårdsstöd samordnas också via 1177, vilket stärker individens möjligheter att ta ansvar för sin egen hälsa. Samtidigt säkerställs att fysisk vård finns tillgänglig för dem som inte kan eller vill använda digitala tjänster – eller för tillstånd som kräver fysisk undersökning och närkontakt.

I mars 2025 var den genomsnittliga väntetiden till 1177 över 20 minuter – långt över målet på 7 minuter och 12 sekunder. För att ytterligare förbättra tillgängligheten bör regionen överväga att upphandla rådgivningsfunktionen för att minska väntetiderna till 1177 på telefon.

UTVECKLA NÄRSJUKHUSEN TILL SJUKVÅRDSNODER

För att säkerställa både god patientvård och en robust beredskap är det avgörande att det finns välutrustade vårdenheter i hela Västra Götaland. Tillsammans med vårdcentralerna spelar närsjukhus en viktig roll för att erbjuda trygg, nära och tillgänglig vård, särskilt för äldre, barn och personer med kroniska sjukdomar. De bidrar också till att avlasta våra akutsjukhus. Därför vill vi utveckla närsjukhusen i bland annat Lysekil, Strömstad, Bäckeфорs, till centrala knutpunkter för nära vård. Även specialistsjukhusen Lidköping, Falköping, Uddevalla, Skene, Alingsås och Angered bör ha ett lokalt perspektiv utöver sitt regionala uppdrag.

Vi vill se en struktur där primärvårdsenheter som exempelvis vårdcentraler, rehabiliteringsenheter, dietistverksamheter, mödravårdscentraler (MVC) och mottagningar för Unga psykiska hälsa (UPH) samlas, tillsammans med specialistenheter inom områden såsom barn- och ungdomsmedicin (BUM), gynekologi, hjärtsjukvård, ögonsjukvård etc. Det är genom en sådan integrerad struktur som vi kan säkerställa en högkvalitativ och tillgänglig vård för invånarna i Västra Götalands alla delar. Vårdutbudet kan – och ska – variera för att möta invånarnas behov. Genom att öppna upp för alternativa vårdgivare kan vi samtidigt nyttja lokalerna mer effektivt och öka tillgängligheten. Dessa enheter kan även bidra till regionala kökortningsinsatser.

Närsjukhusen i Bäckeфорs, Lysekil och Strömstad

På initiativ av Centerpartiet påbörjas nu upphandlingen av vårdverksamhet vid sjukhusen – ett viktigt beslut för att säkra framtidens närsjukvård. Upphandlingen, som kan omfatta upp till 920 miljoner kronor över tio år, skapar långsiktiga möjligheter för externa aktörer att bedriva vård.

För oss handlar det inte om vem som driver vården – utan hur den bedrivs. Kvalitet, tillgänglighet och kontinuitet måste alltid gå före ägandeform. Politiker ska inte stå i vägen för läkare som vill starta eget, eller för medarbetare som vill driva personalägda enheter, eller stiftelser likt Carlanderska. Tvärtom – alla goda krafter behövs för att bygga en stark och hållbar vård i hela Västra Götaland.

Det är glädjande att vi nu rör oss framåt. Det här är ett efterlängt beslut – och ett viktigt steg för både patienter och vårdpersonal i Fyrbodal.

Sjukhuset i Lidköping

En närakut i Lidköping var en prioriterad åtgärd som fastställdes tydligt i den politiska överenskommelsen som partierna ingick i samband med att akuten i Lidköping flyttades till Skövde. Beslutet före årsskiftet 2024/2025 om att öppna en ny vårdcentral i Lidköping är positivt – men långt ifrån tillräckligt. En närakut på primärvårdsnivå ersätter inte en akutmottagning men är en väsentlig komponent till den akuta vården och vårdcentralerna. Med utökade öppettider kvällar och helger med tillgång till lab och röntgen likt närakuter i Stockholm kan primärvården ta ett större ansvar för regionens akutsjukvård.

Vi vill också se att Lidköping sjukhus får ett bredare uppdrag för att korta vårdköerna. Idag väntar människor i Västra Götaland alldeles för länge – var tredje patient får vänta längre än vårdgarantins 90 dagar på ett första besök hos specialistläkare eller en operation.

Vi skulle gärna se att Skaraborgs sjukhus, i samverkan med kommunerna, möjliggör kommunala korttidsplatser vid sjukhuset i Lidköping för rehabilitering och eftervård, där resurserna samlas för att säkerställa en trygg och sammanhållen vård efter utskrivning. En modell med ”mellanvårdsplatser” som bör utvecklas i fler delar av Västra Götaland.

Högsbo närsjukhus

När Regionfullmäktige 2018 beslutade att samla Alingsås lasarett, Angereds närsjukhus, Högsbo närsjukhus och Kungälv's sjukhus under den gemensamma förvaltningen Sjukhusen i Väster, fanns höga förväntningar på samordningsvinster och ökad effektivitet. Tyvärr har dessa förhoppningar inte infriats. I budgeten för 2025 föreslog vi att en oberoende utredning tillsätts, med syfte att analysera nuvarande organisering och styrning – och att identifiera möjliga alternativ för framtiden. Det är en nödvändig åtgärd för att säkerställa att regionens resurser används på bästa sätt och kommer patienterna till nytta.

Högsbo närsjukhus togs i drift i december 2023, men de uppföljningar vi tagit del av visar tydliga brister – både vad gäller remissflöden och vårdproduktion. Vi föreslår därför att delar av vården vid Högsbo närsjukhus upphandlas – så att resurserna används mer effektivt och vårdkapaciteten kommer fler patienter till del. Samtidigt vill vi öppna upp för att lokalerna i Högsbo även ska kunna hyras av både interna och externa aktörer. Genom att välkomna fler vårdgivare ökar möjligheten att nyttja lokalerna fullt ut och nå de nivåer som låg till grund för investeringen.

Capio Lundby närsjukhus

Avtalet med Capio Lundby Närsjukhus löper ut 2027 med möjlighet till förlängning i upp till tre år, innan en ny upphandling måste göras.

EN EFFEKTIVARE PREHOSPITAL VÅRD

Stärkt samverkan mellan primärvårdens och specialistsjukvårdens mobila verksamheter

VGR har en högkvalitativ ambulansverksamhet, och i akuta prio 1 lägen räddar ambulansen liv. Den digitala utvecklingen inom ambulanssjukvården, som införandet av digital tillsyn, gör att ambulanspersonal kan koppla upp sig till specialistläkare och fatta beslut om behandling redan i ambulansen. Men Västra Götaland har stora geografiska ytor och varierande insatstider, som ofta är för långa i vissa delar av länet. Alla invånare, oavsett var de bor, ska ha rätt till snabb och adekvat vård vid akuta situationer. Tyvärr används idag även ambulanser för mindre akuta fall, prio 2 och 3, vilket kan riskera att leda till längre väntetider för de patienter som verkligen behöver akut hjälp. Av alla ambulansuppdrag gäller cirka 50 % av utryckningar prio 2 och 3 larm. Genom bättre samverkan mellan ambulanser, akutteam, bedömningsbilar, lättvårdsambulanser, sjuktransporter och kommunernas hemsjukvård kan vi använda resurserna smartare och ge snabbare vård till fler.

Fler lättambulanser och trygghetsskapande insatser – som mobil röntgen och AI-stöd – behövs för att fler patienter ska kunna få vård i hemmet. Mobila team med läkare och sjuksköterska ökar tryggheten för våra mest sköra patienter och bidrar till att minska antalet akuta inläggningar

För att skapa ett mer samordnat omhändertagande för patienter som är i behov av både sjukhusvård, primärvård och kommunal hälso- och sjukvård, behöver fler samordnade individuella planer (SIP) upprättas.

Under perioden 2025-2027 satsar Centerpartiet 150 miljoner kronor per år för att stärka akutsjukvården, men pengar löser inte allt – vi måste förändra gamla strukturer och förbättra samarbetet. Att motsätta sig en sådan utredning är ett steg i fel riktning. Den prehospitala vården är en viktig del av omställningen av hälso- och sjukvården i VGR, men den mobila vården är idag inte tillräckligt samordnad. Att säkerställa rätt insats på rätt plats i rätt tid är en central princip som ska genomsyra hela akutsjukvården. Vi måste bryta ner stuprörsmentaliteten och främja en helhetssyn för vården som förbättrar akutvården i Västra Götaland.

Samverkande sjukvård

För invånarna är regionen och kommunerna bara administrativa gränser – vi måste samarbeta för patientens bästa. Samverkande sjukvård är en lösning för både kommuner och regionen att stärka tryggheten för invånarna och effektivt använda kompetens och resurser. På initiativ från Centerpartiet har VGR har tagit ett

viktigt steg för att vidareutveckla och sprida det framgångsrika arbetssättet Samverkande sjukvård, som redan gjort stor skillnad i Bohuslän och Dalsland.

Genom ökad samverkan får patienter snabbare hjälp i hemmet, exempelvis från ambulanspersonal och kommunens sjuksköterskor, vilket minskar behovet av besök på vårdcentraler och akutmottagningar. Kommunala sjuksköterskor upplever arbetet som stimulerande, vilket bidrar till bättre rekrytering och stärker samarbetet mellan region och kommun. Det förbättrar även samarbetsklimatet på andra områden.

Erfarenheter från Fyrbodal visar att ökad samverkan sparar tid och räddar liv. Samarbeten som IVPA (I Väntan På Ambulans), där kommunala sjuksköterskor snabbt rycker ut vid akuta sjukdomsfall, ökar tryggheten, särskilt på landsbygden, och gör att fler patienter får hjälp i hemmet.

2024 beslutade regionfullmäktige att bifalla Centerpartiets motion om att vidareutveckla och sprida arbetssättet Samverkande sjukvård till fler delar av Västra Götaland.

SPECIALISTSJUKVÅRD

Sveriges och Västra Götalands sjukvård rankas högt när det gäller kvalitet och medicinska resultat, tack vare våra engagerade medarbetare som varje dag gör sitt yttersta för att ge invånarna bästa möjliga vård. Vid våra sjukhus – Sahlgrenska Universitetssjukhuset (SU), NU-sjukvården, Södra Älvsborgs Sjukhus (SÄS), Skaraborgs Sjukhus (Skas) och Sjukhusen i Väster (SV) – bedrivs avancerad och högkvalitativ vård som ofta ligger i medicinsk framkant. Här pågår livräddande behandlingar, banbrytande forskning och ett nära samarbete med universitet och högskolor som gör att vi kan erbjuda patienterna den bästa möjliga vården, varje dag.

Men en stor utmaning kvarstår: tillgängligheten. I dag tvingas var tredje patient i Västra Götaland vänta längre än vårdgarantins 90 dagar på sitt första specialistbesök eller en operation. Över 13 000 patienter har väntat i mer än ett år – och bland dem är var fjärde barn eller ung. Det är oacceptabelt.

För att främja effektivitet och samtidigt trygga kvalitet och patientsäkerhet, behöver ett nytt ersättningssystem utvecklas. En avgörande förutsättning för att förbättra tillgängligheten till specialistsjukvård är ett ökat fokus på regiongemensamma prioriteringar och genomförandet av sjukhusens beslutade åtgärdsplaner. För att nå målet om en nära och tillgänglig vård krävs en starkt samverkan mellan regionens sjukhus, privata vårdgivare, men också mellan den specialiserade vården och primärvården. Tempot i omställningsarbetet måste öka. Vårdcentralerna ska vara den självklara ingången för patienten till hälso- och sjukvården. Många sjukhusbesök gäller problem som primärvården skulle kunna hantera – om tillgängligheten vore bättre. Genom att stärka primärvården och fokusera mer på förebyggande och hälsofrämjande insatser kan de stora sjukhusen ges större möjlighet att fokusera på de patienter som behöver deras resurser. Akutmottagningen ska fokusera på de mest akuta fallen, men sjukhusen uppskattar att så mycket som 40 % av de patienter som söker akutsjukvård egentligen kan hanteras inom primärvården.

Vård som behövs ofta ska finnas nära – vård som behövs mer sällan kan i många fall samlas för att säkerställa kvalitet och kompetens. Sjukvården är ett komplext och sammanhängande system där olika medicinska specialiteter samverkar för att ge varje patient bästa möjliga vård. För att vårdkedjan ska fungera krävs sjukhus som är rustade för både planerade och akuta insatser. Det handlar om en sammanhållen struktur där specialister snabbt kan samarbeta över gränser – för patientens bästa. Det kommer att bli aktuellt att koncentrera vård till färre platser än idag, men samlokalisering måste ske med patientens behov i fokus. Valfungerande verksamheter ska inte läggas ner enbart utifrån strategin att koncentrera vård och skapa robusta enheter. Patientnyttan måste väga tyngre än ambitionen om en homogen regional organisering. Vårdens utbud och lokalisering ska planeras strategiskt ur ett beredskapsperspektiv för att säkerställa tillgänglighet och motståndskraft vid höjd beredskap och i krig.

Jämlik tillgång till vård behöver inte betyda att vården ska vara identisk överallt. I en region som Västra Götaland, med sina 49 kommuner som sträcker sig över landsbygd, mindre orter och städer, krävs ett vårdutbud som är anpassat efter både demografiska, geografiska och socioekonomiska förutsättningar. Avståndet till närmaste akutmottagning varierar, vilket ställer krav på flexibla lösningar för att säkerställa att alla får den vård de behöver. Initiativ som Samverkande sjukvård, mobil vård, digitala vårdmöten, längre öppettider på vårdcentraler, helg- och kvällsöppna mottagningar, närakuter och närsjukhus är exempel på organisationsmodeller som stärker tillgängligheten och tryggheten till den nära vården – särskilt på landsbygden.

En gemensam vårdkö

Hälso- och sjukvården står inför stora utmaningar – ett växande vårdbehov, personalbrist och begränsade ekonomiska resurser. I det läget är det viktigare än någonsin att våra sjukhus samarbetar effektivt och använder VGRs samlade kapacitet. Trots detta kvarstår organisatoriska hinder som skapar stuprör istället för samverkan. Det leder till ojämlig tillgång till vård, där väntetider och möjligheter till behandling varierar beroende på var i Västra Götaland man bor. För att skapa en mer jämlik tillgång till vård har det beslutats om att en gemensam vårdkö ska införas. Syftet är att patienter som inte får tid inom vårdgarantins gräns vid ett sjukhus ska kunna hänvisas till annan vårdgivare med bättre tillgänglighet. Den centrala enheten för

vårdgarantiservice har fått i uppdrag att samordna detta arbete och säkerställa att patienterna får vård där köerna är kortast. Patienter måste få rätt vård i rätt tid – oavsett geografi. Dessvärre går styrningen av patienter mellan sjukhusen alldeles för långsamt.

Effektivare vårdflöden

För ökad effektivitet behöver nyttjandegraden av sjukhusens egna behandlings- och operationslokaler öka. VGRs operationssalar med låg nyttjandegrad ska hyras ut eller ses över så att sjukhusen själva ökar sin nyttjandegrad rejält. Fler mobila operationsteam som kan utföra dagkirurgiska ingrepp där det finns lediga operationssalar hjälper till att höja nyttjandegraden och korta operationsköerna. Effektivare användning kortar köer och frigör resurser. Bedömningen är att nyttjandet av salarna kan ökas med 20–30 procent dagtid.

Det krävs ett fortsatt utvecklingsarbete på sjukhusen med fokus på att skapa fler disponibla vårdplatser. Även om det finns vårdplatser, är det brist på medarbetare. För att möjliggöra tidigare hemgång för utskrivningsklara patienter, eller för att förhindra inläggning genom tidiga mobila insatser, krävs en utvecklad samverkan mellan primärvård, kommuner och sjukhus. Överbeläggningar innebär en risk för patientsäkerheten, samt en försämrad vård- och arbetsmiljö. Det regionövergripande målet kvarstår att beläggningsgraden inom slutenvården inte ska överstiga 90 procent.

För att stärka patientperspektivet och avlasta specialistvården behöver vi skapa bättre övergångar mellan region och kommun. Det bör finnas förutsättningar att erbjuda korttidsplatser/mellanvårdsplatser i övergången till kommunal vård. Det frigör vårdplatser, bidrar till ett mer effektivt patientflöde och minskar trycket på vårdens medarbetare – samtidigt som patienterna får en trygg och sammanhållen vårdkedja.

Barn- och ungdomspsykiatri (BUP)

VGRs barn- och ungdomspsykiatri (BUP) har brottats med långa väntetider under en längre tid. Statistik från februari 2025 visar att bara 3 av 10 barn får behandling i tid – det är inte acceptabelt. Väntan på hjälp får inte vara det som avgör ungas framtid. Nu har regionfullmäktige sagt ja till en motion från Centerpartiet, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna om att införa ett vårdval inom barn- och ungdomspsykiatri (BUP). Beslutet innebär att både offentliga och privata aktörer ges möjlighet att bidra inom ramen för lagen om valfrihetssystem (LOV). Barn- och ungdomspsykiatri blir det tredje vårdvalet i regionen. Precis som invånare idag kan välja sin vårdcentral eller rehammottagning, kommer familjer i behov av psykiatrisk hjälp snart kunna välja BUP i öppenvården. Målet är kortare köer, ökad tillgänglighet och snabbare hjälp – oavsett var man bor i Västra Götaland. Vårdvalet behöver utformas i nära dialog med professionen redan från start, för att säkerställa att reformen blir så träffsäker och ändamålsenlig som möjligt, med barnen och deras föräldrars bästa i fokus.

För de barn och unga som har flera vårdkontakter inom den nära somatiska och psykiatriska specialistvården, måste verksamheternas koordinerande roll tydliggöras. En form av fast kontaktperson bör erbjudas som koordinator. Vårdvalet inom BUP måste utformas så att det garanterar god vårdkvalitet även för unga vuxna, och säkerställer en trygg och sömlös övergång från barn- och ungdomspsykiatri till vuxenpsykiatri. I dag fungerar denna övergång alltför bristfälligt – något som måste förbättras för att unga inte ska riskera att falla mellan stolarna. Det är också viktigt att definiera tydliga geografiska ansvarsområden, så att vårdvalet ger god tillgänglighet i hela Västra Götaland – oavsett var man bor - på landsbygden eller i städerna.

Västra Götalandsregionens långsiktiga mål måste vara att säkerställa att alla barn och unga har tillgång till den psykiatriska vård de behöver, när de behöver den. Nu får vi höra om föräldrar som tvingas avstå vård för sina barn på grund av de långa resorna när den akuta heldygnsvården inom barn- och ungdomspsykiatri (BUP) på NÄL har tillfälligt stängt. Familjer från regionens ytterkanter riskerar att ställas inför orimligt långa resvägar för att deras barn ska få den vård de behöver. I en region som Västra Götaland, med stora geografiska avstånd, är det avgörande att alla barn och unga har jämlik tillgång till psykiatrisk vård, oavsett var de bor.

För att säkra en helhet i vårdkedjan som också möter invånarnas behov, behöver alla som arbetar inom barn- och ungdomspsykiatri ta ett gemensamt ansvar för akutverksamheten och slutenvården. Idag hör vi om föräldrar som tvingas avstå vård för sina barn på grund av de långa resorna när den akuta heldygnsvården inom barn- och ungdomspsykiatri (BUP) koncentrerats till två platser i Västra Götalands sydvästra delar. Familjer från regionens ytterkanter ställs inför orimligt långa resvägar för att deras barn ska få den vård de behöver.

Svårigheter med att rekrytera rätt kompetens påverkar till stor del tillgängligheten till psykiatri. Vi menar att en mångfald av vårdgivare skapar ökad valfrihet för vårdpersonal. Ju fler attraktiva arbetsgivare som finns, desto fler kommer vilja stanna kvar eller söka sig till de viktiga yrkena inom psykiatriens verksamheter. Införandet av ett vårdval skapar förutsättningar för att inkludera befintliga privata aktörer i det offentligt finansierade utbudet. På så sätt kan den kompetens som redan finns i Västra Götaland, men som för närvarande verkar privat, bli tillgänglig för fler invånare. För att säkerställa tillgång till kompetens, inte minst kliniska utbildningstjänster för AT/ST-läkare, bör alla vårdgivare vara med och dela ansvaret för AT- samt ST-läkare att tjänstgöra. Öka kvaliteten i vuxenpsykiatri.

Det är viktigt att se över behovet av kompetensutveckling för alla medarbetare inom vuxenpsykiatri samt driva nya digitala arbetssätt och tjänster för diagnostik och behandling. Inom heldygnsvården ska evidens, kompetens, bemötande och vårdmiljö förbättras. Medarbetare måste få förutsättningar för att kunna arbeta utifrån den mest aktuella kunskapen och tillämpa de lämpligaste behandlingsmetoderna. Digitala verktyg och mobila enheter är av stor vikt för att ge både stöd och behandling i en trygg hemmiljö.

Sahlgrenska Universitetssjukhuset har samtidigt ett nationellt uppdrag att bedriva högspecialiserad barnpsykiatrisk vård. Vi vet att vårdmiljön påverkar tillfrisknande – och att personalen behöver goda arbetsvillkor för att stanna. Nya lokaler till BUP vid Östra sjukhuset måste prioriteras, antingen genom nybyggnation eller genom att anpassa befintliga lokaler. Det borde ha lösts för länge sedan.

Den mobila enhet som idag finns i Västra Götaland för barn och unga på SiS-hem med svår sammansatt problematik måste säkras och utvecklas för nå barn vid alla hem i regionen.

Regionerna ska ha det samlade ansvaret för missbruks- och beroendevården

Ansvaret för beroendevården är idag delat mellan kommunerna och regionen vilket gör att vården kan se olika ut beroende på vart man bor. Samsjuklighetsutredningen föreslår bland annat att all behandling av skadligt bruk och beroende ska vara ett ansvar för regionernas hälso- och sjukvård och att behandling för skadligt bruk och beroende ska ges samordnat med behandling för andra psykiatriska tillstånd. Det finns en liten grupp patienter med stora behov av både vård och omsorg som riskerar att falla mellan stolarna. För att säkra vården för patientgruppen bör en form av mellanvårdsplatser prövas i samarbete med kommunerna.

Samverkan mellan patienter, närstående och vårdinstansen behöver utvecklas för att möjliggöra att patientens inflytande över sin egen vård stärks. Den kroppsliga hälsan hos patienter inom specialistpsykiatri ska fortsatt främjas, med målet att öka medellivslängden för de som har samsjuklighet.

De åtgärder och insatser som det offentliga erbjuder ska grunda sig på evidensbaserad kunskap och best practice. Att få hjälp tidigt kan skona många från ett livslångt beroende. Därför måste beroendevården förbättras för att förebygga växande psykisk och fysisk ohälsa. Det behövs både tidiga insatser med låga trösklar, till exempel genom fler mini Maria-mottagningar inom primärvården men också specialistsjukvård för att avveckla drogberoendet.

I Sverige är den narkotikarelaterade dödligheten hög och det är uppenbart att svensk narkotikapolitik behöver vidareutvecklas. Det saknas bland annat skadereducerande insatser som kan rädda liv. Sprututbytesprogram finns nu etablerade i alla delregioner men LARO-vården (Läkemedelsassisterad behandling vid opiodberoende) är fortsatt eftersatt. För människor i riskzon för överdos kan tillgången till läkemedlet Naloxan vara livsavgörande. Vi välkomnar den nationella Narkotikautredningen och förslag om att införa brukarrum, och vi ser gärna att VGR ska vara en nationell försöksverksamhet för brukarrum.

Mellanvårdsplatser – en trygg länk mellan slutenvård och vardagsliv

Regionen bör, i samverkan med kommunerna, utveckla en form av mellanvårdsplatser för patienter inom psykiatri som behöver mer stöd än vad öppenvården kan erbjuda – men som inte är i behov av slutenvårdens resurser. Genom att skapa en trygg övergång mellan slutenvården och vardagslivet kan vi ge dessa patienter bättre stöd än idag, samtidigt som vi minskar behovet av inläggningar.

Hälsa är helhet – separera inte psykiatri

Det finns politiska förslag om att samla psykiatri i en separat förvaltning. Vi menar att detta är ett steg i helt fel riktning. Av erfarenhet vet vi att en isolerad psykiatri inte fungerar. Psykisk och somatisk hälsa hänger nära samman och kräver ett tätt samarbete – inte mer uppdelning. En sådan organisatorisk förändring riskerar att backa utvecklingen inom psykiatri med flera decennier.

Inför sammanhållna öppenvårdsverksamheter för barn och unga

För att minska vårdköer och förbättra tillgången till såväl fysisk som psykisk vård, föreslår vi att Barn- och ungdomsmedicin (BUM), Barn- och ungdomspsykiatri (BUP) samt Habilitering samlas inom gemensamma specialistcentrum – strategiskt fördelade i Västra Götaland. Genom att samla kompetens och olika vårdgivare under samma tak skapas bättre förutsättningar för effektivt teamarbete, kortare väntetider och färre onödiga remisser. Det ger en tryggare och mer sammanhållen vård för barn och unga med komplexa behov.

För att erbjuda en trygg och nära vård behöver även den mobila vården stärkas upp, speciellt då sjukhusens öppenvård koncentreras och blir än mer specialiserade.

Stärkt kvinnosjukvård

- En trygg och högkvalitativ förlossningsvård -

Förlossningsvården i Västra Götalandsregionen håller mycket hög kvalitet, med erfarna barnmorskor som skapar trygghet för blivande föräldrar i en livsomvälvande tid.

Att föda barn är naturligt - men också en stor fysisk och psykisk utmaning. Därför behövs mer kunskap om förlossningsskador, bättre eftervård och en sammanhållen vårdkedja med fokus på kontinuitet och kvinnors inflytande.

Egenmonitorering erbjuder en möjlighet för födande att känna trygghet i hemmet, med stöd från vården, utan att behöva genomgå rutinbesök på sjukhus. Detta gäller även efter förlossningen. Att inte separera mor och barn efter födseln bör vara en självklarhet – men är i praktiken inte alltid enkelt. Förlossningsvården i VGR har gjort stora framsteg, men det är viktigt att kompetens och goda arbetssätt delas mellan sjukhusen.

Förlossningsvården ska vara säker, men också präglas av lyhördhet för individens behov. Patientens behov och personalens kompetens ska styra vården. En god arbetsmiljö och delat lärande mellan sjukhusen är avgörande för kvalitet och kontinuitet. En attraktiv arbetsplats är avgörande för att behålla kunnig och engagerad personal.

Därför driver vi i Centerpartiet på för ökad valfrihet och tillsammans med Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna införa tre vårdnivåer på Sahlgrenska Universitetssjukhus:

- En avdelning för riskgraviditeter
- En traditionell förlossningsavdelning
- En hemlik avdelning med fokus på lugn och trygghet

Ett beslut om att utreda och utöka Agnesmottagningen, som ger gravida och nyförlösta snabbare vård och avlastar akuten är nu fattat. Modellen har varit framgångsrik och bör därför spridas till fler orter.

VGR har även andra viktiga verksamheter som gör skillnad för föräldrar och barn, exempelvis Familjecentraler, sammanhållna barnmorsketeam, Aurora, IOP med fokus tidigt föräldraskap samt verksamheter för gravida i utsatthet eller med missbruksproblematik.

- För en jämlik och tillgänglig vård för kvinnor -

För att kvinnor ska få den vård de behöver – snabbt, tryggt och med hög kvalitet – måste alla resurser tas tillvara. Privata vårdgivare kan erbjuda specialiserad vård som kompletterar den offentliga, vilket i sin tur kan bidra till att korta väntetiderna för dem som behöver hjälp. Kvinnor ska ha rätt till den bästa möjliga vården – oavsett om den ges av en offentlig eller privat aktör.

Fler vårdgivare innebär ökad valfrihet och förbättrad tillgänglighet. I dag tvingas många kvinnor i Västra Götaland vänta orimligt länge på en tid hos gynekolog. Därför är vår målsättning att fler vårdval etableras, exempelvis inom mödravård och gynekologi. För att ytterligare förbättra tillgängligheten föreslår vi även en riktad satsning inom ramen för regionens tillgänglighetsprogram.

Endometrios är en sjukdom som drabbar omkring 250 000 kvinnor i Sverige – varav hälften upplever att besvären påverkar deras vardag. Trots detta är det fortfarande många som inte får rätt hjälp i tid. Vi menar att hela vårdkedjan behöver rustas för att kunna identifiera, bemöta och behandla endometriospatienter med rätt insatser.

För att vården ska bli mer jämlik över hela landet behöver fler kvinnor ges möjlighet till fertilitetsbehandling. Vi vill korta köerna till IVF genom att öppna upp för fler privata aktörer.

Även hormonella förändringar i samband med förklimakteriet och klimakteriet påverkar väldigt många kvinnor – vissa i så stor utsträckning att de riskerar långtidssjukskrivning. Här behövs både ökad kunskap och bättre tillgång till hjälp. Västra Götalandsregionen har tagit initiativ till ett pilotprojekt för att öka medarbetares kunskap om klimakteriet och hur det påverkar kvinnors hälsa. Det är också viktigt att relevant information, inklusive filmer och vägledning, görs tillgänglig för alla invånare.

Öka samarbetet med fler vårdgivare - ingen ska behöva vänta på vård i onödan när kapacitet finns

I Västra Götaland väntar över 136 000 personer i vårdkö, och även om regionens egna sjukhus spelar en central roll, behöver vi se över fler lösningar och ta hjälp av alla tillgängliga resurser och utförare för att möta vårdbehovet. GrönBlå Samverkans satsning på 500 miljoner kronor under 2025 ger resultat – men arbetet måste fortsätta. Vård genom avtal med stiftelser, kooperativ och fristående aktörer behöver utökas. Det avlastar sjukhusen, förbättrar tillgängligheten och bidrar till kortare väntetider.

GrönBlå Samverkan har lagt fram flera förslag för att förbättra tillgängligheten i vården – bland annat genom att upphandla mer vård inom ögonsjukvård, ortopedi, gynekologi och BUP. Även inom hörselvården finns ett uppdämt vårdbehov. För att säkerställa att personer i behov av hörapparater får hjälp i tid avsätts därför särskilda resurser för att korta köerna inom hörselvården.

VGR ligger i dag långt under rikssnittet för upphandlad vård. Det här minskar inte sjukhusens ansvar – de har fortsatt en central roll i att arbeta bort köer. Men för att lyckas krävs både offentlig och privat kapacitet. Det är angeläget att VGR ser till att skapa goda och långsiktiga förutsättningar för privata vårdgivare att bedriva verksamhet. Det handlar bland annat om att se över avtalstider för att möjliggöra för privata vårdgivare att ta emot bredare patientgrupper (ASA-klasser).

Denna ambition innebär dock inte att VGRs sjukhus erhåller mindre resurser eller förväntas utföra mindre vård. Regiongemensam produktions- och kapacitetsplanering inom hela hälso- och sjukvården är under framtagande och syftar till att både säkerställa kostnadseffektivitet och att främja en ökad geografiskt jämlik tillgång till vård. Det kommer fortsatt att krävas betydande insatser och resurser under 2026 för att invånarna ska få vård inom de lagstadgade tiderna.

Det behövs skapas fler mötesplatser där olika aktörer kan utbyta kunskap, erfarenheter och goda exempel – särskilt kring effektiva vårdprogram och arbetssätt. Samverkan, inte stuprör, ska forma framtidens vård.

Vi har också föreslagit vårdval inom barn- och ungdomspsykiatri. Men vi är inte klara. Vi kommer att lägga fler förslag för att korta köerna och ge invånarna en vård utan onödiga väntetider. För att det ska bli verklighet behövs fler vårdval – som komplement till den offentliga vården. Både offentliga och privata aktörer behövs för att förbättra tillgängligheten, öka valfriheten och få vårdgarantin att fungera i praktiken. När tusentals patienter tvingas vänta i månader – ibland över ett år – då måste vi ta ansvar och tänka nytt. Målet är glasklart: en vård utan köer där alla får rätt hjälp i rätt tid.

Vårdval med löpande ersättning per utförd vårdinsats ger i många fall bättre kostnadskontroll jämfört med upphandlade avtal med fasta volymer, då ersättningen följer faktisk produktion och efterfrågan. Detta gör vårdval till ett mer flexibelt och kostnadseffektivt styrinstrument inom specialistvården.

Större samverkan med grannregioner

Oavsett var man bor i länet ska man uppleva en god tillgänglighet. För att på ett bättre sätt garantera tillgängligheten till vård i Västra Götalands geografiska ytterkanter behöver samverkan med grannregioner och över nationsgränserna fördjupas.

Många i norra Bohuslän och Dalsland lever ett gränsnära liv med Norge och rör sig fritt över gränsen. Dagens vårdavtal mellan VGR och Östfold är begränsat. VGR ska därför utreda en utvidgning för att omfatta fler patientgrupper, både vid akut och planerad vård – med patientens behov i fokus.

Patienthotell

Strategiska hälso- och sjukvårdsnämnden har fått i uppdrag att utreda möjligheterna för att etablera patienthotell i extern regi i nära anslutning till Sahlgrenska Universitetssjukhuset samt att undersöka intresset från privata aktörer för detta ändamål. Patienthotell kan vara en lämplig lösning för patienter som genomgår längre behandlingar, nyopererade patienter, nyförlösta patienter eller de som inte har ett konstant behov av sjukhusets resurser som läkare och sjuksköterskor. Även anhöriga kan ha nytta av en sådan facilitet. Vi ser att behovet av patienthotell finns på fler platser i anknytning till våra sjukhus. För många invånare, exempelvis i Dalsland, innebär avståndet till förlossning ett långt resande, vilket gör tillgången till en form av patienthotell i Trollhättan särskilt viktigt.

HABILITERING OCH HÄLSA

En funktionsnedsättning ska inte få vara ett hinder för människors mål, drömmar, livskvalitet eller livspussel. Det innebär bra tillgång till hjälpmedel, inga krångliga regelverk, snabba beslutsvägar och en samordning mellan region och kommunerna. Personer med funktionsnedsättning är dock inte en homogen grupp i samhället så varje område måste arbeta med att öka individens möjlighet att interagera i sin vardag.

Regionens Habilitering och Hälsa erbjuder specialiserad vård och stöd till personer som har en varaktig funktionsnedsättning; som nedsatt förmåga att kommunicera, se, höra eller röra sig. En verksamhet med god tillgänglighet och som får goda omdömen jämfört med andra liknande verksamhetsområden i landet. Dock finns ständigt ett arbete att göra då det gäller att ge en jämlik vård över hela regionen.

För många människor med en funktionsnedsättning krävs kontinuerligt olika intyg för att möjliggöra tillgång till andra delar av samhällets funktioner. Sammantaget kan det bli stora kostnader då dessa ej ingår i högkostnadsskyddet. Därför bör en översyn göras. Som grund ska intyg och andra patientavgifter utgå från storlek på behov och inte på åldersgrupp. Den med stort behov av regionens insatser inom sjukvården, tandvården, rehabilitering etc. ska "premieras" och inte den som uppnått en viss ålder. Det är exempelvis skillnad att leva med en kronisk funktionsnedsättning eller en som kommer av naturligt åldrande. Det är dock i båda fall viktigt med en god delaktighet vid val av hjälpmedel så att de nyttjas på rätt sätt. För att öka valfriheten ska det vara möjligt för brukaren att kunna vara delaktig i valet av hjälpmedel och därmed även kunna medfinansiera kostnaden.

Under pandemin avstod många äldre från att söka vård, vilket har lett till ett uppdämt vårdbehov och längre väntetider. För att säkerställa att personer i behov av hörapparater får hjälp i tid avsätts därför särskilda resurser för att korta köerna inom hörselvården.

En fast läkarkontakt eller koordinator/vårdteam är centralt att personer med komplexa vårdbehov ska kunna erbjudas bättre kvalitet och tillgänglighet. En koordinator kan till exempel hjälpa föräldrar med att inhämta information, reda ut en ohållbar situation eller med att bygga upp ett fungerande nätverk runt individen.

Öka jämlikheten för personer med funktionsnedsättning

I FN:s granskning utifrån konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning framförs kritik som berör VGR:s ansvar och rådighet. VGR behöver säkerställa jämlik tillgång till hälso- och sjukvård och hjälpmedel samt att hinder för personer med funktionsnedsättning vid digitala tjänster och elektronisk identifiering undanröjs. Information till allmänheten inklusive kommunikation vid kris- och risksituationer behöver erbjudas i tillgängliga format och genom tekniska hjälpmedel. Funktionshinderperspektivet bör integreras i strategier som berör hot mot folkhälsa, klimatförändringar och krishantering.

TANDVÅRDEN

En god munhälsa bidrar till en god livskvalitet

Tandvården som träffar sina patienter kontinuerligt har ett stort hälsofrämjande och förebyggande uppdrag och arbetar med att motivera till egenvård för att bevara det friska friskt. Insatserna och den kunskap som finns ska utgå ifrån att lägga sitt fokus på de med störst behov och inte utgår ifrån en åldersgrupp. Oavsett om tandvårdskliniken är privat eller offentligt driven är det viktigt att det finns en tandvårdsklinik som tar emot barn, unga och gamla i varje kommun. Tandvården ska ha fortsatt fokus på de grupper som inte fullt ut fått ta del av en generell utveckling mot en bättre tandhälsa samt ökat fokus på barn och ungas tandhälsa.

Barn och ungas tandvård

I Sverige har alla barn och unga rätt till avgiftsfri tandvård enligt tandvårdslagen och kallas därför regelbundet till undersökning och behandling. Tandvården som möter barnen i tidig ålder fyller en viktig roll i hälsoarbetet. Genom arbetet med hälsoinsatser kan barn och familjer i riskgrupper få stöd och hjälp tidigt och förebygga kariesangrepp senare i livet. Det finns en stor vinst i att ge tandvården ett än större uppdrag vad gäller det hälsofrämjande arbetet med bland annat tobaks- och drogprevention och viktproblematik, men även med i att upptäcka när barn och unga vuxna far illa, är utsatta för våld, sexuella övergrepp eller hedersrelaterat förtryck. Det systematiska arbetet med att ”våga fråga” rör all offentligt finansierad vård.

De förebyggande och behandlande insatser som görs tidigt i barns liv liksom FRAMM (Flour, Råd, Arena, Motivation och Mat) i alla grundskolor är betydelsefullt. Det handlar om regelbunden fluorlackning av tänder, råd om hur elever ska sköta sina tänder, att möta elever på en annan arena än kliniken, information om hur mat och dryck påverkar tänderna samt att motivera elever att sköta sina tänder. Barn som inte får regelbunden tandvård kan få problem med dålig munhälsa och det i sig kan leda till sämre livskvalitet och risk att utveckla andra sjukdomar. Om barnet efter upprepade kallelser uteblir görs därför en orosanmälan.

I Sverige är tandhälsoläget generellt gott bland barn, men varierar mellan geografiska områden och inom kommuner och olika stadsdelar. Därför finns det en stor vinst i att ge tandvården ett än större uppdrag vad gäller det hälsofrämjande arbetet.

Avgiftsfri tandvård för barn och unga bör gälla så länge föräldrarna är försörjningsskyldiga – det vill säga under skolgången, men som längst till 21 års ålder. För att säkerställa god tillgång till tandvård i närområdet behöver ersättningssystemet ses över, så att det möjliggör för barn och vårdnadshavare att välja tandläkare med rätt utbildning och kompetens. Särskild hänsyn bör tas till barn och unga med omfattande tandvårdsbehov, där kontinuitet och tillgänglighet är avgörande. Utan regelbunden tandvård riskerar dessa barn att utveckla stora och långvariga problem, vilket i längden innebär både mänskligt lidande och ökade kostnader för samhället.

Barn som inte får regelbunden tandvård kan ha stora och omfattande tandvårdsbehov. Dagens ersättningssystem tar inte hänsyn till dessa barn. För vårdgivare med många kliniker och många barn brukar ersättningssystem jämna ut sig. Men vid kliniker med färre antal barn blir utjämning kopplat till barn med mindre behov ej möjlig. Det här behöver ändras. Tandvården som erbjuds ska vara god och säker, och på lika villkor oavsett om tandvårdskliniken är privat eller offentligt driven.

Vikten av särskilt tandvårdsstöd för äldre

Personer med nedsatt allmänhälsa eller funktionsnedsättning – särskilt äldre – löper ofta högre risk för dålig munhälsa, vilket kan leda till smärta, undernäring och försämrad livskvalitet. Det särskilda tandvårdsstödet är därför avgörande för att säkerställa att dessa grupper får tillgång till nödvändig tandvård, oavsett ekonomi eller boendeform. Bidraget riktar sig i dag till dem med ökad risk för försämrad tandhälsa, men bör utvecklas för att bättre omfatta andra utsatta grupper – exempelvis personer med psykisk ohälsa inom psykiatri, som ofta faller mellan stolarna. Genom att förebygga och behandla tandproblem i tid minskar dessutom behovet av mer kostsamma insatser inom både sjukvården och äldreomsorgen.

PRIORITERINGAR, FORSKNING OCH PATIENTSÄKERHET I FOKUS

Prioriteringar för att möta ökande behov

I takt med att vi lever längre ökar vårdbehoven – vilket gör det nödvändigt att prioritera klokt för att resurserna ska räcka till där de behövs som mest. Tydliga prioriteringar avseende det offentliga åtagandet inom hälso- och sjukvård kommer vara nödvändigt.

Den snabba medicinska utvecklingen av hälso- och sjukvården ställer också krav på prioriteringar. Alltmer kan göras för allt fler, och det utvecklas effektiva men dyra metoder och läkemedel. Samtidigt finns betydande variation i medicinska resultat inom regionen. Variationen visar att det finns ett gap mellan bästa tillgängliga kunskap och den praktiska vårdvardagen.

Även människors högre krav och förväntningar på vården samt svårare etiska dilemma ställer frågan om prioriteringar och vad som ska ingå i det offentliga åtagandet på sin spets. Syftet med prioriteringar är att tillgängliga resurser blir till största möjliga nytta för de patienter som behöver det mest. Det handlar om att vårdens resurser ska användas på bästa sätt. Ny teknik skapar nya möjligheter för en jämlik och nära specialiserad vård.

Kunskapsstyrningen och prioriteringsarbetet behöver integreras för att bidra till verksamhetsutveckling med en bättre och mer effektiv vård, där nya metoder och arbetssätt prioriteras utifrån tillgängliga resurser exempelvis ekonomi och kompetens. VGR samarbetar med Prioriteringscentrum vid Linköpings universitet för att säkerställa att regionens arbete med prioriteringar följer nationella principer och samordning med andra regioner. Framtagandet av en prioriteringsmodell för innovativa och forskningsnära metoder har påbörjats. Modellen bör harmonisera med processen för ordnat införande och VGR:s innovationsprocess.

”Kloka kliniska val” drivs av den medicinska professionen och syftar till att avstå onödiga undersökningar, tester och behandlingar som inte har kliniskt värde, så kallad lågvärdevård. SLS (Svenska läkarsällskapet) skattar att en femtedel av vårdens kostnader utgörs av lågvärdevård. Genom att arbeta långsiktigt och målmedvetet kan vårdgivare och profession tillsammans bidra till god och kostnadseffektiv vård och föregå med goda exempel. Regionen behöver utveckla ett mer systematiskt prioriteringsarbete som innefattar horisontella jämförelser och prioriteringar av såväl befintliga metoder och arbetssätt som nya satsningar. Men arbetet måste göras tillsammans med övriga regioner för att nå en jämlik vård.

Ämnet är komplext med många intressenter och det saknas etablerad gemensam systematik utifrån den etiska plattformen som kan ligga till grund för beslut om prioritering.

Beslut ska baseras på kunskap och fakta

Chefer och medarbetare inom hälso- och sjukvården behöver ges förutsättningar i form av tid, kunskap och verktyg för att bedriva kvalitetsdriven verksamhetsutveckling. Målet är att höja både den medicinska kvaliteten och den patientupplevda vården – inom en mer välfungerande organisation.

Omställningsarbetet ska i första hand stödja och möjliggöra konkreta förbättringar på verksamhetsnivå. Tillitsbaserad styrning blir därför en avgörande faktor. För att detta ska bli verklighet krävs att detaljstyrningen av vården minskar, till förmån för en arbetsmiljö där lokalt ledarskap och medarbetarinitiativ får större utrymme och uppmuntras i högre grad än idag.

Vid jämförelser av medicinska kvalitet framgår det att VGR behöver i vissa delar förbättra sitt kvalitetsarbete för att uppnå samma resultat som de bästa regionerna. Det behövs därför ett fortsatt arbete med lokal verksamhetsutveckling och ständiga förbättringar inom varje verksamhet där medarbetarnas kompetens och vilja att utveckla hälso- och sjukvården tillvaratas.

Ett led i detta är den införda administrativa prövningsrätten, där anställda kan ifrågasätta arbetssätt och rutiner som de upplever som ineffektiva, kontraproduktiva och kostnadskrävande.

Utvecklingen av regionala vårdprocesser, tillsammans med förbättrade stödstrukturer för uppföljning och kvalitetsarbete, ska underlätta ett kunskapsbaserat arbetssätt i mötet med patienten. Minskad oönskad variation leder till en mer jämlik, säker och effektiv vård med högre medicinsk kvalitet.

Satsa på forskning och utveckling för att öka patientsäkerheten

För en region som vill stå stark inom life science är forskningskompetens fundamentalt. Det faktum att antalet forskande läkare inom hälso- och sjukvården minskar utgör ett reellt hot mot utveckling och patientsäkerhet. Vid en hälsokris är det avgörande att det finns forskarkompetens inom hälso- och sjukvården för att kunna utföra tidiga studier och därmed snabbt öka kunskapen. VGR behöver stärka forskningskompetensen inom vården så att vi kan öka vårdkvaliteten för våra medborgare och vara en än mer attraktiv samarbetspartner för både akademi och industrin nationellt och internationellt.

VGR ska både bedriva och aktivt medverka i klinisk forskning, och samtidigt skapa tydliga incitament för hälso- och sjukvårdspersonal att engagera sig i forskning, kliniska studier och kommersialisering. Genom att utveckla karriärvägar för forskande personal, ge ökat utrymme för fortbildning i vårdens planering och

budget, samt tydligare kommunicera pågående studier till allmänheten, stärks kopplingen mellan patient och forskning.

Ett led i detta är att införa en funktion där patienter kan anmäla sitt intresse för att delta i kliniska studier. Syftet är att förbättra jämlikheten i vården och öka tillgången till nya behandlingar för fler.

Utifrån ett nationellt perspektiv har VGR en välfungerande nivåstrukturerad av vård regionalt. Sahlgrenska Universitetssjukhus har inom ramen för nationellt högspecialiserad vård (NHV) erhållit tillstånd i de flesta fall då VGR ansökt om det. Då Sahlgrenska Universitetssjukhus är ett av de ledande universitetssjukhusen i landet bör ambitionen för VGR vara att fortsatt stödja ansökningar till NHV. Givna tillstånd har stor betydelse för möjligheten att bedriva forskning och annan närliggande högspecialiserad vård liksom nyttan med att även NHV kan erbjudas Västra Götalands invånare. Denna ambition kan i vissa fall medföra behov av omfördelning av vård inom VGR, men också riktade satsningar för att underbygga välmotiverade ansökningar där kompetens finns.

Stärk patientsäkerheten

Patientsäkerhet och kvalitet ska vara centralt i hälso- och sjukvårdens ledningssystem. Alla delar av verksamheten måste arbeta systematiskt och långsiktigt med mål, åtgärder och uppföljning, syftandes till att minska oönskad variation och för att säkra att bästa kunskap är tillgänglig och används i varje patientmöte. Arbetet ska präglas av ett förebyggande synsätt, faktabaserade beslut och samverkan. Varje skada orsakad av och inom sjukvården ska rapporteras och följas upp för att få ett lärande kring hur vårdskador uppstår och hur de kan undvikas. Sjukvården ska präglas av en säkerhetskultur där fel i handhavande förebyggs och förhindras.

Det är fortsatt viktigt att arbeta för att minska felaktig läkemedelsanvändning inom såväl primärvården som sjukhusvården. Särskilda insatser ska riktas till personer som har flera olika läkemedel. Läkemedelsdokumentation ska följa patienten genom vården. För att förebygga överkonsumtion och minska riskerna för läkemedelskomplikationer ska kontinuerliga läkemedelsgenomgångar ske för alla äldre. Äldre i eget boende ska erbjudas samma service.

Regionen ska vara drivande i att, tillsammans med akademi och näringsliv, sätta ljuset på forskning och utveckling kring säkerhetsfrågor i sjukvården. Västsverige har historiskt en stark position inom säkerhetsarbete. Det ska sjukvården i högre utsträckning dra nytta av.

Sahlgrenska Life som drivkraft för tillväxt och forskning

Life science är den näst största exportvaran från Sverige och bidrar med mer exportinkomster än näringar som exempelvis personbilar, järn och stål. Här i Västra Götaland finns omkring en femtedel av Sveriges alla Life science-företag. Med Sahlgrenska, ett av Europas största universitetssjukhus, en global läkemedelsindustri och världsledande forskningsmiljöer som GoCo Health Innovation City, AstraZeneca och Sahlgrenska Science Park, har Västsverige unika förutsättningar att leda utvecklingen av framtidens hälso- och sjukvård. Genom forskning och innovation tas nya behandlingar fram som stärker både vården med direkt nytta för patienterna.

Life science är därför en viktig och prioriterad satsning för Västsverige, där alla partier i VGR varit eniga om riktningen framåt. Med en vilja att ytterligare vässa dessa ambitioner har projektet Sahlgrenska Life under det senaste decenniet varit ett projekt drivet av VGR tillsammans med flera andra aktörer, däribland Göteborgs universitet och delar av näringslivet.

Rent fysiskt innebär projektet Sahlgrenska Life tre hus. I planeringen från 2014 och framåt har avsikten hela tiden varit att regionen själv finansierar och äger hus 1, medan hus 2 och hus 3 konceptutvecklas och uppförs av en extern aktör.

AI, DIGITALISERING OCH TEKNIKUTVECKLING INOM HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN

Digitala lösningar flyttar vården närmare patienten

Digitalisering är en nödvändig förutsättning för att hantera de demografiska utmaningarna inom hälso- och sjukvården. Vårdens resurser måste räcka till fler personer, och digitaliseringens potential måste tas till vara för att skapa en trygg och säker vård som ökar både delaktigheten och tillgängligheten. För att lyckas krävs nya arbetssätt och tydliga mål för förändringsarbetet, samt en långsiktig ekonomisk hållbarhet.

Digitaliseringen ska präglas av innovation och patientnytta, samtidigt som den erbjuder medarbetarna en mer attraktiv arbetsplats. Genom digitala lösningar kan vi frigöra tid och resurser, vilket gör att vi kan prioritera vårdinsatser mer effektivt och rikta dem till patienter med de mest akuta behoven. Det är avgörande att tydliggöra vilka patienter som ska bokas in för fysiska eller digitala besök, och att definiera hur uppföljningar och egenmonitorering ska genomföras. Vi föreslår att samordningsråden ges i uppdrag att ta fram riktlinjer för när patienter ska träffa sjukhusen fysiskt eller digitalt. Dessa riktlinjer ska standardiseras inom VGR för att säkerställa en enhetlig vård, oavsett sjukhus.

För att digitala verktyg ska bidra till en mer jämlik vård i VGR måste tydliga mål sättas – och efterlevnaden följas upp. Det räcker inte att tekniken finns, den måste också användas systematiskt i hela regionen. Som patient ska jag kunna erbjudas hemmonitorering, digitala vårdbesök eller kontakt via 1177, oavsett var i Västra Götaland jag bor. Idag ser det olika ut mellan verksamheter, vilket riskerar att skapa ojämlikhet. Med gemensamma mål och uppföljning säkerställs att invånarna får tillgång till moderna arbetssätt – på lika villkor.

Takten i utvecklingen av digitala vårdmöten, egenmonitorering och digitala konsultationer måste accelerera och utvecklas jämnt över hela regionen. Målbilden är att erbjuda digital vård i första hand, och fysiska besök när det krävs. Samtidigt ska digitala verktyg stödja, men inte ersätta, fysiska möten när det krävs. Utvecklingen ska alltid vara personcentrerad och styras av patientens behov och förmåga. Vi vill också göra det möjligt för patienter att boka sina egna besök via öppna tidböcker. Genom att utveckla system för kallelser, påminnelser och avgifter kan vi minska antalet uteblivna besök och därmed spara på onödiga kostnader för hälso- och sjukvården.

För att maximera nyttan av egenmonitorering är det avgörande att stärka samarbetet mellan primärvård och specialistsjukvård. Genom att skapa incitament för primärvården att uppmuntra patienter till egenmonitorering kan specialistsjukvården ta del av de långsiktiga vinsterna, såsom minskade akuta insjuknanden och därmed lägre kostnader.

Individen har en viktig roll i att ta hand om sin egen hälsa och avlasta hälso- och sjukvårdssystemen. Den digitala utvecklingen har potential att revolutionera hur vi övervakar och förbättrar vår hälsa genom bättre egenvård och närmare kontakt med vårdgivare. Invånare förväntas ta ett ökat ansvar för sin hälsa i allt större utsträckning. Rätt användning av digitala tjänster kan utgöra en viktig resurs för att öka invånarnas tillgänglighet till digitala vårdformer. Men detta måste ske på ett sådant sätt att principen om att prioritera patienter med störst vårdbehov inte urholkas eller att VGRs kostnader ökar i alltför hög takt. För att nå en hållbar digital utveckling tillsammans med de digitala vårdgivarna behöver regionens samverkan med dem stärkas. VGR bör därför verka för att utforma en hållbar samverkansmodell samt kvalitet- och kravspecifikationer för digitala vårdgivare i såväl egen som privat regi. För att snabba upp processen bör VGR ta fram en plan av modellen ordnat införande för utveckling och implementering av digitala lösningar och artificiell intelligens (AI).

För att omställningen ska lyckas krävs att fler invånare i Västra Götaland får tillgång till stabil och snabb uppkoppling – via bredband, fiber eller mobilnät.

VGR:s forskningsprojekt om hjärtstartare

Forskningsprojektet i Västra Götalandsregionen, där hjärtstartare flygs ut med drönare vid 112-larm om misstänkt hjärtstopp, är unikt. Det är viktigt att vi fortsätter att testa drönarteknik, som har stor potential att användas även inom andra områden, såsom leverans av läkemedel och blodprodukter eller bildstöd vid skadeplatser.

Innovativ och precisionsinriktad vård driven av hälsodata och med stöd av AI

För att främja en personcentrerad, proaktiv och effektiv hälso- och sjukvård måste regionen satsa på användningen av artificiell intelligens (AI) och digitalisering. Sverige ligger efter i offentliga investeringar inom AI jämfört med andra länder. Genom att öka användningen av hälsodata och AI-teknik kan vi främja forskning och innovation samtidigt som tillgängligheten till vård förbättras. Exempelvis kan administrativa AI-robotar och AI-assisterad diagnos minska väntetider för patienter och förbättra vårdprocesser. Genom samarbete med industri och akademi strävar vi efter att påskynda implementeringen av AI inom svensk sjukvård för att uppnå bättre vårdresultat både på systemnivå och för enskilda patienter.

För att Västra Götalandsregionen i större utsträckning ska kunna tillämpa AI och ny teknik i det dagliga arbetet inom hälso- och sjukvården, och säkerställa att innovationer når patienterna, vill vi stärka innovationsfonden med en implementeringspott.

För att ge patienter en mer personcentrerad vård behöver vi även satsa på precisionsmedicinska behandlingar, som utvecklas i takt med genetisk forskning. Exempelvis genterapi, såsom avancerade terapier med medicinsk produkt (ATMP), möjliggör behandling eller förebyggande av allvarliga sjukdomar genom genförändringar.

Läkemedelsområdet står under ständig förändring med nya behandlingsmöjligheter. Utvecklingen innebär stora möjligheter, till exempel när nya vacciner introduceras, när skräddarsydda behandlingar blir tillgängliga genom precisionsmedicin och när läkemedel som kan minska eller fördröja symtomen av folksjukdomar införs. Samtidigt står hälso- och sjukvården inför en rad långsiktiga och strukturella utmaningar med bland annat en åldrande befolkning och ökande antal personer som lever med kroniska sjukdomar. För att skapa mesta möjliga värde av de tillgängliga resurserna krävs öppna och tydliga prioriteringar.

VGR:s journalsystem: En ny väg framåt

En modern informationsmiljö är avgörande för att möjliggöra en personcentrerad vård, främja hälsoförbättringar och öka effektiviteten genom bättre beslutsstöd för medarbetare, samt förbättrade

förutsättningar för kommunikation mellan vården och patienten. När all relevant information följer patienten över kommun- och regiongränser, från sjukhuset till äldreboenden eller från socialtjänst till skolhälsovård, öppnas nya möjligheter att erbjuda mer individanpassad vård och omsorg. Hälso- och vård-data, dataanalys och artificiell intelligens ska kunna användas för att förbättra beslutsstöd och, där det är möjligt, automatisera vårdbeslut.

VGR upphandlade 2018 ett nytt system, ursprungligen kallat Framtidens vårdinformationsmiljö (FVM), som skulle fungera som navet i en gemensam vårdinformationslösning. Systemet, som sedermera blev Millennium och driftsattes den 12 november 2024. Men redan tre dagar senare beslutade VGR att pausa införandet, då resultaten inte motsvarade förväntningarna. KPMG anlätades för att utreda orsakerna, och rapporten från denna utredning presenterades i mars 2025.

Regionstyrelsen har nu beslutat att inrätta en extern expertgrupp för att ge en second opinion på möjliga handlingsalternativ för framtidens journalsystem. Samtidigt har en ny politisk instans beslutats, som ska leda och följa upp regionens digitaliseringsarbete framöver.

Regional utveckling

REGIONAL UTVECKLINGSSTRATEGI

Den regionala utvecklingsstrategin är vår gemensamma strategi för den regionala utvecklingen i Västra Götalands län – ett verktyg för att driva utvecklingen framåt och ta oss närmare målet att göra Västra Götaland till ett föredöme i omställningen till ett hållbart och konkurrenskraftigt samhälle.

Det regionala utvecklingsarbetet i Västra Götaland sker inom näringsliv, forskning och utbildning, social hållbarhet, miljö samt infrastruktur. Lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar lägger grunden för VGR:s uppdrag inom regional utveckling och förordningen om regionalt tillväxtarbete fastställer den regionala utvecklingsstrategins roll för utvecklingsarbetet i Västra Götaland. Regionens roll bör vara strategisk och långsiktig för att ge förutsättningar för den regionala utvecklingen tillsammans med och i nära samverkan med offentlig sektor, näringsliv, akademi och det civila samhället. Den aktualiserade regionala utvecklingsstrategin för Västra Götaland 2021–2030 som pekar ut riktningen för Västra Götalands utveckling är nu ute på remiss till och med den 15 september 2025.

Västra Götaland ska vara en region där människor vill bo, leva och arbeta. En plats där det finns framtidstro, där det går att hitta sin väg, oavsett var i länet man bor eller vilka förutsättningar man har med sig. Det är därför vi i Centerpartiet driver på för en stark regional utveckling. För oss handlar det inte bara om tillväxt i kronor och ören, utan om att skapa verkliga möjligheter för människor att växa – som individer, som samhällsbyggare, som företagare.

Den regionala utvecklingsstrategin är vårt verktyg för att förverkliga visionen om det goda livet. Det handlar om att skapa jämlika villkor i hela regionen, att bygga motståndskraft och tillit och att ta vara på det vi gör bäst. Det vi kallar våra styrkeområden är inte slagord. Det är det som bär Västra Götaland – kunskapsintensiva branscher, innovativa miljöer, en stark livsmedelsproduktion, hållbara naturresurser, kultur som engagerar och kollektivtrafik som binder samman. Allt detta är regional utveckling.

Det handlar inte bara om några politiska nämnder, utan om ett gemensamt ansvar som genomsyrar allt vi gör. Regional utveckling är när ekonomiska, sociala och kulturella resurser samordnas och mobiliseras för att förbättra levnadsförhållandena, stärka samhällen och främja hållbar tillväxt i Västra Götaland. Vi knyter samman Västra Götaland med kollektivtrafik, infrastruktur, mobiliserar samarbeten mellan företag, akademi och civil samhället för att skapa långsiktiga förutsättningar för utveckling och starkt konkurrenskraft.

För oss är det viktigt att man förstår vad den regionala utvecklingsarbetet på riktigt innebär och hur viktigt den regionala utvecklingsstrategin är för oss, för våra invånare, för helheten. För att skapa de bästa förutsättningarna för att kunna leverera välfärd, trygghet och framtidstro. För det är så vi skapar det goda livet.

FRÅN UTBILDNING TILL JOBB OCH FÖRETAGANDE

Vi vill att Västra Götaland ska vara en plats där alla människor, oavsett bakgrund, ges möjlighet att bidra utifrån sin potential och sin vilja. För att lyckas med det behöver vi säkerställa att fler klarar skolan, att fler utbildningar matchar de behov som finns i arbetslivet, och att fler ges möjligheten att starta och driva företag. Det här är grunden för både en stark arbetsmarknad och en hållbar välfärd. Det behövs en infrastruktur för kompetensförsörjning, som bygger på samarbeten mellan olika aktörer – från mindre lärosäten och folkhögskolor till högskolor, universitet och kulturinstitutioner.

Vi vill se en starkt utbildningssatsning som öppnar fler vägar till jobb och omställning, fler ska få chansen att snabbt växla upp sin kompetens – eller ta steget in på arbetsmarknaden. Genom en ny utbildningsutlysning öppnar vi upp för civilsamhällesorganisationer och små företag att ta fram praktiska utbildningsinsatser med tydlig koppling till arbetsmarknadens behov.

Utbildningarna ska vara möjliga att starta snabbt – och leda vidare till jobb eller vidare studier. Fokus ligger särskilt på unga, utrikesfödda och yrkesverksamma som behöver ställa om i takt med den gröna och digitala omställningen

Stärk matchningen – reformera utbildningsansvaret

Nästan en halv miljon människor står utan jobb och arbetslösheten fortsätter att stiga. Sverige har idag en av EU:s högsta arbetslöshetssiffror, i nivå med Spanien. Varje år cirka 3 500 ungdomar i Västra Götaland årskurs nio utan fullständiga betyg, vilket försvårar deras väg in på gymnasiet och vidare ut på arbetsmarknaden. Vad är det för start på vuxenlivet?

Samtidigt brottas företag med att hitta rätt kompetens för att kunna växa. Kompetensbrist är det största hindret för tillväxt, enligt Svenskt Näringsliv (2025), och vård- och omsorgssektorn skriker efter personal. Vi får inte ihop ekvationen. Vi har människor i arbetslöshet som inte tas tillvara. Västra Götaland står inför en allvarlig brist på utbildad personal inom de flesta yrkeskategorier på arbetsmarknaden.

När andra länder satsar offensivt på att attrahera arbetskraft och skapa möjligheter för människor att etablera sig, väljer Sverige en annan väg. Det riskerar att få allvarliga konsekvenser. En annan utmaning för Västsverige blir etableringar som sker utanför men nära länet, som exempelvis den i Fredrikstad och Norge som kan locka över kompetens. Därför är det extra viktigt att regionen arbetar aktivt med att behålla möjlig arbetskraft speciellt med stora företagsetableringar snart på plats.

VGR har tillsammans med andra regioner i Sverige fått ett utökat uppdrag för att tillhandahålla bedömningar över länets kompetensbehov i Lagen om Regionalt utvecklingsansvar (2010:630). Företagen i Västsverige har behov av att kompetens och det nya uppdraget ger bättre förutsättningar att matcha yrkesutbildningar mot bristyrken.

Vi menar att regionerna bör få ett ännu större ansvar för arbetsmarknaden. Regionen har bättre lokalkännedom om behoven inom både näringslivet och den offentliga sektorn här i Västsverige. Det krävs ett nära samarbete mellan region, näringsliv och utbildningssamordnare för att ta fram rätt utbildningsinsatser, yrkesutbildningar, lärlingsanställningar och möjliggöra karriärbyten för att kompetensförsörja branscher som saknar personal. Lokala aktörer måste samarbeta för att ge unga rätt förutsättningar att klara skolan, få ett jobb och en bra start i livet. Fullföljda studier är en förutsättning för delaktighet och för att minska klyftorna mellan människor.

Västra Götaland behöver satsa på lärlingsanställningar för att möta kompetensbristen och stärka arbetsmarknaden. Modellen Gymnasiala lärlingsanställningar (GLA) där lärlingsanställda elever blir anställda och får lön under sin studietid samt vuxenlärlingsanställningar bör utökas till fler kommuner i hela länet. Modellen bör också prövas i andra branscher där det råder brist på kompetens med mål om att underlätta kompetensförsörjningen inom den västsvenska industrin. I rådande läge med en lågkonjunktur, risk för ökad arbetslöshet samt brist på yrkesutbildad arbetskraft inom viktiga sektorer, bör ytterligare resurser tillföras för att snabba på omställningen av arbetskraften. Det gäller att möta upp behoven inom bland annat elektrifiering, digitalisering, klimatomställning och cirkulära flöden. Västra Götalandsregionen behöver skapa förutsättningar för att utveckla fler yrkes- och lärlingsutbildningar både på gymnasie- och vuxenutbildningsnivå, samt utveckla utbildningsmiljöer som exempelvis Campus Dalsland.

Integration är viktigt, både för de individer som kommer till Sverige och för samhället i stort. Att snabbt få ett jobb är det bästa sättet att förstå ett nytt samhälle och skapa sig ett liv i det nya landet. Västra Götaland ska ta vara på den kunskap nya svenskar har, ingen tjänar på att någon lämnas utanför. Därför är det oroväckande när staten höjer arbetsgivaravgiften och försvårar rekryteringen av internationell kompetens, när vårdsektorn och näringslivet skriker efter personal. Kombinationsutbildningar inom Svenska för Invandrare (SFI) som utvecklats i Skövde med stöd från VGR och kommunalförbundet Skaraborg, bör prövas på fler platser och stå som modell för en snabbare integration samtidigt som personer utbildas inom bristyrken.

Idag finns en stor outnyttjad potential genom vår s.k. silver economy som åsyftar att inkludera vår befolkning på arbetsmarknaden ytterligare. Genom att skapa fler möjligheter för äldre att fortsätta arbeta, vidareutbilda sig eller starta företag kan västra Götaland dra nytta av deras erfarenhet och expertis. Detta bidrar till att minska kompetensbristen, stärka innovationen och öka social inkludering, samtidigt det skapar en hållbar och konkurrenskraftig ekonomi.

Öppna upp för fritt gymnasieval

Det behövs en regional arbetsmarknadsutbildning som ger möjlighet till bättre anpassning av insatser, fler jobb och bättre matchning på arbetsmarknaden. För att kunna möta de behov som Västra Götaland står inför vad gäller arbetskraft i näringsliv och offentlig verksamhet behövs utbildning som är anpassad till regional och lokal arbetsmarknad. Idag är inte gymnasieskolan och vuxenutbildningen dimensionerade utifrån regionala kompetensbehov. Därmed bör man utreda förutsättningar för att regionen tar över ansvaret för hela eller delar av gymnasieskolan och vuxenutbildningarna.

Ungdomar gör medvetna val till gymnasieskola, söker efter rätt utbildning och är beredda att resa för att gå på den utbildning som de efterfrågar. I några kommunalförbund är gymnasievalet helt fritt mellan kommunerna

medan det i vissa inte är det. Detta bidrar till ett orättvist utbud och tillgång av gymnasieutbildningar för Västra Götalands ungdomar idag. Med ett fritt val mellan kommunerna skulle man ge förutsättningar för gymnasieskolorna att specialisera sig och satsa på hög kvalitet. Därför bör alla ungdomar i Västra Götaland ges samma möjlighet till fritt gymnasieval som finns inom vissa kommunalförbund, inom hela Västra Götaland, detta skulle framför allt underlätta för de ungdomar som bor i gränstrakten till ett annat kommunalförbund.

Folkhögskolorna skapar stora ekonomiska värden för samhället

Både det privata näringslivet och den offentliga sektorn i Västra Götaland står inför en betydande brist på kvalificerad personal inom många yrkeskategorier på arbetsmarknaden. Efterfrågan är särskilt hög för yrkesutbildade, ofta inom yrken på gymnasienivå, och här utgör Folkhögskolorna en viktig resurs som med högskoleförberedande utbildningar kan bidra med kompetensutveckling, folkbildning och det livslånga lärandet. Folkbildningen en helt avgörande resurs i samhället som stärker individen, höjer utbildningsnivån och får fler i arbete. Folkhögskolorna tillsammans med Naturbruksskolorna har en särskild förmåga att möta elever och deltagare som inte fullföljt sina studier. VGR utbildningsverksamheter tar ett särskilt ansvar för att möta dessa elever och deltagare, och ge dem en annan möjlighet i arbetslivet.

Folkhögskolorna har, genom sin särskilda pedagogik och arbetssätt, en betydelsefull roll att spela i utbildningssystemet. Man är unika i sin bredd med allt från allmän kurs som ger behörighet att studera vidare till yrkesutbildningar där man får behörighet att gå rakt in i ett yrke. Unga personer som går ut med ofullständiga betyg i skolan, kan få en annan chans vid folkhögskola eller vuxenutbildning.

Folkhögskolorna fungerar även som en integrationsmotor och ger människor som står utanför svenska samhället unika möjligheter att lära sig svenska språket och skaffa sig yrkeskompetens.

EU-samarbete och Västsveriges roll i Europa

Västra Götaland är inte bara en regional motor för Sverige, utan också en viktig del av det europeiska samarbetet. I ett läge där EU står inför stora samhällsutmaningar, och där världsekonomin präglas av ökad protektionism, är det avgörande att vi fortsätter stärka vår roll som en aktiv och konstruktiv europeisk aktör.

Sverige är en del av EU, och regionerna är kärnan i detta samarbete. För Centerpartiet är det självklart att Västra Götalandsregionen ska fortsätta vara en stark röst i europeiska nätverk, i samarbeten kring forskning, innovation, transporter och klimat, men också i frågor som rör beredskap, jordbruk och digitalisering.

Vi behöver bygga vidare på våra relationer, både med andra regioner och med EU:s institutioner, så att Västra Götaland på ett effektivt sätt kan ta del av de resurser och satsningar som görs. Det handlar inte bara om att få finansiering, utan också om att påverka de prioriteringar som görs i Bryssel så att de gynnar vår industri, våra universitet, våra gröna näringar och våra invånare.

EU-samarbetet är avgörande för Västsveriges framtid. Det arbete vi gör på den europeiska arenan är inte ett sidospår, utan en central del i att skapa tillväxt, stärka konkurrenskraften och bidra till en hållbar utveckling i hela Europa.

Jämställdhet och kvinnors företagande

Västra Götalandsregionen har som en av Sveriges största arbetsgivare, och med ett stort antal anställda inom kvinnodominerade branscher, en unik tyngd att driva på för jämlika löner och bättre arbetsvillkor. Men vårt ansvar slutar inte där. Vi vill se ett Västra Götaland där alla, kvinnor som män, får möjlighet att delta i, leda och forma den tillväxt och utveckling som pågår i vår region. För att det ska bli verklighet krävs ett tydligt och långsiktigt arbete för att öka kvinnors företagande. Vi behöver rikta våra verktyg och resurser så att fler kvinnor får tillgång till kapital, rådgivning, nätverk och stöd för att gå från idé till verklighet. Regionen har en viktig roll i det arbetet. Det handlar om att prioritera jämställdhet i de innovationssystem vi är med och finansierar, och att driva på för en mer jämlik fördelning av resurser och möjligheter.

Det handlar också om att skapa fler vägar in för dem som inte från början sett företagande som ett alternativ. Våra forsknings- och innovationsmiljöer, som Science Parks i Skövde, Borås, Trollhättan och Göteborg, samt inkubatorer och utbildningsmiljöer runt om i regionen, har en viktig roll i detta. I dessa miljöer formas framtidens företag, där finns kompetens och där kan trösklarna sänkas för fler att komma in. De ska vara tillgängliga för fler kvinnor och fungera som en drivkraft för ökad jämställdhet i entreprenörskapet.

Det är också viktigt att börja tidigt. Intresset för teknik, innovation och framtidens yrken behöver väckas redan hos våra barn och unga, särskilt hos våra tjejer och flickor där intresset i dag inte är lika stort. Här spelar våra Science Centers en viktig roll. De har förmågan att väcka nyfikenhet, skapa inspiration och visa på möjliga vägar framåt. Detta arbete måste fortsätta utvecklas och prioriteras, både för att säkra jämställdheten och för att stärka kompetensförsörjningen i Västra Götaland.

För att lyckas med detta krävs ett nära samarbete med viktiga regionala aktörer. Näringslivet, civilsamhället och andra aktörer, såsom Västsvenska Handelskammaren, spelar en viktig roll i det fortsatta arbetet för ökad jämställdhet och ett mer inkluderande näringsliv.

STARK FORSKNING, INNOVATION – OCH HÅLLBARA LÖSNINGAR INOM MAT OCH KLIMAT

Vi vill att Västra Götaland ska ta ledningen i den gröna omställningen. Genom att knyta ihop våra styrkor inom forskning och innovation med vår livsmedelsproduktion och våra naturresurser skapar vi lösningar som gynnar både klimatet, konkurrenskraften och vår livsmedelssäkerhet. Vi vill möjliggöra att fler idéer tas i bruk, att ny teknik sprids och att biologisk mångfald ses som en resurs i samhällsutvecklingen.

Jobb skapas genom innovation och hållbar utveckling

Västra Götaland är en av Sveriges mest dynamiska och innovativa regioner – en motor för såväl hållbar utveckling som ekonomisk tillväxt. Regionen har flera strategiskt viktiga styrkeområden som inte bara driver framgång lokalt, utan också stärker Sveriges konkurrenskraft internationellt. Men för att behålla den positionen krävs en stark infrastruktur för innovation – utan den riskerar vi att tappa fart och förlora vår ledande roll.

Ett av de mest framstående områdena är Life Science sektorn, där vi har etablerat oss som en ledande aktör genom starka forskningsmiljöer och innovationskluster. Vi har Sahlgrenska Science Park och GoCo innovation city, som driver utvecklingen av nya behandlingsmetoder, medicinska innovationer och biotekniska lösningar. Som ansvarig för hälso- och sjukvården har Västra Götalandsregionen en viktig roll i att stödja forskning inom hälso- och sjukvårdsområdet. Därför ska samarbetet som sker inom Life Science sektorn ha en särställning. Med en globalt verksam läkemedelsindustri och tillgången till Europas största universitetssjukhus, Sahlgrenska, har Västra Götaland möjligheter att ta nya kliv i frågor kring hälsa och läkemedel. En stark forskningsmiljö har stor betydelse för att locka kvalificerad arbetskraft samt skapa tillväxt och nya innovationer – ett samarbete som stadfästs genom ”Sahlgrenska Life”. Den här sektorn är avgörande för att möta framtidens hälso- och sjukvårdsutmaningar och samtidigt stärka Västra Götalands internationella konkurrenskraft genom att koppla forskning till näringslivet.

Vid sidan av Life Science spelar även regionens övriga Science Parks och innovationsmiljöer en central roll. Science Park Borås, Lindholmen Science Park i Göteborg och Innovatum i Trollhättan fungerar som plattformar där företag, akademi och offentlig sektor samarbetar för att utveckla ny teknik och framtidens hållbara lösningar. Genom dessa miljöer kan startups och etablerade företag testa och implementera innovativa idéer inom allt från digitalisering och AI till grön industri och energieffektiva transportlösningar. Science Parks bidrar till att skapa nya jobb och locka investeringar, vilket gör dem till en viktig motor för regionens ekonomi och konkurrenskraft.

Ett annat strategiskt område är Västra Götalands kemikluster, där Stenungsund har en nyckelposition. Här pågår en omfattande omställning mot grön kemi, där traditionella fossila råvaror ersätts med förnybara och cirkulära alternativ. Den kemiska industrin är en av de mest energiintensiva sektorerna, och genom satsningar på fossilfria processer och hållbara material minskar Västra Götaland både sin klimatpåverkan och stärka sin position inom framtidens kemiindustri. Det här är avgörande för att skapa en mer hållbar industri och för att Sverige ska kunna ta ledningen i den globala omställningen mot en cirkulär ekonomi.

Parallellt med den industriella utvecklingen har Västra Götaland också blivit ett centrum för elektrifiering och framtidens mobilitet. Fordonsindustrin, med Volvo, CEVT och NEVS i spetsen, genomgår en historisk förändring där eldrivna fordon, batteriteknik och autonoma transportlösningar står i fokus. Genom projekt som ElectriCity i Göteborg testas elbussar och självkörande transporter i stadsmiljö, vilket inte bara minskar utsläppen utan också bidrar till att positionera regionen som ledande inom hållbar mobilitet. Fordonsindustrins omställning är avgörande för att skapa nya arbetstillfällen i en snabbt växande framtidsbransch.

Tillgången till nätverk är viktig, dels för företagens tillväxt, dels för att företagen ska stanna i Västra Götaland. Ett exempel på det är etableringen av Green Innovation Park vid Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) i Skara. Det är en mötesplats där akademi, näringsliv och organisationer samlas för att bilda ett västsvenskt kluster för gröna näringar. I Västra Götaland finns det flera stora företag som verkar på en global marknad, dessa—företagen har en hög andel forsknings- och utvecklingsresurser, som skapar möjligheter för alla som bor och verkar här. Att medborgare får tillgång till spännande forskarmiljöer och kreativa företag bidrar till fler jobb och framtidstro för kommande generationer.

Skövde är en hubb för spelindustrin i Västra Götaland genom Högskolans utbildningar och Skövde Science Park olika satsningar ihop med regionen. Idag utgör branschen 4,1 procent av Sveriges tjänsteexport och man beräknar att det kommer behövas fler än 30 000 spelutvecklare till 2030 än vad som finns i Sverige idag. Utmaningen är dock att ge människor möjligheten att utöva denna sport, inte bara i sitt hem utan i tillgängliga och anpassade lokaler för exempelvis LAN och event, därför har man i Skövde öppnat en e-sporthall. Det finns starka synergier mellan dataspelsbranschen och andra teknikintensiva branscher vilket bidrar till företagsamhet för hela länet.

Det är viktigt att företag, industrier och lärosäten med stöd av VGR kan ta del av EU:s forskningsresurser för att vara föregångare inom exempelvis ny teknik och material som sätter Västra Götaland på kartan.

Slutligen är Västra Götaland en nyckelregion för maritim utveckling och blå ekonomi. Göteborgs hamn, som är Nordens största, spelar en central roll för Sveriges handel och export. Samtidigt satsar regionen på hållbar sjöfart, havsbaserad energi och vattenbruk för att utveckla en mer hållbar användning av marina resurser. Genom att investera i grön sjöfart och innovativa lösningar för havsbaserad energi kan Västra Götaland stärka sin roll som ett ledande maritimt centrum och bidra till en mer klimatsmart transportsektor.

Mer grön energi för ett konkurrenskraftigt näringsliv

Vi står inför nya samhällsutmaningar där bristen på el, elnätscapacitet och effekt i systemet hindrar klimatomställningen och hotar framtida jobb. Just nu genomgår industri- och transportsektorn en historisk omställning, och hela 160 000 arbetstillfällen i Västsverige är beroende av att tillverkningsindustrin genomför nödvändiga förändringar.

Västra Götalands klimatmål är att utsläppen i territoriet ska minska med 80 procent till 2030 jämfört med 1990 års nivå, samt att utsläppen från konsumtion ska minska med 30 procent till 2030 jämfört med 2010 års nivå. För att nå dessa klimatmål, inklusive den minskningstakt som är preciserad i koldioxidbudgeten, behöver utsläppen minska kraftigt och elektrifieringen påskyndas. Det handlar om att samordna näringslivet, myndigheter, politiken och andra intressenter för att skapa förutsättningar att bygga ut mer lokal förnybar elproduktion och elnätscapacitet. De lokala förutsättningarna måste tillvaratas.

Västra Götaland ett särskilt stort ansvar i den gröna omställningen, då en stor andel av den tunga oljebaserade industrin finns här. Att gå från fossila bränslen till hållbara alternativ är inte bara det rätta för att stoppa klimatförändringar, det är också strategiskt ur ett konkurrensperspektiv för svenska företag. Världen ställer om, och som samhällsledare är det vår skyldighet att skapa rätt förutsättningar för företag. Annars riskerar vi att förlora företag och investeringar till länder som erbjuder mer gynnsamma förhållanden. Vi har redan hört företag vars partners i Europa tvekar kring framtida affärer, då Sverige som ett grönt föredöme börjat ifrågasättas. Det går inte att vänta på framtida tekniska lösningar - åtgärder behöver vidtas nu.

Elbehovet bedöms öka från dagens 18 TWh/år till 57 TWh 2045. Detta samtidigt som den alltmer begränsade elförsörjningen från norra Sverige blir mer akut. Nu krävs all vår innovationskraft för att möta den elbrist vi står inför när industrin ska ställa om. Elbristen riskerar att skada jobben och näringslivet allvarligt, både idag och i framtiden. De stora företagsetableringar som väntar i Västsverige, batterifabrikerna i Göteborg och Mariestad ställer stora krav på elförsörjning. Genom hållbara värdekedjor visar företagen inte bara sitt samhällsansvar utan öppnar också dörrar till nya marknader och investeringar.

VGR ska fortsätta skapa samarbeten mellan akademi, företag och samhällsaktörer, detta för att få en bättre förståelse för företagets behov, förutsättningar och för att klara omställningen. Det är lovande att samtliga 49 kommuner i Västra Götaland, tillsammans med regionen, har undertecknat en regional energioverenskommelse. Även samarbetet i Västsverige mellan näringslivet, myndigheter och politiken genom ACCEL är avgörande för att öka kapaciteten i elnätet och markerar viktiga steg för att främja utvecklingen av lokal kraftproduktion, samt stärka elnätets kapacitet.

VGR ska även verka för att främja en mångfald av energikällor för att bidra till ett robust energisystem i länet. Satsningar på vindkraft, förenklad installation av solceller är avgörande och investeringar i energigemenskaper, smarta lösningar samt ökad användning av småskalig vattenkraft är oundgängliga för att bygga en robust och hållbar energiinfrastruktur. Även biogas är ett gott exempel där avfall och restprodukter används inom industriella processer, drivmedel och som avlastningen för elbehovet. Lagringsmöjligheter så som vätgas och batterier kommer även de spela en stor roll. VGR ska därför utarbeta en strategi för att ge såväl kunskapsstöd som ekonomiskt stöd till föreningar och invånare som vill ingå energigemenskaper för småskalig elproduktion och anslutning till elnätet. Idag finns även flera system som absorberar och lagrar koldioxid från atmosfären, s.k. kolsänkor. Genom att absorbera koldioxid hjälper dessa sänkor att balansera utsläpp från industri, transporter och energiförsörjning vilket är avgörande för att minska nettoutsläppet i sektorer där det svårt att helt fasa ut fossila bränslen. Att investera i och bevara kolsänkor är en nyckelstrategi för att uppnå klimatmålen, skapa hållbara ekosystem och säkerställa en mer motståndskraftig planet för framtida generationer. VGR behöver även utarbeta en strategi för att ge såväl kunskapsstöd som ekonomiskt stöd till föreningar och invånare som vill ingå energigemenskaper för småskalig elproduktion och anslutning till elnätet.

Stärk Västsveriges livsmedelsföretag och beredskap

Vi ska bygga vidare på Västsveriges styrka som Sveriges viktigaste matlän och göra vårt län till en attraktiv plats för både invånare och besökare. De gröna och blå näringarna spelar en avgörande roll för att öka den lokala matproduktionen, minska miljöbelastningen, skapa fler jobb i kust- och landsbygdsområdena, bidra till en attraktiv livsmiljö för både boende och besökare - inte minst som en del av den civila beredskapen.

Regionen ska aktivt verka för en mer lokal och hållbar matproduktion, både från växtbaserade och animaliska källor. För att bygga en robust livsmedelsproduktion krävs lönsamhet genom hela produktionskedjan – här måste regionen skapa bättre förutsättningar för att säkerställa långsiktig lönsamhet.

Centralt för näringarna är en fungerande infrastruktur i hela länet för att garantera att transporter fungerar från såväl gårdsplan ute på det finmaskiga vägnätet på landsbygden som från fiskehamnarna till livsmedelsindustri

och konsument. Här är leveranssäkerhet och resiliens en grundbult i att både bygga upp en krisberedskap som att förenkla för företagande inom hela vår geografi.

Biologisk mångfald i blå och gröna näringar

Centerpartiet har en lång tradition av att värna jord, vatten och biologisk mångfald – ett arv från våra bönder och lantbrukare som fortsatt driver på för att djuren, marken och vattnet ska må bra. För oss är det självklart att detta arbete behöver ges ännu bättre förutsättningar framåt. Arbetet med biologisk mångfald är inte bara en nödvändighet för naturens förutsättningar att kunna fortleva – det är också helt avgörande för att Västra Götaland fortsatt ska vara Sveriges ledande matproducerande län.

Om vi ska klara livsmedelsförsörjningen och kunna stå starka i tider av osäkerhet, då måste vi se till att ekosystemen är starka, jordarna friska och vattnet rent. För att det ska bli verklighet måste vi också se till att våra lantbrukare och andra gröna näringsidkare får rätt verktyg och stöd, både i form av kunskap och investeringar, för att kunna fortsätta sitt arbete.

En väg mot målet är genom att främja innovationer och bidra till implementeringen av nya lösningar. Därför vill Centerpartiet se en ny utlysning för innovationer och implementering av desamma inom jordbruket – en s.k. implementeringspott. VGR medfinansierar flera aktörer inom jordbrukssektorn som arbetar med affärsutveckling och förmedlar kunskap från forskning och akademi till praktiken inom branschen. Det är prioriteringar och investeringar som är viktiga för att säkerställa att det västsvenska jordbruket fortsatt kan hålla sig i framkant. Vi vill även se en utlysning för implementering och kommersialisering av nya lösningar och innovationer inom primärproduktionen. Lantbruksföretag är ofta mindre till storlek än andra branscher, vilket gör det svårare att ha marginal att anamma och testa nya lösningar. Vi tror att den sådana utlysning skulle kunna agera som en praktisk testbädd och ge praktiska exempel för näringen. I ett större perspektiv är det ett bidrag till att stärka långsiktig lönsamhet och underlätta klimatomställningen.

Västra Götaland är också en av Sveriges skogrikaste regioner. Vi har många skogsägare som i generationer brukat och förvaltat skogen med stor omsorg. Tillsammans med dessa aktörer behöver vi fortsatt arbeta för att hitta vägar att kombinera ett aktivt brukande av skogen med det långsiktiga bevarandet av ekosystem och arter. Skogen är en nyckelresurs i den gröna omställningen och för jobb och tillväxt, men också genom sin roll i kolinlagring och sin betydelse för biologisk mångfald.

Det är tillsammans med dessa aktörer – de gröna och blå näringarna – som vi når längst. När staten drar sig tillbaka från viktiga miljöinsatser, måste regionen kliva fram och ta ansvar där vi ser att resultatet blir störst. Vi ska rikta våra resurser dit de gör mest nytta – för miljön, maten och framtiden.

Hav och sjöar – resurs, ansvar och möjlighet

Havet i Västsverige är en enorm resurs, utmaningen är att nyttja havets resurser på ett hållbart sätt men också hitta nya användningsområden för det havet kan erbjuda; exempelvis genom initiativ där man odlar fisk på land eller, i lokaler som exempelvis ladugårdar som annars skulle stå tomma. VGR ska stötta de blå näringarna för att förse med kompetens, stärka innovationsklimatet och uppmuntra till nya affärsmöjligheter.

Både hav, sjöar och vattendrag är ständigt utsatta för nedskräpning och andra föroreningar. Farliga ämnen förgiftar vattenlevande djur, rubbar hela ekosystem och hamnar i maten vi äter. Det behövs fler insatser för att rena våra vatten från mikroplaster, läkemedelsrester och kemikalier efter tvätt av textilier. Insatser för att hantera skräp i marina miljöer ska främjas. Arbetet ska omfatta såväl åtgärder vid källan som att ta hand om skräpet i havet och på land. För att möta dessa utmaningar ska VGR fortsatt verka för ett nära internationellt samarbete, bland annat kring Skagerack och Nordsjön. Inte minst behövs ett kraftfullt arbete för att minska tillförseln av plast och mikroplaster i hav, sjöar och vattendrag.

VGR rustar nästa generation inom de gröna näringarna

I arbetet med de gröna näringarna spelar VGRs naturbruksutbildningar en central roll. För att framtidssäkra och förse alla gröna näringar med kompetens behövs naturbruksutbildningarna. Målet måste vara att elever och invånare erbjuds naturbruksutbildningar med god kvalitet och geografisk närhet i hela Västra Götaland. Förutom att driva naturbruksutbildningar på gymnasial nivå med kvalitet ska regionen även satsa på vuxenutbildning inom naturbruk med god kvalitet i hela länet.

Regionens egna naturbruksskolor Uddetorp, Svenljunga, Sötåsen och Axevalla Hästcentrum har under de senaste åren sett en ökning av förstahandssökande. Därmed är det oerhört angeläget att få ett avtal på plats som tar hänsyn till rättvisa och jämlika villkor för studenterna inom de gröna näringarna så att andra huvudmän än regionen ska kunna bidra till kompetensförsörjningen. Det behövs en ökad samverkan mellan regionen och de andra naturbruksgymnasierna för att tillsammans stärka utbildningarna inom de gröna näringarna.

Västsveriges styrka som besöksmål

Västra Götalands rika natur, kultur och matupplevelser välkomnar både nära och långväga besökare. Här finns hav och berg, stad och land med spännande kultur och hantverk och med en restaurangnäring som gynnas av att fler besöker Västra Götaland. I hela Västra Götaland finns det stora möjligheter att genom

innovation skapa nya upplevelser och genom kreativt företagande. VGR ska verka för att utveckla och skapa en robusthet för den småskaliga och hållbara besöksnäringen i hela länet, bland annat genom att stärka samverkan mellan företag, kommuner och region. Branschen är viktig för utvecklingen och arbetstillfällen på landsbygden, kustbygden samt i de större städerna.

VGR gör stora satsningar för att främja friluftsliv och samtidigt gynna biologisk mångfald. Det finns många naturreservat och vandringsleder som är värda ett besök här i Västsverige. Intresset för vandring har ökat, inte minst bland de internationella besökarna. VGR behöver fortsatt utveckla samordningsarbetet för att göra vandringslederna mer lättillgängliga. Det ger möjlighet till fysisk aktivitet, rekreation, vila och återhämtning, samtidigt stärker naturturismen vår besöksnäring. Fler gästnätter och fler besök i butiker och matställen runt omkring i Västra Götaland skapar arbetstillfällen. I Botaniska trädgården i Göteborg pågår arbetet med att bygga nya växthus och besökscentrum som ska ge trädgårdens besökare en attraktiv upplevelse när som helst under året. De nya växthusen är viktiga för att ytterligare stärka trädgårdens starka nationella och internationella roll inom folkbildning, forskning och arbete med biologisk mångfald och artbevarande. Arbetet med biologisk mångfald sker främst genom Göteborgs botaniska trädgård, Västkoststiftelsen och naturbruksskolorna.

I Västra Götaland är det många producenter som länge väntat på möjligheten att sälja egenproducerad öl och vin. Det är bra för småföretagandet, utvecklingen av den hantverksmässiga livsmedelsproduktionen - både på landsbygden och i våra stadskvarter. Västsverige är en stark mat- och dryckesproducerande region och entreprenörsandan är stor. Gårdsförsäljning i samband med en guidad tur, föreläsning, provning eller övernattninng kommer att stärka turism- och besöksnäringen än mer och bidra till en levande landsbygd.

Från slit och släng till cirkulärt och hållbart – Västra Götaland visar vägen

Forskning från Textilhögskolan i Borås visar att utsläpp av mikroplaster från textilier är ett växande miljö- och hälsoproblem. Mikrofragment från textil släpps inte bara ut vid tvätt, utan även under tillverkning och användning – vilket gör textilindustrin till en betydande källa till mikroplast i miljön. För att minska mikroplastens påverkan krävs åtgärder längs hela värdekedjan – från produktion till konsumtion – och utveckling av tekniker, material och processer som bidrar till en mer hållbar textilhantering.

Konsumtionen av kläder anses bidra med upp till tio procent av de globala växthusgasutsläppen, framför allt genom nyproduktionen. Dessutom genererar den stora mängder avfall. Varje svensk slänger i genomsnitt 7,5 kg textil per år. Tjugofem procent av de kläder som tillverkas säljs inte utan blir svinn direkt. Därför satsar VGR på att främja hållbarhet inom textilindustrin och medfinansierar Science Park i Borås, en plattform där forskning samverkar med industrin för att främja innovation och skapa nya hållbara lösningar.

Entreprenörskap och innovationer som bygger på cirkulära ekonomier och bidrar till en positiv klimat- och miljöutveckling ska uppmuntras. Produktionen och konsumtionen av textil, möbler och plast måste bli mer ansvarsfull. Uttaget av naturresurser behöver minska, återanvändning och återvinning behöver öka. Textilindustrin i Borås har utvecklats till ett forskningscentrum för framtidens hållbara textilier. Här finns spetskompetens på internationell nivå. EU har ett tydligt mål och det diskuteras storskaliga investeringar i industriell infrastruktur, så kallade återvinningshubbar för avancerad återvinning. Minst en sådan hubb bör ligga i Västsverige då den kan skapa jobb i flera led.

Infrastruktur och kollektivtrafik

TRAFIKFÖRSÖRJNINGSPROGRAM FÖR VÄSTRA GÖTALAND

Trafikförsörjningsprogrammets långsiktiga mål innebär att andelen hållbara resor ska öka i hela Västra Götaland. Antalet kollektivtrafikresor och marknadsandelen jämfört med bil ska öka till minst de nivåer som rådde innan pandemin (2019).

Enligt kollektivtrafiklagen ska VGR, i rollen som regional kollektivtrafikmyndighet, ta fram ett trafikförsörjningsprogram. Nuvarande trafikförsörjningsprogram 2021–2025, beslutades av regionfullmäktige i maj 2021. Ett nytt uppdaterat program ska beslutas av Regionfullmäktige under 2026. Trafikförsörjningsprogrammet är tillsammans med regionfullmäktiges budget det övergripande styrdokumentet för kollektivtrafikens utveckling i länet. Det nya trafikförsörjningsprogrammet ska vara ett verktyg för regional tillväxt där starka stråk tillåter en effektiv studie- och arbetspendling i hela Västra Götaland. Det ska även präglas av ett hållbarhetsfokus med en klimateffektiv trafikering.

I det regionala utvecklingsuppdraget ingår att VGR, på uppdrag av regeringen, upprättar en plan för den regionala transportinfrastrukturen. Utifrån de regionala förutsättningarna prioriteras här vilka åtgärder och insatser som är aktuella att genomföra.

VGR samordnar tillsammans med kommunalförbunden också regionens prioriteringar och synpunkter på den nationella infrastrukturplanen.

En infrastruktur och kollektivtrafik för jobb och studier

Västra Götaland är en stor och mångfacetterad region med långa avstånd och stora variationer. Oavsett var i länet man bor eller verkar, ska alla ha möjlighet att förflytta sig och utvecklas. För att möjliggöra det krävs en välfungerande infrastruktur som knyter samman Västra Götalands alla delar, samt en attraktiv och tillgänglig kollektivtrafik där hela resan hänger ihop. Fler resenärer ska känna att de kan lämna bilen hemma och istället nyttja en snabb och punktlig kollektivtrafik.

Det är viktigt att kollektivtrafiken ger god service på stråken mellan de stora arbetsplatserna, högskolorna och de större orterna i Västra Götaland. Att resa mellan exempelvis Skövde och Göteborg, eller Uddevalla och Trollhättan, ska vara enkelt och smidigt. En förbättrad trafik på de större stråken gynnar även den finmaskiga landsbygdstrafiken.

Kollektivtrafiken är en viktig regional tillväxtmotor. Stora företagsetableringar är på gång runt flera orter i länet, och en välfungerande kollektivtrafik sänker trösklarna för pendling och skapar möjlighet för arbetsmarknaden att växa.

För att få fler att välja kollektivtrafiken framför bilen måste vi se över hela resan, inklusive anslutande trafik och smidiga övergångar mellan olika färdmedel. Detta kräver ett nära samarbete mellan olika transportaktörer och en planering som tar hänsyn till invånarnas behov och önskemål.

Gymnasieelever ska ha god tillgång till sina skolor – oavsett var de bor. För att alla unga ska ha lika möjligheter till utbildning måste vi säkerställa att kollektivtrafiken gör det möjligt för gymnasieelever att ta sig till sina skolor utan hinder. Vi behöver också möta utmaningarna med att många ungdomar inte når gymnasiebehörighet, och se till att kollektivtrafiken inte blir ett hinder utan ett stöd i vägen mot utbildning.

Kommunerna är ansvariga för skolskjutstrafiken för grundskolans elever. Många kommuner väljer att anlita Västtrafik för upphandling av trafiken, vilket ger stora fördelar för boende på landsbygden, för eleverna i skolan och för gymnasieelever. Är skolskjutsen linjelagd är den öppen för andra resenärer, vilket gör att den finmaskiga landsbygdstrafiken kan leva vidare. Det ger ett bättre utbud och elever kan ta med kompisar hem efter skolan eller har möjligheter att delta i fritidsaktiviteter utan att föräldrar måste köra extra. Vi ser oroande tendenser att kommuner väljer att upphandla skolskjutstrafiken på egen hand. IKN behöver tillsammans med Västtrafik göra en översyn av skolskjutstrafiken om det kan samordnas med annan kollektivtrafik, ex. närtrafiken för att ge större flexibilitet, utbud och kostnadseffektivitet.

För att förbättra kollektivtrafiken och ge Västtrafik möjlighet att utveckla linjer med potential för ökat resande, måste den politiska dialogen med kommunerna i Västra Götaland fördjupas. När regionen och kommunerna arbetar tillsammans skapar vi största möjliga nytta för medborgarna. Ett konkret exempel på målkonflikter uppstår när kommuner tar över skoltrafik för att bättre styra den, vilket ibland innebär att kollektivtrafiken på landsbygden och i mindre orter försvinner.

Det behövs en effektiv och kundanpassad kollektivtrafik som möter resenärernas krav på komfort, snabbhet och tillgänglighet. Att så många som möjligt ska kunna ta del av kollektivtrafikens utbud är en självklarhet.

Spårvagnstrafiken i centrala Göteborg är idag för långsam, särskilt eftersom det på mer än trettio platser är mindre än fyrahundra meter mellan spårvagnshållplatserna, vilket saktar ner trafiken. För att effektivisera kollektivtrafiken måste hållplatserna fortsätta att glesas ut, och arbetet med att snabba upp trafiken bör prioriteras. Driften av spårvägen i Göteborg skulle även kunna upphandlas för att höja både kvaliteten och effektiviteten.

Pandemin skapade nya mönster för arbete och pendling, där fler nu arbetar på distans. Det har lett till att människor i större utsträckning kan bo där de vill, vilket har fått landsbygden och mindre städer att växa. Samtidigt är det fler som studerar på distans, och därför föreslår vi införandet av studentrabatter för enkelbiljetter, som liknar Västtrafiks nuvarande studentrabatt för periodbiljetter. Detta skulle göra det enklare för vuxna studenter att resa mellan hemmet och sina utbildningsinstitutioner.

Västtrafik ska fortsätta sitt framgångsrika arbete med att minska sina koldioxidutsläpp. För att uppnå det krävs en snabb elektrifiering. Västtrafik har redan elektrifierat en stor del av bussflottan och år 2030 ska även färjorna vara helt elektrifierade i stadstrafik. Med detta krävs ett fortsatt ambitiöst arbete framåt för att ytterligare sänka utsläppen.

Justering av taxor föreslås med målet att öka självfinansieringsgraden och därmed skapa utrymme för utbyggnad och förbättring av kollektivtrafiken. I förslaget till nytt Trafikförsörjningsprogram anges ett strävmål för självfinansieringsgraden. Lågt biljettpris ger lägre intäkter till Västtrafik som i sin tur ger sämre kollektivtrafik. Biljettpriserna ska vara rimliga och räknas upp i takt med övrig prisutveckling. Centerpartiet prioriterar utveckling och pålitligheten i kollektivtrafiken i både städer och på landsbygden i hela Västra Götaland och för detta framför att kapa kronor på biljetterna. På sikt bör kollektivtrafiken finansieras till minst hälften av användarna och resterande av skattekollektivet. Samfinansiering och alternativa finansieringsmodeller bör övervägas för att påskynda utvecklingen av infrastruktur och säkerställa långsiktig ekonomisk hållbarhet. Reklamintäkterna är också en viktig del av Västtrafiks intäkter.

För att öka intäkterna till kollektivtrafiken görs ett gediget arbete för intäktssäkring. Det handlar om att påstigning fram på bussarna, att motverka fuskåkning med fler biljettkontroller i hela Västra Götaland. Västtrafiks breda arbete med intäktssäkring har givit närmare en halv miljard kronor årligen i ökade intäkter. Det är ett viktigt tillskott till kollektivtrafiken som kan ge mer kollektivtrafik med fler bussar och tåg i hela Västra Götaland.

Centerpartiet har tagit ett initiativ i Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden om att söka olika handlingslinjer för att säkra Västsveriges plats på "nattågskartan" i Sverige och internationellt. Det behövs direkta linjer från Göteborg till Norrland och till europeiska kontinenten, oavsett om det sker via upphandlingen eller att aktörer gör det på egen hand. Initiativet vann hela nämndens gillande. Västra Götalandsregionen måste använda de verktyg man förfogar över och föra samman aktörer, myndigheter och entreprenörer för att Trollhättan, Göteborg och hela Västsverige ska komma med på nattågskartan.

Utan en fungerande infrastruktur i Väst stannar Sverige

Västsveriges näringsliv och invånare har länge väntat på en modern järnvägsförbindelse mellan Göteborg och Borås som nu antligen ska komma på plats. Detta innebär att Landvetter flygplats får en egen tågstation. Genom att förbättra förbindelserna främjas både den lokala och nationella ekonomin. Därför är det viktigt att vi ser till att knyta samman Göteborg, Borås och Landvetter flygplats med Jönköping och övriga Sverige.

Skandinavien största hamn ligger i Göteborg och är knypunkt för 30 procent av all export i Sverige. Fordon, läkemedel, livsmedel, trävaror, plastprodukter och mycket annat produceras och exporteras över hela världen. Idag får godstågen på järnvägar stå åt sidan och vänta in regionaltåg som ska fram, vilket resulterar att transporttiderna blir längre än nödvändigt och medför stora kostnader för företagen. Järnvägen kan inte vänta längre, för att stärka Sveriges konkurrenskraft och företagens möjlighet till utveckling måste järnvägen prioriteras här och nu. Ett akut exempel är behovet av ett fyrspar mellan Göteborg och Alingsås. Trafiken är redan idag överbelastad, vilket leder till förseningar för pendlare och stör vitala godsflöden.

Geografiskt ligger Västra Götaland strategiskt mellan två av Sveriges viktigaste handelspartners, Norge och Tyskland. Dubbelspår på sträckan Oslo-Hamburg, via Göteborg – Öxnered behövs för att föra över gods från väg till järnväg. Denna sträcka är också utpekad inom det transeuropeiska transportnätet (TEN-T) i Europa och därmed utlovad europeiska delfinansiering. Här behöver staten ta sitt ansvar och möte upp med det svenska åtagandet. Varje dag passerar cirka 2700 lastbilar Svinesund, men 70 procent av lastbilarna från Norge kör tomma in i Sverige. Förutom att vi minskar köer, buller och utsläpp från trafiken med en järnväg, blir vår region starkare om arbetsmarknaden växer och fler kan pendla till och från Norge.

Prioriteringar inom Västra Götaland ligger fast;

- Ny Stambana Göteborg-Borås-Jönköping
- Fyra spår Göteborg-Alingsås, Västra Stambanan
- Oslo-Göteborg-Hamburg – del av TEN-T

VGR behöver fortsatt prioritera upprustning av länsjärnvägarna Viskadalsbanan, Älvsborgsbanan, Bohusbanan och Kinnekullebanan. Stora satsningar görs för närvarande på Södra Bohusbanan och Älvsborgsbanan.

En fungerande sjöfart är avgörande för näringslivet kring Vänern, och därför är investeringar i leden nödvändiga. Nybyggnation av slussar i Göta Älv är en viktig satsning för hela Sverige.

Det Västsvenska paketet – en investering för framtiden

För att möta de växande behoven av hållbar infrastruktur och kollektivtrafik i Västsverige är det avgörande att ha tillgång till långsiktigt hållbara finansieringsmodeller. Det västsvenska paketet har möjliggjort viktiga satsningar på vägar, kollektivtrafik och järnväg – investeringar som bidrar till ökad tillgänglighet, regional tillväxt och minskad klimatpåverkan.

För att säkra framtida infrastrukturprojekt och samtidigt undvika att belasta skattekollektivet oproportionerligt, är det nödvändigt att behålla trängselavgiften i Göteborg. Vägavgifter bör också ses som ett verktyg för delfinansiering av nya, strategiska investeringar i transportsystemet. Genom att användarna bidrar till finansieringen skapas en mer rättvis modell, där resurser kan styras till de områden där behoven är som störst – samtidigt som incitamenten för hållbart resande stärks.

Cykel och kollektivtrafik går hand i hand

Det behöver skapas förutsättningar för människor att ersätta korta bilresor med att gå eller cykla, vilket har stor betydelse för både miljö och folkhälsa. Men cykelvägnätet behöver byggas ut och bindas samman i länet och få en prioriterad plats i planeringen av både kommun och region. Det ska ses som en del av kollektivtrafiken med cykelparkeringar vid viktiga knutpunkter och tågstationer där man på ett säkert och tryggt sätt kan ställa sin cykel. Idag är det möjligt att ta med sig cykeln på tåg, men även möjliga lösningar att ta med cykel på buss på landsbygden behöver ses över.

Cykelstråk med trygga och säkra cykelbanor till skolor och arbetsplatser samt kollektivtrafiknoder behöver utvecklas. Det ska vara enkelt att parkera bilen eller kliva av bussen för att istället hyra en cykel sista biten till

jobbet eller skolan. En form av hyrcykelsystem i anslutning till resecentrum och andra mötesplatser bör införas. Här behöver Västtrafik utreda möjligheten till ett koncept där man kan hyra cykel direkt via Västtrafiks App To Go samt samordnas genom avtal med de kommuner som redan har ett hyrcykelsystem.

När allt fler väljer elbil måste också laddmöjligheterna öka

Inom många områden i Västra Götaland saknas det idag möjlighet att ladda sin elbil. För många besökare i Västsverige läggs mycket tid på att hitta en plats för att ladda sin bil. När allt fler väljer elbil måste också laddmöjligheterna öka längs vägarna. Det är viktigt att utbyggnaden av laddplatser prioriteras i regionens arbete så att såväl invånare som besökare kan välja att resa hållbart. Regionen behöver vara ledande för att bygga ut infrastrukturen i bostadsområden och på landsbygden där marknaden inte löser det på egen hand ännu.

Säkra den digitala infrastrukturen

VGRs aktiva stöd till bredbandföreningar har gjort att Västra Götalands landsbygd har den bästa täckningen i landet, dock återstår mycket jobb. Fortfarande är inte målen uppnådda med de krav på täckning som finns. För att främja inkludering och fortsatt engagemang är det viktigt att investera i bättre bredbandsinfrastruktur och fiber så fler samhällsmaster byggs. För att förenkla en längre pendling och arbete under längs regionala pendlingsstråk. Det behöver fortsatt ges förutsättningar för utbyggnaden av bredband, fiber och ökad digitalisering. Dessutom saknar många föreningslokaler och mindre teatrar på landsbygden idag en god uppkoppling. Även inom hälso- och sjukvårdens omställning till nära vård kräver en god täckning för att möjliggöra digitala vårdmöten och hemmonitorering i alla delar av Västra Götaland.

Robust infrastruktur – en grundpelare för beredskap och säkerhet

Västra Götaland har en nyckelroll i Sveriges säkerhet och framtid genom vårt starka industriella arv och omfattande transport- och energinätverk. Här finns några av landets viktigaste företag inom fordonsindustrin, maritim försvarsindustri och högteknologisk innovation, vilket gör oss till en avgörande del av Sveriges beredskap och motståndskraft. Samtidigt är länet ett av landets viktigaste jord- och lantbruksområden kopplat till svensk livsmedelsförsörjning vid tid av kris och krig svensk import och internationella leveranskedjor rubbas.

För att säkerställa vår motståndskraft krävs långsiktiga satsningar på forskning och utveckling inom försvarsteknologi, cybersäkerhet och kritisk infrastruktur. Vi måste se till att viktiga försörjningskedjor – från energi till komponenttillverkning – är resilienta och inte beroende av osäkra eller tvivelaktiga aktörer. Samtidigt behöver vi stärka samarbetet mellan näringslivet, försvaret och offentlig sektor för att skapa en helhetssyn på Sveriges beredskap och robusta samhällen.

Kultur

KULTURSTRATEGI FÖR VÄSTRA GÖTALAND

VGRs arbete inom kultur sker i nära samarbete med akademi, näringsliv, offentliga aktörer och det civila samhället på bådadelokal-, regionalt-, nationellt- och internationellt plan. Utgångspunkten för arbetet är den regionala kulturstrategin och kulturplanen 2024 – 2027 som lyfter prioriteringar inom de olika konst- och kulturområdena, och pekar ut fem strategiska områden för samverkan: vidgat deltagande, gynna nyskapande, utveckla kapaciteter, nyttja tekniken och öka internationalisering.

Kulturplanen visar VGRs prioriteringar för att uppnå de nationella kulturpolitiska målen. Det är ett verktyg för dialog och samverkan med myndigheter, kommuner och kommunalförbund samt med aktörer inom de konst- och kulturområden som ska utvecklas. Det fungerar också som grunden för VGRs förhandlingar om statliga medel via kultursamverkansmodellen.

Kultursamverkansmodellen, som är en viktig del i samverkan mellan stat, regioner, kommuner, det civila samhället och de professionella kulturskaparna, håller på att utredas. Genom kultursamverkansmodellen fördelas statliga medel via Kulturrådet till regionerna som i sin tur fördelar dessa vidare till regionala kulturverksamheter. Medlen fördelas med utgångspunkt i regionala kulturplaner och i samråd med andra kulturmyndigheter och organisationer. Utöver statens medel i modellen bidrar regioner och kommuner med en väsentlig del av den totala finansieringen av verksamheterna. Det är viktigt att den nuvarande samverkansmodellen bevaras och utvecklas, att frångå den hade enbart gynnat de stora kommunerna på bekostnad på kulturutbudet i de mindre och mer geografiskt perifera.

Ett levande kulturarv innebär att vi värnar det kulturarv vi fått arva, att förvalta till nästa generation, samtidigt som vi har siktet inställt på framtiden.

KULTUR SOM MOTOR FÖR REGIONAL UTVECKLING

Kultur skapar glädje och stärker hälsan, genom hela livet. Kulturen har en betydande roll för regional utveckling och bidrar väsentligt till Västsveriges attraktivitet. Ett rikt kulturliv är tecken på en hög livskvalitet

för dem som redan är bosatta i länet, men lockar också besökare och arbetskraft. Investeringar inom kultursektorn genererar hotellövernattningar, restaurangbesök och ökad konsumtion.

Kulturdriven platsutveckling är en modell att jobba vidare med. All platsutveckling utgår från platsens unika kultur och kulturlivet är en livsnerv för hela Västra Götaland, och kan genom dess olika delar bygga broar, öka samverkan och kommunikation.

Stärk demokratin – värna fri press och motverka desinformation

För att hålla demokratin stark är kulturen samt fri press och media mycket viktiga delar. Sverige har länge varit en föregångare inom medie- och demokrati frågor. Redan 1766 antog vi världens första tryckfrihetsförordning. Idag står vi inför en snabb utveckling av medielandskapet med stora möjligheter som arena för det offentliga samtalet, men också stora risker med spridningen av falska nyheter, manipulation och trollfabriker med syfte att splittra och söndra. Regionen ska arbeta för att stärka oberoende journalistik och motverka desinformation.

Knyt ihop kultur och hälsa för att främja välmående och gemenskap

I kultur- och föreningslivet, studieförbunden och folkrörelserna finns viljan och förmågan att ge människor grogrund att växa, bygga broar, skapa gemenskap och främjar folkhälsan. Att ha något meningsfullt att göra, uppleva och umgås med andra i en trivsamt miljö bryter ensamheten. I en tid av segregation och utanförskap behövs motkrafter genom en medveten och engagerad kulturpolitik. Vi vill främja bred delaktighet, särskilt för barn, unga och det ideella kulturlivet. VGR ska bidra till att stimulera fler mötesplatser mellan generationer, och mellan människor från olika kulturer, så att fler människor kan ta del av kultur, oavsett var man bor i Västra Götaland. Dagens Västra Götaland är en mångkulturell region, något som också ska avspeglas i regionens kulturella liv.

VGR har också ett viktigt läsförmedlande uppdrag för att locka till läsning, intresse för litteratur och skrivande. De senaste åren är det färre och färre barn och unga som läser, samtidigt som forskning visar att den fria läsningen har goda effekter på språkutvecklingen och barns läsförmåga, som påverkar både hälsa och karriär senare i livet. Inför 2025 satsar regionen viktiga läsförmedlande insatser, både via Västra Götalands bildningsförbund och SISU. Insatser som är viktiga för att få fler att fullfölja sina studier och stärka barn och ungas hälsa. Vi möjliggör för fler kulturupplevelser för unga i hela Västra Götaland och förstärker kraftigt stödet till K-peng unga, ett stöd till unga kulturutövare. Det ska vi säkerställa även framåt.

Armlängds avstånd: Förutsättningar för fri kultur och kreativt uttryck

Kulturen ska vara oberoende och skapas på egna villkor. Armlängds avstånd är en princip som definieras att politikerna ska skapa förutsättningar för konsten men inte styra innehållet. Denna princip är idag viktigare än någonsin eftersom det finns krafter och aktörer i samhället som både vill villkora och bestämma kulturen och på så sätt använda kulturuttryck för att splittra och söndra istället för att skapa inkludering och bygga broar. Den konstnärliga friheten får fortsatt inte begränsas.

Det är viktigt att se helheten i kulturen och förstå dess olika delar, roller och funktioner. En fungerande samverkan mellan stat, region och kommun, mellan stora kulturinstitutioner, det fria professionella kulturlivet, studieförbunden, folkhögskolor och det ideella kulturlivet skapar mervärde för alla och är ett effektivt sätt att göra olika typer av kultur tillgängligt – genom hela livet.

Långsiktig finansiering för att nå fler – i hela Västra Götaland

För att stärka Västra Götalands kulturliv behöver VGRs större kulturinstitutioner som Göteborgsoperan och Göteborgssymfoniker få långsiktiga och stabila resurser för att kunna planera tryggt och långsiktigt. Göteborgsoperan, Göteborgssymfoniker, Folkteatern med flera bör samtidigt sträva efter högre självfinansieringsgrad samt, när det är lämpligt, i större utsträckning söka medfinansiering från externa medarrangörer. De har ett ansvar att nå ut till en bred publik, såväl invånare som besökare, och att arbeta mer över hela Västra Götaland. Men kulturen når inte ut till alla på lika villkor, det brister i tillgänglighet för vissa grupper med svagare ekonomi och/eller utbildning, samt bristande geografisk spridning. VGR behöver se till att stärka utbudet – över hela Västra Götaland. Digitaliseringen av kulturen har bidragit till möjlighet för större spridning till nya målgrupper.

VGR behöver förbättra förutsättningarna för arrangörer i hela Västra Götaland. Det måste bli enklare och mer lättillgängligt för nya aktörer att få finansiering. Det är annars lätt att den offentligt finansierade kulturen fastnar i gamla hjulspår och bara stöttar redan etablerade kulturaktörer. Nyskapande, kreativitet och innovation måste tillåtas blomstra.

Skapa nya lärandemöjligheter

För att få fram en riktig spets inom olika konstformer behövs kvalitativa spetsutbildningar på högskolor och universitet, men också den unika bryggan mellan gymnasiet och högskolan som folkhögskolorna utgör. Folkhögskolorna, oavsett huvudman, utgör en resurs för kompetensutveckling och behöver resurser för att utveckla sina konstnärliga utbildningar. Kulturen är för många en väg till meningsfull sysselsättning och livskvalitet. Dialogen mellan folkhögskolorna i Västra Götaland och konstnärliga institutioner ska förbättras

för att främja utbildning och utveckling. VGR ska subventionera grundskoleelevers resor till kulturinstitutioner.

Spetskompetens och bredd hänger ihop. Tillsammans berikar de stora institutionerna, amatörer och professionella konstnärer, andra fria kulturutövare, eldsjälar och ideella föreningar kulturlivet på olika nivåer.

3. Västra Götalandsregionens ledningsfunktioner

För att bedriva ändamålsenlig verksamhet inom regionens huvudsakliga ansvarsområden finns ett antal stöd- och ledningsfunktioner. Dessa ska bistå organisationen att uppnå ambitionerna inom dessa områden på ett kostnadseffektivt sätt, i linje med vad kommunallagen stipulerar.

Regionstyrelsen

Regionstyrelsen är VGRs ledande politiska förvaltningsorgan. Den ska vara väl informerad om och ha ansvaret för hela organisationens utveckling samt följa de frågor som kan inverka på dess utveckling. Regionstyrelsen vakar över att nämnder och styrelser fullgör sina uppgifter inom olika verksamhetsområden utifrån regionfullmäktiges beslut och vad som enligt lag och andra författningar vilar på VGR.

Fastighet, stöd och service

Styrelsen för fastighet, stöd och service ansvarar för fastighetsförvaltning och lokalförsörjning samt att utveckla och säkerställa effektivt lokalutnyttjande inom VGR. Styrelsen ansvarar också för leverans av stöd- och servicetjänster åt nämnder och styrelser samt åt de aktiebolag där VGR äger mer än hälften av aktierna. I ansvaret ligger att utveckla och effektivt utnyttja de synergier och skalfördelar som finns inom och mellan de ingående verksamhetsområdena i fastighet, stöd och service.

Vårdutbud och lokalförsörjning behöver gå hand i hand

VGR är en av Sveriges största fastighetsägare. Lokalförsörjningsprocesser sker över lång tid och är mycket resursintensiva. VGR behöver bli bättre på att effektivisera sitt lokalbehov. Verksamhetens behov av lokaler förändras över tid och regionen behöver anpassa sig för att maximera nyttoeffekten av sina lokalkostnader. Särskilt inom hälso- och sjukvården genomgår verksamheten stora förändringar och det är därför viktigt att regionen granskar och anpassar sitt lokalinnehav för att använda medlen på bästa möjliga sätt. Lokaler ska användas optimalt och skapa en effektiv miljö som uppfyller behoven hos både medarbetare och patienter.

Om VGRs totala lokaleffektivitet ökar med tre procent minskar regionens hyreskostnader med 100 miljoner kronor (inhyrda och egenägda). För att möta framtidens lokalbehov är det viktigt med långsiktiga strategiska planer. Det handlar om (1) kapacitet - nyttja befintliga lokaler, förändrade arbetssätt talar för ett minskat framtida lokalbehov, (2) lokalisering, bygg ut den nära vården vilket kan betyda såväl geografiskt som digitalt, (3) funktion och gestaltning, stötta effektiva arbetssätt, genom att anpassa lokaler till patient- och arbetsflöden, (4) tekniska krav, säkerställ att byggnadstekniska krav inte tränger undan andra behov, bidra till att kraven ligger i linje med hälso- och sjukvårdens behov i fråga om exempelvis patientsäkerhet.

Regionen behöver använda sina lokaler mer effektivt för att frigöra resurser till vårdens kärnverksamhet. I dag står många lokaler tomma eller används sällan, vilket medför onödiga kostnader. Förvaltningen ska därför ges i uppdrag att systematiskt följa upp lokalernas användning och aktivt arbeta med att samordna, hyra ut eller avveckla lokaler som inte längre behövs. Ett mer strategiskt lokalutnyttjande skapar bättre förutsättningar för både patienter och personal.

Ett vanligt riktvärde är att kostnader för lokaler – inklusive hyra, drift och underhåll – bör utgöra mellan 5 och 10 procent av sjukvårdens totala kostnader. För att frigöra resurser till den direkta patientvården vill vi ge sjukhusen i uppdrag att arbeta mot ett mål där lokalkostnaderna utgör högst 7 procent av den totala omsättningen. På sikt bör Västra Götalandsregionen ta fram tydliga måltal för sina övriga lokaler. För att lägga fokus på arbetet bör därför ett mål om 0 % hyresuppräknings för interna fastigheter införas. Lokaler måste anpassas till verksamheternas behov, outnyttjade ytor avvecklas och uthyrningen öka.

Uppgiftsväxling för att tillvarata kompetenser

Genom sina serviceverksamheter har VGR goda möjligheter att skapa en kostnadseffektiv organisation så att hela sjukvårdskedjan fungerar på ett bra sätt. Service- och fastighetsverksamheten får i huvudsak sina intäkter via avtal och betalning från olika utförare inom regionen för de tjänster som tillhandahålls.

I serviceuppdraget ingår att avlasta vården. Tillsammans med sjukhusen kan detta uppfyllas genom att utveckla den vårdnära servicen så att vårdens resurser i högre grad kan användas till vårdproduktion. Kompetensen ska användas på ett klokt sätt och vilka arbetsuppgifter som vård- respektive servicepersonal utför behöver renodlas. Genom dialog med kunder, lyhördhet, kontinuerligt förbättrings- och uppföljningsarbete skapas förutsättningar att leverera de tjänster och produkter som efterfrågas av kunder och ytterst invånare och patienter. Uppgiftsväxling av vårdnära serviceuppgifter är en strategi för att använda kompetensen på ett effektivt sätt som behöver utvecklas för att klara kompetensförsörjningen inom hälso- och sjukvården.

Serviceverksamheten utförs till största delen i egen regi men också genom upphandling och i samarbete med kommuner. Strategiskt viktiga verksamheter ska utföras i egen regi, men tjänster som bedöms kunna utföras av annan bör upphandlas. God kvalitet och kostnadseffektivitet ska alltid prioriteras.

Resurseffektiv logistik

Inom området service ansvarar styrelsen för logistik för enhetlig, sammanhållen, hållbar och resurseffektiv logistik och försörjning av varor och tjänster inom VGR och enligt särskilda överenskommelser till länets kommuner.

Styrelsen har ett långsiktigt strategiskt uppdrag att utveckla logistik- och varuförsörjning med tillhörande tjänster till stöd för VGRs utförarverksamheter. Styrelsen ansvarar för att ta fram förslag till och genomföra strategiska planer inom logistik- och försörjning. Styrelsen ansvarar också för utvecklingen av ett regionalt optimerat sortiment i samråd med utförarstyrelser och regionstyrelsen. I arbetet med sortimentsfrågor får styrelsen stöd av regionstyrelsens i upphandlings- och andra kommersiella frågor.

Snabbare genomförande av materialförsörjning i vården (MiV 2.0)

En viktig del i servicearbetet är en tillförlitlig logistik- och försörjningsstrategi. Som grund för arbetet ligger en strategi- och handlingsplan för logistik och försörjning som är fastställd i VGR. Införande av en vidareutvecklad modell för materialförsörjning (MiV 2.0) för mottagningar och vårdavdelningar är en prioriterad del av handlingsplanen. Arbeta med att breddinföra konceptet "material i vården (MiV)" pågår och genomförandet av MiV 2.0 sker under de kommande åren.

En klimatsmart region

Den gröna omställningen som sker är ett omfattande arbete och kräver ansträngningar för att genomföras i praktiken, och där måste VGR driva på och ta sitt ansvar. VGR arbetar redan med att halvera energiförbrukningen i sina egna fastigheter från 2011 års nivå till år 2030, men arbetet med energieffektivisering och energiomställning behöver utvecklas ytterligare. Arbetet med att installera solpaneler på VGRs fastigheter intensifieras. Hittills har installationer gjorts i syfte att den producerade elen ska användas i den fastighet där installationen gjorts, men en ny utredning visar att det inte finns några juridiska hinder att installera solpaneler i syfte att sälja på marknaden. För att öka den lokala elproduktionen ska VGR även samverka med kommunerna för planering av vindkraftverk på regionens fastigheter.

VGR ska fortsätta att bygga ut laddinfrastrukturen vid regionens fastigheter och verksamheter i den takt som krävs, för såväl verksamhetens egna fordon som för publika ändamål. Publik laddning ska möjliggöras på marknadsmässiga villkor.

VGR ska gå i täten för elektrifierade transporter. Men det krävs också att man tar utökat ansvar för den egna verksamheten. Ett positivt exempel är att VGR har tunga eldrivna lastbilar som rullar på vägarna i Göteborg och även mellan Göteborg och Alingsås

Regionen i egenskap av fastighetsägare bör i större utsträckning använda nya tekniker och nya material vid nybyggnation och renovering. Detta för att snabbare generera ekonomisk hållbarhet. Produkterna och lösningarna finns, men allt för sällan kompetensen av att kravställa. Det handlar till exempel om att ställa krav på klimatsmart betong och cement, vilka har stor effekt på koldioxidutsläppen. Det är samtidigt viktigt att VGRs verksamheter följer fattade beslut om återvinning och återbruk. Åter i bruk bidrar både till bättre ekonomi och minskad klimatpåverkan.

Många aktörer inklusive VGR har lyckats skapa cirkulära möbelflöden inom regionens verksamhet, men för att det ska bli ett än mer optimalt nyttjande behöver de gå över organisationsgränser. Därför bör privata aktörer och breda plattformar uppmuntras för att möbler lätt ska hitta nya hem.

Inom Västsveriges stora klimatsatsning KLIMAT2030 finns tolv arbetsgrupper inom fyra områden. Ett viktigt område är byggsektorn som står för en femtedel av koldioxidutsläppen i Sverige. Flera initiativ har tagits i Västra Götaland för att göra konkreta insatser, bland annat har tegel från en fastighet i Göteborg blivit en ny vägg på nybygget Högsbo sjukhus. Det är viktigt att VGR använder offentliga investeringar för att visa upp goda exempel på återbruk, för att skapa ringar på vattnet i samhället. Samtidigt VGR stötta och vara delaktig i projekt inom byggbranschen som syftar till att minska miljöbelastningen.

Inköp

VGR är en av Sveriges största inköpare, vilket skapar möjligheter att koncentrera sig på kvalitet, hållbarhet och kostnadseffektivitet. Det samlade ansvaret för inköp ligger på koncernkontoret för att skapa ett starkare och mer strategiskt fokus på inköpsfrågor. Det är viktigt att det finns en servicenivå, ett kvalitetsmedvetande och ett miljöansvar inom inköp som motsvarar högt ställda ambitioner i inköspolicyn och tillhörande riktlinjer. Det är angeläget att det finns ett användarvänligt inköpssystem så att alla som avropar varor och tjänster kan arbeta smidigt. Det är också angeläget att spårbarheten i fakturahantering kan öka samt att fokus fortsatt är starkt på avtalstrohet.

VGR är en stor upphandlare av livsmedel och bör därför ta ett särskilt stort ansvar för de varor som upphandlas. VGR ska verka för mer lokal och hållbar matproduktion, det gäller råvaror från såväl växtbaserad som animalisk matproduktion. Det gör vi genom tydliga mål för svenskproducerade råvaror i de offentliga köken. Vi vill att upphandlingar av mat ska delas upp och göras mindre för att ge möjlighet till mindre aktörer att leverera till regionens kök. Restaurangutbudet behöver ses över. Det finns behov av en långsiktig inriktning för hur regionen hanterar detta. Styrelsen för logistik har därför fått i uppdrag att, i dialog med berörda styrelser och nämnder, ta fram en plan. I arbetet är samverkan med andra aktörer central, liksom att säkra beredskapen.

I hela produktions-, försäljnings- och konsumtionskedjan för livsmedel förekommer matsvinn. VGR behöver minska mängderna mat som slängs i onödan och öka medvetenheten om matsvinnets betydelse för miljön och klimatet. Hushållsavfall och matsvinnet från offentliga kök behöver tas om hand så att vi ökar tillgången på råvara för biogasproduktion.

Säkerhet och beredskap

Stärkt beredskap i en ny tid

Samhällets förmåga att hantera kriser behöver stärkas – inte bara när det gäller akuta händelser, utan också i hur vi möter långsamma, smygande kriser som klimatförändringar och ökande psykisk ohälsa. Dessa kriser har ofta varken en tydlig början eller ett slut, vilket gör dem svårare att mobilisera kring. Samtidigt kan flera kriser pågå parallellt, vilket ställer höga krav på samordning, beredskap och uthållighet i alla delar av samhället. Vi behöver bygga en mer flexibel och robust beredskap, där ansvar, resurser och kunskap snabbt kan växlas upp.

Enligt lag (2006:544) är regioner skyldiga att upprätthålla beredskap för extraordinära händelser. Västra Götalandsregionen bedriver samhällsviktig verksamhet och måste kunna hantera kriser som elavbrott, cyberattacker, handelskonflikter, terrorism, klimatrelaterade katastrofer och väpnade konflikter. Vårdens alla delar – från sjukhus till ambulanser och primärvård – måste fungera även under svåra förhållanden.

Efter decennier av fred har Sveriges beredskap gradvis monterats ner. Nu krävs en omställning från krishantering i fredstid till ett fungerande totalförsvär. Regionen måste tillsammans med kommuner, länsstyrelsen och Försvarsmakten bygga en gemensam totalförsvarskultur – något som i dag brister. Här kan Gotland fungera som förebild.

För att värna vår frihet och demokrati krävs ett gemensamt ansvar. Invånarna i Västra Götaland är vår främsta resurs – deras engagemang är viktigare än någonsin. Civilsamhället och frivilligorganisationer har en viktig roll, och studieförbunden kan bidra med folkbildning i krisberedskap.

En ny överenskommelse mellan regeringen och SKR innebär att varje region ska lagerhålla läkemedel motsvarande minst en månads förbrukning. Samtidigt ses försörjnings- och logistikfunktionerna över – både vad gäller lokalisering och kapacitet.

De gröna och blå näringarna är avgörande för ökad lokal matproduktion och civil beredskap. Regionen ska främja en hållbar och lokal matproduktion från både växtbaserade och animaliska källor. För att skapa långsiktig lönsamhet måste regionen förbättra förutsättningarna genom hela produktionskedjan. En fungerande infrastruktur, från gårdsplaner till fiskehamnar och livsmedelsindustri, är central för leveranssäkerhet och resiliens, vilket stärker både krisberedskap och företagande.

Samtidigt skärps regelverken för säkerhet och informationshantering. Investeringar i fastigheter och digital infrastruktur måste i högre grad beakta säkerhet, dataskydd och kontinuitet. Digitaliseringen innebär stora möjligheter – men också risker. Cyberhoten är allvarliga och resurser till dataskydd, incidenthantering och kontinuitetssäkring måste öka i takt med teknikutvecklingen.

VGR behöver vidareutveckla sitt arbete med kontroll, uppföljning och intern styrning för att hindra felaktiga utbetalningar och stoppa kriminella aktörer.

Sveriges totalförsvarsförmåga ska öka och det svenska medlemskapet i Nato ställer krav på civil beredskap, vilket påverkar Västra Götalandsregionens verksamheter. Investeringar i den europeiska försvarsindustrin ska möjliggöras under förutsättning att dessa investeringar sker i enlighet med demokratiska och etiska principer samt främjar en stärkt europeisk säkerhetsstruktur

Inför kommande period kommer flera större utredningar om VGR:s roll vid höjd beredskap och krig att färdigställas. Dessa måste omsättas i konkreta åtgärder – med investeringar i vården, utbildning av personal och utveckling av kris- och krigsorganisationen i hela regionen.

Det osäkra omvärldsläget ställer allt högre krav att stå emot störningar och öka vår förmåga vid händelse av krig eller kris. Den statliga finansieringen har de senaste åren ökat men den regionala finansieringen från VGR har inte följt med i samma utveckling.

Gör det enklare att ge blod – och stärk viljan att bidra

Endast 2 procent av invånarna i Västra Götaland ger blod, trots att minst 5 procent behövs för att säkra beredskap och sjukvård vid kris. Tillgången är otillräcklig – trots viljan att hjälpa. I delar av Västra Götaland, som Dalsland, norra Bohuslän och Skaraborg, är möjligheten att ge blod mycket begränsad.

Regionfullmäktige har valt att besvara Centerpartiets motion om att förbättra möjligheterna till blodgivning. Nu krävs handling. Vi vill se:

- Fler blodbussar och mobila enheter
- Längre öppettider på blodcentraler
- Blodgivning på lokalsjukhus och förstärkta vårdcentraler

Digital infrastruktur

Digitaliseringen är ett verktyg för att möta framtidens utmaningar och stärka välfärden i hela Västra Götaland. Västra Götalandsregionen ska ligga i framkant både när det gäller teknisk utveckling, säker informationshantering och hur nya lösningar tas i bruk. Digitalisering handlar inte bara om teknik – det handlar om människor. Digitalisering ska öka kvaliteten, förbättra arbetsmiljön och förenkla för såväl invånarnas som medarbetarnas vardag.

Under regionstyrelsen svarar digitaliseringsutskottet för att leda och följa upp regionens digitaliseringsarbete. Utskottet ansvarar för den regiongemensamma IS/IT-verksamheten till stöd för samtliga nämnder och styrelser samt majoritetsägda bolag.

Utskottet ska ta fram förslag på inriktning och utveckling inom digitaliseringsområdet för Västra Götalandsregionen med utgångspunkt i de måldokument och planer som ger inriktning för VGR:s verksamheters utveckling. Detta innefattar att bereda ärenden om regionala planer och andra styrande dokument inom digitaliseringsområdet.

Målsättningen är att digitalisering ska bidra till organisationens förmåga att möta framtidens utmaningar

- Skapa förutsättningar för en god digital infrastruktur som möter kommande krav och behov, möjliggör att dela data och använda modern teknik
- Utveckla de administrativa processerna för att skapa god digital arbetsmiljö

4. Västra Götalandsregionens medarbetare

VGR – EN NYCKELAKTÖR I FRAMTIDENS VÄLFÄRD

Västra Götalandsregionen är en av Sveriges största arbetsgivare. För att möta framtidens kompetensbehov måste VGR vara en attraktiv arbetsgivare där medarbetare både vill börja och stanna. VGR ska uppfattas som den bästa offentliga arbetsgivaren av såväl potentiella som befintliga medarbetare.

Sverige står, liksom övriga Europa, inför stora demografiska förändringar. Barnafödandet minskar samtidigt som antalet personer över 80 år ökar kraftigt. Samtidigt växer inte den arbetsföra befolkningen i samma takt. Det innebär ett enormt tryck på välfärden – särskilt på vård och omsorg. VGR måste fokusera på att skapa bättre arbetsvillkor, sätta rimliga förväntningar och ge stöd för återhämtning.

När andra länder aktivt lockar arbetskraft och skapar etableringsmöjligheter, halkar Sverige efter. Detta riskerar att leda till brist på viktig personal – en utveckling vi inte har råd med. Arbetskraftsinvandring berikar Sverige. Vi behöver fler händer, inte färre.

Fler flexibla och moderna anställningar

En god arbetsgivare tar ansvar – och det måste även Västra Götalandsregionen göra för att klara framtidens kompetensförsörjning. Det behövs flexibla anställningsformer som kan anpassas efter livets olika skeden. Ett exempel är att erbjuda undersköterskor möjlighet att arbeta deltid samtidigt som de vidareutbildar sig till sjuksköterskor, genom så kallade utbildningstjänster med bibehållen lön. Denna typ av satsning stärker både kompetensförsörjningen och bidrar till ökad stolthet i yrket. Det är särskilt viktigt, eftersom var fjärde student idag avbryter sjuksköterskeutbildningen.

Vi vill också utveckla fler kombinationstjänster mellan region, kommun och privat sektor, för att skapa större rörlighet, utvecklingsmöjligheter och ett gemensamt ansvarstagande för kompetensförsörjningen.

VGR, som har många anställda inom kvinnodominerade yrken, ska vara en föregångare inom jämställdhet och skapa verkliga karriärmöjligheter för alla anställda. Tydliga karriärvägar, lärlingsutbildningar och betald vidareutbildning. Vi vill också ge personalen större befogenheter att styra och ta ansvar för verksamheten genom exempelvis intraprenader – personalen vet själva bäst hur arbetet ska organiseras.

Vi behöver värna arbetstiden – där yrkesliv och privatliv går att kombinera. Detta är exempel på moderna anställningar som möter både verksamhetens och individens behov.

Det måste vara tydligt att ansvar, erfarenhet och utbildning lönar sig. GrönBlå Samverkans särskilda lönesatsning på 700 miljoner kronor under 2022–2024 har gett resultat, med medellöner över riksgenomsnittet i tolv av femton yrkesgrupper. kompetens och erfarenhet och ansvarstagande ska återspeglas i lönekuvertet och att det ska finnas en lönespridning. Ett arbete som måste fortsätta. Det finns ytterligare vårdnära yrkesgrupper där regionen som arbetsgivare har svårigheter att behålla och rekrytera personal och som bör prioriteras i nästa steg. Det är viktigt att fortsatt utveckla incitament för att ta de tunga arbetspassen eller att utbilda sig inom sjukvårdens bristyrken.

Digitala lösningar och samverkan med privata och kommunala aktörer ska säkerställa tillräckligt många och högkvalitativa verksamhetsförlagda utbildningsplatser (VFU).

VGR har en av landets lägsta andelar inhyrd personal, men vi måste samtidigt ha tillgång till flexibilitet vid arbetstoppar. Inhyring ska dock vara ett komplement – inte en lösning. Medarbetarpooler med fasta anställningar är ett alternativ som både stärker kontinuiteten och erbjuder variation för medarbetarna.

Vi vill öppna upp möjligheten till sommarjobb för unga vuxna i åldern 18–25 år inom Västra Götalandsregionens verksamheter – som en första väg in i vård och omsorg. Detta kompletterar feriepraktiken för 16–19-åringar och skapar en naturlig fortsättning för unga som vill ta steget vidare in i yrkeslivet och bidra till välfärden.

Mentorskap och senior kompetens

Erfarna medarbetare är en ovärderlig resurs. Genom mentorskap och möjligheten att axla handledarroller eller specialinsatser, får regionen ett bättre kunskapsflöde och nyanställda en trygg introduktion.

Närvarande och hållbara chefer

För att chefer ska kunna leda väl behöver de rimliga förutsättningar. VGR har infört ett riktvärde på 10–35 medarbetare per chef, vilket ska tillämpas på alla nivåer. Samtidigt måste första linjens chefer få rätt stöd, befogenheter och resurser.

Omställningen mot en mer tillgänglig, effektiv och nära vård kräver engagerade medarbetare som får använda sin kompetens fullt ut. Detaljstyrning behöver ersättas av tillitsbaserad styrning där medarbetarna ges inflytande över arbetssätt och prioriteringar.

Fler utbildningsplatser

Det är nödvändigt med kraftsamling kring utbildningsuppdraget för att locka dagens unga att bli framtidens medarbetare i VGR. Att tillförsäkra tillräckligt med utbildningsplatser av hög kvalitet är prioriterat. VGRs kapacitet att ta emot studerande för utbildning, praktik eller motsvarande, måste vara tillräcklig, nyttjas optimalt och av hög kvalitet. Under de kommande åren förändras läkarutbildningen successivt. För att klara kompetensförsörjningen av specialistläkare inom identifierade bristspecialiteter behövs ett tydligare ansvar för styrning och prioritering, dimensionering och finansiering av allmäntjänstgöring (AT), specialiseringstjänstgöring (ST) och bastjänstgöring (BT).

Åtgärder måste även vidtas för att tillse en tillräcklig kapacitet avseende till exempel handledarskap för BT (bastjänstgöring) och ett ökat antal STA (specialisttjänstgöring allmänmedicin). Nyttjande av digitala verktyg och att randingsplatser utgår i större utsträckning från kvalitet oavsett vårdgivare är ett steg på vägen.

Ett öppet arbetsklimat för en tryggare vård

Ett öppet och tillåtande klimat är en förutsättning för en trygg och utvecklande arbetsmiljö inom hälso- och sjukvården. Tyvärr finns tecken på att en växande tystnadskultur breder ut sig i delar av Västra Götalandsregionen – något som riskerar att tysta viktiga röster, hindra förbättringsarbete och i värsta fall äventyra patientsäkerheten.

Alla medarbetare ska känna sig trygga att lyfta problem, påtala brister och komma med idéer utan rädsla för negativa konsekvenser. För att vända utvecklingen krävs ett långsiktigt och genomgripande arbete där ledarskapet tar ansvar, chefer får rätt stöd och kulturen förändras i grunden. Tystnad får aldrig bli normen i en verksamhet där öppenhet räddar liv.

5. Hållbarhet

Regionens hållbarhetsmål fastställer att VGR främjar god hälsa och välbefinnande, arbetar för jämlikhet och lika rättigheter, skapar tillit, trygghet och delaktighet, arbetar resurseffektivt och giftfritt, ställer om till låg klimatpåverkan samt främjar biologisk mångfald och ekosystem. Som en av landets största arbetsgivare och samhällsaktör ska VGR vara en föregångare och agera för en hållbar utveckling. I VGR har strukturer inrättats för tydligare styrning inom området hållbarhet bland regionens förvaltningar och bolag. Att tydligare integrera VGRs hållbarhetsmål i regionens styr- och ledningsprocesser behöver prioriteras framåt för att få ytterligare genomslagskraft inom området. Det krävs ett samordnat genomförande inom samtliga

förvaltningar och bolag om regionen ska nå målen. Den ekonomiska hållbarheten möjliggör för VGR att skapa förutsättningar för ekonomisk utveckling som inte medför negativa konsekvenser för den ekologiska eller sociala hållbarheten. Det ekonomiska ses som medel och möjliggöra för de två dimensionerna inom hållbarhet. Målsättningen är att:

- Minska VGR:s miljö- och klimatpåverkan
- Öka VGR:s positiva påverkan för god hälsa, jämlikhet och delaktighet

Prioriteringar i arbetet med de interna miljömålen

Miljömål 2030 är prioriterade utifrån VGRs uppdrag, rådighet och miljöpåverkan och sätter ambitionen för den egna verksamheten i det ekologiska perspektivet av hållbar utveckling. Genom att koppla samman uppdrag inom hälso- och sjukvården med regional utveckling, kultur och kollektivtrafik och dra nytta av VGRs storlek och samlade kompetens kan regionen i samverkan med andra aktörer i samhället utveckla lösningar och påvisa att en omställning till ett hållbart välfärdssamhälle är möjlig.

Prioriteringar i arbetet med mål för social hållbarhet

I VGR ska alla åtnjuta lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, etnicitet, religion, sexuell läggning, könsidentitet, funktionsnedsättning, ålder, socioekonomisk status eller bostadsort. För att öka den sociala hållbarheten och möjliggöra ett robust samhälle, ska VGR fortsätta arbetet med att stärka sammanhållningen i samhället. Arbetet för att minska skillnader i livsvillkor och hälsa ska fortsätta. För att möjliggöra ett kraftfullt genomförande inom social hållbarhet behöver arbetet inriktas på att identifiera, analysera och åtgärda orättfärdiga skillnader i hälsa och livsvillkor för såväl invånare som medarbetare. Särskilt viktigt är att undersöka förutsättningarna för utveckling av jämlikhetsdata, fortsatt arbete med tillgängliga miljöer samt fortsatt arbete med aktiva åtgärder enligt diskrimineringslagen. Hållbarhetsarbetet behöver kopplas till arbetet med omställningen av hälso- och sjukvården genom ett mer hälsofrämjande och förebyggande arbetssätt för att klara det framtida vårdbehovet.

6. Västra Götalandsregionens ekonomi

Ekonomisk utblick

Ekonomi i ett osäkert omvärldsläge

Efter två mycket utmanande år ser de ekonomiska förutsättningarna nu något ljusare ut för Sveriges kommuner och regioner, men den senaste tidens ekonomiska oro – inte minst osäkerheten kring USA:s handelspolitik – fortsätter att påverka både omvärlden och Sverige. Den globala osäkerheten bidrar till den ihållande lågkonjunktur. På arbetsmarknaden märks en svag förbättring. Sysselsättningen ökar något, men arbetslösheten förblir hög både i år och nästa år. Det är tydligt att fler insatser behövs för att stärka matchningen och skapa fler vägar till arbete.

De senaste årens påfrestningar märks tydligt – samtidigt står kommuner och regioner inför omfattande demografiska förändringar som kräver stora anpassningar. Under perioden 2024–2034 förväntas befolkningen i Västra Götaland öka med knappt 67 000 personer, vilket motsvarar i genomsnitt 0,37 procent per år. Detta är betydligt lägre än de senaste tio åren då befolkningen ökat med cirka en procent per år. Samtidigt förutses de äldre åldersgrupperna växa. Antalet personer över 80 år kommer att öka med över 32 procent, närmare 34 000 personer, de närmaste tio åren, vilket får konsekvenser för behovet och konsumtionen av vård. Under perioden ligger det demografiska trycket relativt stabilt runt 0,8 procent per år. Detta kan jämföras med den oviktade befolkningsprognosen på ca 0,35 procent per år.

Riksbanken har successivt sänkt styrräntan och utifrån det svaga konjunkturläget väntas Riksbanken i år fortsätta att sänka styrräntan. Vid det penningpolitiska mötet den 7 maj 2025 lämnades styrräntan dock oförändrad på 2,25 procent. Lägre styrräntor förbättrar förutsättningarna för företagsinvesteringar och ger hushållen ökat konsumtionsutrymme – särskilt i Sverige där hushållen är mycket räntekänsliga till följd av hög skuldsättning och stor andel rörliga lån. Inflationen i Sverige förväntas att stabiliseras vid målet på 2 % under 2025 vilket öppnar för en återgång till reallöneökningar, stärkt köpkraft och möjlighet till en mer expansiv finanspolitik. Inflationen är i utgångsläget något förhöjd och var i april 2,3 procent.

Regionen står inför stora investeringsbehov, inte minst inom digitalisering och IT-satsningar. Nya och kostsamma läkemedel och behandlingsmetoder driver dessutom upp vårdkostnaderna. Samtidigt finns ljuspunkter: ett längre arbetsliv, nya arbetsmetoder och tekniska lösningar skapar nya möjligheter till effektiviseringar.

För att möta framtidens utmaningar, uppfylla balanskravet och nå målet om ett positivt resultat som stärker soliditeten och möjliggör viktiga investeringar, behöver det förväntade överskottet för 2026 bidra till att skapa förutsättningar för det föreslagna målet – ett genomsnittligt överskott på 1,5 procent över en fyraårsperiod. Även om resultatet för 2026 ligger något i underkant, presenterar vi i dag en budget som bidrar till att

utveckla Västra Götalands hälso- och sjukvård, folkhälsa, tandvård, kollektivtrafik, kultur, miljö och regionala tillväxt.

Mot denna bakgrund föreslår vi att skattesatsen för 2026 fastställs till oförändrade 11:48 kronor per skattekrona. För att uppnå en långsiktigt hållbar ekonomi är det avgörande att integrera målen policyn för god ekonomisk hushållning och ekonomistyrning i regionfullmäktiges budget, så att ekonomiska och verksamhetsmässiga perspektiv kopplas samman på ett tydligt sätt.

Skatteintäkter och generella statsbidrag

Sjunkande antal arbetade timmar dämpade skatteunderlagstillväxten i fjol. Därtill försvagades skatteunderlaget ytterligare av förstärkningen av det förhöjda grundavdraget. Motverkande faktorer, som förra året bidrog till att stärka skatteunderlaget, var relativt höga timlöneökningar liksom höga uppräkningsfaktorer för pensionsinkomster, inkomstbasbelopp och prisbasbelopp. SKR:s aktuella bedömning för skatteunderlaget för helåret Ekonomirapporten maj 2025 25 2024 är en ökning om 3,7 procent. Det är lägre än den historiska genomsnittliga ökningen på 4,2 procent per år under den föregående tioårsperioden (2014–2023).

Prognosen för 2025 pekar på en real ökning av skatteunderlaget med 4,7 procent – en kraftig återhämtning efter en längre period av urholkad köpkraft till följd av hög inflation och ökade kostnader. Bakom detta ligger bland annat minskade pensionskostnader på grund av minskande inflationstakt, vilket ger starkare real tillväxt.

De riktade statsbidrag som regionen mottar ska i huvudsak hanteras av de nämnder som äger att fördela dem till regionens verksamheter.

Koncernkontorets prognos är att de riktade statsbidragen totalt kommer att vara på ungefär på samma nivå 2026–2028 som för 2025, då alla statsbidrag ännu inte är kända de kommande åren. Gamla satsningar upphör och nya tillkommer och presenteras allt eftersom i respektive budgetproposition.

Internhandel

Inför 2026 föreslås att VGR tar ett första steg genom att internhandeln förändras genom att digitaliseringsöverenskommelsen (DÖK) för obligatoriska tjänster avskaffas för sjukhusen, Regionhälsan, samt Habilitering & Hälsa. Förslaget innefattar en ny styrmodell som innebär att regionstyrelsen, genom koncernkontoret och koncernstab digitalisering, tillhandahåller IS/IT-tjänster inom givna kostnadsramar, fördelat på drift av befintliga tjänster och utveckling av nya tjänster. Prioriteringsprocessen för utveckling av nya tjänster ska utgå från beslutad budget och strategier. Det som kommer återstå i DÖK för ovan nämnda utförare är volymbaserade tjänster, såsom anskaffning av datorer och mobiler. För övriga nämnder och styrelser kvarstår DÖK som idag. Förslaget till förändrad internhandel innebär att det sker en övergång till anslagsfinansiering. Finansiering sker genom att regionstyrelsen tilldelas regionbidrag i regionfullmäktiges budget för att tillhandahålla dessa tjänster. Utöver avskaffande av digitaliseringsöverenskommelsen enligt ovan, föreslås att internhandeln även avskaffas för följande tjänster som erhålls av styrelsen för fastighet, stöd och service:

- konferensservice
- rekryteringscenter
- lärportalen
- utbildningssamordning i VGR.

Genom föreslagna förändringar minskar administration och suboptimering till fördel för styrning på helheten, ökad effektivitet och bättre samarbeten mellan förvaltningarna. Växlingen har skett i föreslagen budget.

Fördelning regionbidrag och satsningar under året

Samtliga nämnder och styrelser får en uppräknig på två procent vilket möjliggör fortsatt utveckling av Västra Götalands hälso- och sjukvård, folkhälsa, tandvård, kollektivtrafik, kultur, miljö och regionala tillväxt.

HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

- 1073 miljoner kronor i en tvåprocentig indexuppräknig till hälso- och sjukvården för att täcka löneutveckling och ge verksamheterna långsiktiga förutsättningar
- 422 miljoner kronor till den operativa hälso- och sjukvårdsnämnden (OSN) för att möta behov kopplade till det demografiska trycket
- Minst en fjärdedel av världens samlade resurser ska tillföras Vårdval Vårdcentral, Vårdval Rehab och primärvårdsdelen inom Regionhälsan för att trygga rätten till fast läkarkontakt och säkerställa tillgängligheten där behovet är som störst
- 500 miljoner kronor till OSN för att korta värdköerna genom att upphandla mer vårdkapacitet – både inom den offentliga och privata vården – så att invånarna får rätt vård i tid.
- 150 miljoner kronor till OSN till prehospitäl vård för att stärka ambulanssjukvården och utveckla den mobila hälso- och sjukvården
- 100 miljoner kronor till OSN i omställningsmedel för att öka genomförandekraften i hälso- och sjukvårdens omställningsstrategi
- 10 miljoner kronor till OSN för att stärka innovationsfonden och införa med AI och ny teknik
- 10 miljoner kronor till OSN för att införa ett heltäckande hälsovårdsprogram för barn och unga i åldern 0–20 år
- 5 miljoner kronor till OSN för att införa vårdval inom öppenvården i barn- och ungdomspsykiatri (BUP)
- 10 miljoner kronor till OSN för att införa ett äldrehälsovårdsprogram
- 10 miljoner kronor till delregionala nämnder att fördela till kommunerna för folkhälsoarbete
- 10 miljoner kronor till OSN för att stärka infrastrukturen kring blodgivning för att förbättra tillgängligheten i hela Västra Götaland och stärka beredskapen
- Höj avkastningskravet på Folkvandvården från en till två procent motsvarande 50 miljoner kronor
- Återinför avkastningskrav på Närhälsan motsvarande 50 miljoner kronor, för att säkerställa likvärdiga konkurrensvillkor inom vårdvalet
- Ett vanligt riktvärde är att kostnader för lokaler – inklusive hyra, drift och underhåll – bör utgöra mellan 5 och 10 procent av sjukvårdens totala kostnader. För att frigöra resurser till den direkta patientvården vill vi ge sjukhusen i uppdrag att arbeta mot ett mål där lokalkostnaderna utgör högst 7 procent av den totala omsättningen.
- 20 miljoner kronor till OSN för att erbjuda NIPT (Non-Invasive Prenatal Testing) till alla gravida
- 6,2 miljoner kronor till OSN för tarmcancerscreening
- 3,3 miljoner kronor till OSN för utökad prostatacancer-testning
- 15 miljoner kronor till OSN för en jämlik LARO-vård i hela Västra Götaland, ytterligare 15 mnkr för 2027
- 6,8 miljoner kronor till OSN för HPV-vaccin, ytterligare 6,8 mnkr för 2027 och 2028
- 41 miljoner kronor till OSN för att utrota livmoderhalscancer för kvinnor födda 94-99, ytterligare 41 mnkr för 2027.
- 61 miljoner kronor till OSN för catch-up avgiftsfri vaccination för personer 18-26 år oavsett kön, ytterligare 61 msek för 2027.
- 12 miljoner kronor till OSN för läkemedelsleveranser

REGIONAL UTVECKLING

- 20 miljoner kronor i en tvåprocentig indexuppräknig till miljö- och regionutvecklingsnämnden (MRU) för att ge verksamheten långsiktiga förutsättningar.
- 50 miljoner kronor till MRU i stärkt utbildningssatsning för fler vägar till jobb och omställning. Genom en ny utbildningsutlysning öppnar vi upp för civilsamhällesorganisationer, föreningar och små företag att ta fram praktiska utbildningsinsatser med tydlig koppling till arbetsmarknadens behov.
- 20 miljoner kronor till MRU för att inrätta en implementeringsfond för teknik och innovation inom livsmedelsproduktion. Fonden ska påskynda användningen av ny teknik, forskning och hållbara metoder inom jord- och vattenbruk. Målet är att möta framtidens utmaningar inom livsmedelsförsörjning, klimatanpassning och beredskap. Västra Götaland, som Sveriges viktigaste matlän, har både ansvar och potential att leda arbetet för en långsiktig och hållbar livsmedelsproduktion.
- 12,5 miljoner kronor i utökat regionbidrag till MRU för Botaniskas nya växthus och besökscentrum, och ytterligare 1,9 miljoner kronor för 2027.

- 12,9 miljoner kronor till MRU för att i sin tur kunna fördela och rikta ett utökat driftbidrag och stöd till Naturbruk, Göteborgs botaniska trädgård, folkhögskoleförvaltningen och Stenebyskolan. Den tillfälliga utökningen avser kostnader för följdinvesteringar och renoveringar, främst för Botaniska trädgården och Stenebyskolan. Den tillfälliga ramhöjningen bedöms behöva fortsätta och öka fram till 2030 för att därefter minska. För 2027 ytterligare 6,8 mnkr (varav 2,9 mnkr i tillfällig utökning) och för 2028 ytterligare 14 mnkr (varav 4,6 mnkr i tillfällig utökning)
- 2,8 miljoner kronor till MRU för Stenebyskolan.

INFRASTRUKTUR- OCH KOLLEKTIVTRAFIK

- 127 miljoner kronor i en tvåprocentig indexuppräknings till infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden (IKN) för att ge verksamheterna långsiktiga förutsättningar.
- 62 miljoner kronor i ökat regionbidrag till IKN, baserat på Västtrafiks långtidsprognos. Justering av taxor föreslås med målet att öka självfinansieringsgraden och därmed skapa utrymme för utbyggnad och förbättring av kollektivtrafiken. Kollektivtrafiken bör finansieras till minst hälften av användarna och resterande av skattekollektivet. IKN har påbörjat detta arbete, som ska följas upp under året. Samfinansiering och alternativa finansieringsmodeller bör övervägas för att påskynda utvecklingen av infrastruktur och säkerställa långsiktig ekonomisk hållbarhet.

Infrastruktur- och kollektivtrafiknämndens (IKN) regionbidrag minskas med 200 miljoner kronor med anledning av att Västtrafik har ett lägre behov av driftbidrag.

KULTUR

- 25 miljoner kronor i en tvåprocentig indexuppräknings till kulturnämnden (KUN) för att ge verksamheterna långsiktiga förutsättningar.
- 18 miljoner kronor i regionbidrag till KUN utöver det ordinarie indexpåslaget om två procent, för att säkra verksamheternas kvalitet trots ökade kostnader. Detta inkluderar stigande hyres- och personalkostnader samt kommande investeringar och underhåll, som sammantaget driver upp lokalkostnaderna ytterligare. Ytterligare 12 mnkr för 2027 och 5 mnkr för 2028.

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONENS LEDNINGSFUNKTIONER

- 247 miljoner kronor i uppräknings till VGR:s ledningsfunktioner.
- Effektiviseringsåtgärder ska genomföras genom att pausa eller avsluta administrativa uppdrag, projekt och arbeten som inte är nödvändiga under 2026. Syftet är att frigöra resurser till patientnära verksamhet och regional utveckling. Den administrativa kostnaden, som i dag uppgår till cirka 15 % av personalkostnaderna, ska minska till 10 % under mandatperioden. Samtliga nämnder, styrelser och bolag ska vidta åtgärder för att effektivisera sina verksamheter och omfördela resurser från administration till hälso- och sjukvård.
- För att frigöra resurser till den direkta patientvården vill vi ge sjukhusen i uppdrag att arbeta mot ett mål där lokalkostnaderna utgör högst 7 procent av den totala omsättningen.
- Samtidigt bör ett mål om 0 % hyresuppräknings för interna fastigheter införas. Lokaler måste anpassas till verksamheternas behov, outnyttjade ytor avvecklas och uthyrningen öka. En effektivisering på tre procent kan ge upp till 100 miljoner kronor i besparing och är avgörande för att säkra hållbara fastighetskostnader.
- 235 miljoner kronor fördelas till moderförvaltningen för finansiering av den nya tågsträckan mellan Göteborg– Borås.
- 59 miljoner kronor i regionbidrag till regionstyrelsen (RS) till arbetet med beredskap. Det osäkra omvärldsläget ställer allt högre krav att stå emot störningar och öka vår förmåga vid händelse av krig eller kris.
- 1 miljon kronor till patientnämnderna för att tillhandahålla stödpersoner till patienter inom rättspsykiatri och tvångsvård
- Regionbidraget till Styrelsen för logistik minskas med 25 miljoner kronor till följd av ett minskat behov av finansiering

PERSONAL

- 10 miljoner kronor i regionbidrag till RS för att fortsätta finansiera projektet mentorskap. Det handlar om att ta vara på seniora medarbetares kompetens, erfarenhet och kunnande. Genom ett verksamhetsanpassat och strukturerat stöd till nya, oerfarna kollegor får dessa möjlighet att utveckla sin professionella kompetens och bli trygga i sin yrkesroll
- 25 miljoner kronor i regionbidrag till RS för att finansiera fler flexibla och moderna anställningar.

Tabellverk Regionbidrag

	Budget 2025 Regionbidrag	Budget 2026 Regionbidrag	Plan 2027 Regionbidrag	Plan 2028 Regionbidrag
Hälso- & sjukvård	53 642,1	56 369,6	57 502,8	58 550,8
Strategisk SN	136,8	139,5	142,3	145,2
Operativ SN	53 351,5	56 063,2	57 190,3	58 232,1
Delregionala nämnderna	153,8	166,8	170,2	173,6
DRN N:a	26,2	27,9	28,5	29,0
DRN S:a	21,0	23,2	23,7	24,1
DRN Ö:a	29,7	26,8	27,4	27,9
DRN V:a	21,9	31,2	31,8	32,4
DRN Gbg	54,9	57,7	58,9	60,1
Regional utveckling	8 615,7	8 840,0	9 322,4	9 903,5
Miljö- och regionutvecklingsnämnden	999,8	1 117,6	1 148,3	1 184,7
Kulturnämnden	1 247,2	1 289,7	1 327,5	1 359,1
Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden	6 368,6	6 432,7	6 846,6	7 359,7
Serviceverksamheter	1 146,2	1 356,4	1 427,9	1 507,9
Styrelsen för fastighet, stöd och service	1 057,3	1 280,9	1 355,0	1 429,7
Styrelsen för logistik	67,5	49,2	46,1	50,9
Nämnd Hälsan & stressmedicin	21,5	26,3	26,8	27,3
Regiongemensamt	7 316,7	6 291,0	6 805,6	7 340,7
Regionfullmäktige	138,6	141,3	144,2	147,0
Regionstyrelsen	3 996,1	3 721,2	3 802,8	3 878,9
Regionstyrelsen	2 068,4	3 478,5	3 548,0	3 619,0
Personalutskottet	1 891,4	200,0	204,0	208,1
Hållbarhetsutskottet	36,3	42,7	50,8	51,8
Revisorskollegiet	28,1	28,6	29,2	29,8
Patientnämnderna	28,4	29,9	30,5	31,1
Arkivnämnden				
Koncernbanken	-302,1	-302,1	-302,1	-302,1
Moderförvaltningen	3 427,6	2 672,1	3 101,0	3 556,0
Summa	70 720,6	72 857,0	75 058,6	77 302,9

Investeringar

För perioden 2026–2035 finns ett översiktligt behov av investeringar i storleksordningen 100 miljarder kronor. Det översiktliga investeringsbehovet ska emellertid betraktas som en utgångspunkt, som inte tar till hänsyn till kommande beredningar och beslut om koncernövergripande behovsanalyser, VGR:s investeringsplan, stramare standardisering och olika insatser med att tänka om och tänka nytt.

Nu gällande investeringsbudget, för perioden 2025–2034, som regionfullmäktige beslutade om i Budget 2025 innebär ett utgiftstak på 54 miljarder kronor, med undantag för delar som är direkt kopplade till det tidigare ansvarsövertagandet av spårvägen från Göteborg Stad. Befintlig investeringsbudget innebär avskrivningskostnader om 5,4 procent som andel av intäkter från skatt, kommunal utjämning och generella statsbidrag. Det är inom ramen för den avskrivningsrestriktion på 6 procent som finns beslutad i Riktlinje för god ekonomisk hushållning och tillämpning av resultatutjämningsreserv i VGR.

Investeringsbudget för perioden 2026–2035 innebär ett utgiftstak om 58 miljarder kronor. Om hela investeringsutrymmet kommer att nyttjas eller ej och till vilka ändamål beslutar regionstyrelsen om i kommande investeringsplaner.

VGR ska primärt vårda och bygga på de befintliga strukturer av lokaler som finns, framför nyinvesteringar.

Pensionsåtagandet

Regionernas ekonomi har stått inför stora utmaningar de senaste åren. Först pandemin, som krävde omfattande verksamhetsomställningar och satte personalen under hård press. Därefter har inflationen lett till både tillfälliga kostnadsökningar för pensioner och varaktiga kostnadsökningar för andra varor och tjänster.

Kostnaderna för pensioner sjunker rejält 2025 från en mycket hög nivå föregående år. Prognosen för pensionskostnader som presenterades i april indikerar lägre kostnader 2026 och högre kostnader 2027.

För att undvika ryckighet för utförarstyrelserna och inte höja PO-pålägget så mycket som egentligen skulle krävas för att täcka de höga kostnaderna för den förmånsbestämda avtalspensionen, har regionfullmäktige beslutat att finansiera en större del av pensionskostnaderna centralt 2023 och 2024, och kommer också fortsatt att göra så 2025 och 2026.

LIKVIDITET

Likviditeten består av likvida medel på bankkonto samt finansiella placeringar och uppgick 2024 till 28 761 miljoner kronor, vilket är ökning med 5 641 miljoner kronor jämfört med 2023. Likviditeten är fördelad på 8 388 mnkr i aktiefonder, 17 765 mnkr i räntefonder och 2 608 mnkr på bankkonton. Den goda likviditeten stärker VGR:s förmåga att möta långsiktiga åtaganden och ger möjligheten att förvalta en öronmärkt pensionsportföljen för att säkerställa framtida pensionsutbetalningar.

Tillgångarna är placerade i enlighet med den av regionfullmäktige beslutade finanspolicyn och består av finansiella tillgångar bokförda till marknadsvärde samt likvida medel på bankkonton. Från och med 2019 redovisas de finansiella tillgångarna till marknadsvärde. Detta innebär att upp- och nedgångar på börsen får effekt på resultaträkningen.

EGET KAPITAL

VGR har ett eget kapital som uppgår till 13 095 miljoner kronor vid bokslutet 2024, vilket är en minskning om 931 miljoner kronor. Detta är en trygghet inför framtiden. Tidigare har regionfullmäktige gjort avsättningar för kommande pensionskostnader och för framtidens vårdinformationsmiljö.

God ekonomisk hushållning

Den finansiella kapaciteten är betydelsefull för att VGR ska kunna betala medarbetarnas framtida pensioner och ett överskott i den löpande driften krävs för att investeringsutgifter inte ska leda till en oavsiktlig skuldsättning. Regionfullmäktige antog i maj 2020 riktlinjer för god ekonomisk hushållning (Dnr RS 2019-06176). En revidering av den befintliga riktlinjen sker nu med målsättning om beslut i regionfullmäktige under 2025, riktlinjen har förslagits benämnas som Policy för god ekonomisk hushållning och ekonomistyrning. I policyn finns tre mål och sju fokusområden, vilka föreslås ersätta dagens fyra finansiella mål. De tre målen lyder;

- God finansiell flexibilitet och styrning
 - Låg andel långsiktigt bindande kostnader
 - God budgetföljsamhet
- God finansiell stabilitet och balans
 - Stabil kostnadsutveckling

- Positiva ekonomiska resultat
- God finansiell kapacitet
 - God kortsiktig betalningsberedskap
 - Tryggt pensionsåtagande
 - Positiv soliditet

7. Ekonomitabeller

Resultat- och balansräkning presenteras i sin helhet inför regionstyrelsen tisdag 3 juni.

8. Beslutspunkter

1. Regionfullmäktige fastställer regionbidrag till nämnder och styrelser för 2026 i enlighet med föreliggande förslag till budget.
2. Regionfullmäktige fastställer den ekonomiska flerårsplanen för åren 2027 och 2028.
3. Regionfullmäktige fastställer i budgeten angivna mål och fokusområden.
4. Regionfullmäktige fastställer skattesatsen för 2026 till 11:48 öre per skattekrona.
5. Regionfullmäktige fastställer investeringsramen för perioden 2026–2035 till 58 miljarder kronor.
6. Regionstyrelsen bemyndigas att utifrån investeringsramen fastställa investeringsplan.
7. Regionstyrelsen bemyndigas att fatta beslut om tekniska justeringar av regionbidrag till nämnder och styrelser under förutsättning att ärendena inte är av principiell art.
8. Regionstyrelsen bemyndigas att vid behov fastställa andra tidpunkter för uppdrag och detaljbudget.
9. Regionstyrelsen bemyndigas att disponera medel inom koncernbanken och moderförvaltningen i syfte att kunna fullfölja samordningsansvaret och uppgiften om övergripande ansvar för verksamheter i egen regi.
10. Regionstyrelsen bemyndigas att fastställa fastighetsindex.
11. Regionstyrelsen får i uppdrag att besluta om riktlinjer för detaljbudgetarbetet till nämnder och styrelser för 2026–2028 med den av regionfullmäktige fastställda budgeten och flerårsplanen som grund.
12. Operativa hälso- och sjukvårdsnämnden, kulturnämnden, miljö- och regionutvecklingsnämnden och infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden får i uppdrag att omhänderta budgetens mål och fokusområden i de uppdrag som ges till utförarstyrelserna.
13. Operativa hälso- och sjukvårdsnämnden, kulturnämnden, miljö- och regionutvecklingsnämnden och infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden ska senast den 31 oktober 2025 fatta beslut om uppdrag, finansiering med mera till utförarstyrelser för budgetåret 2026 samt för planåren 2027 och 2028.
14. Nämnder och styrelser ska senast 28 november 2025 fastställa budget och verksamhetsplan för 2026 samt medellångsiktig inriktning för verksamhet och ekonomi för åren 2027 och 2028 i enlighet med de uppdrag, inriktning och den finansiering som fastställts.
15. Regionstyrelsen, styrelsen för fastighet stöd och service och styrelsen för logistik ska senast den 31 oktober 2025 teckna digitaliseringsöverenskommelser samt fastighets- och serviceöverenskommelser med berörda verksamheter.
16. Styrelserna för Närhälsan och Folktandvården ges ett ökat avkastningskrav till moderförvaltningen på 4,4 respektive 3,5 miljoner kronor avseende minskade kostnader för konferensverksamhet och VGR-akademin.
17. Regionstyrelsen ges i uppdrag att stärka ägarstyrningen avseende de tjänster inom digitalisering, konferensverksamhet och VGR-akademin som i och med detta budgetbeslut finansieras med regionbidrag.
18. Regionstyrelsen får i uppdrag att, inom ramen för sin uppsiktsplikt, följa och granska hur styrelser och nämnder genomför sin budget för 2026 och planer för 2027 och 2028.